Crna Gora
Državna revizorska institucija
DRI broj: 40116/18-052-531/34
Podgorica, 02.08.2018. godine

IZVJEŠTAJ O REVIZIJI GODIŠNJEG FINANSIJSKOG IZVJEŠTAJA AGENCIJE ZA CIVILNO VAZDUHOPLOVSTVO CRNE GORE ZA 2017. GODINU (KONAČAN)

Podgorica, avgust 2018. godine

S A D R Ž A J

MIŠLJENJE I PREPORUKE **3**

I DIO – OPŠTI DIO **7**

1.1. Pravni osnov **7**

1.2. Predmet i obuhvat revizije **7**

1.3. Cilj revizije **7**

1.4. Metode revizije **7**

1.5. Osnovni podaci o subjektu revizije **8**

1.5.1. Unutrašnja organizacija Agencije 9

II DIO – UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE **10**

2.1. Sistem unutrašnjih finansijskih kontrola **10**

2.2. Planiranje prihoda i rashoda **16**

2.3. Izvještavanje **20**

2.4. Bilans stanja 21

2.4.1. Aktiva 22

2.4.2. Pasiva 33

2.5. Bilans uspjeha **35**

2.5.1. Poslovni prihodi 35

2.5.2. Poslovni rashodi 37

2.6. Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala) **57**

2.7. Bilans novčanih tokova **58**

2.8. Javne nabavke **59**

MIŠLJENJE I PREPORUKE

Na bazi sprovedene revizije, utvrđenog činjeničnog stanja i razmatranja navoda subjekta revizije sadržanih u izjašnjenju na preliminarni izvještaj DRI br. 01/2-586/10/18 od 27.07.2018. godine, a u skladu sa članom 44 Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji i članom 45 Poslovnika Državne revizorske institucije, nadležni Kolegijum DRI u sastavu senator **Zoran Jelić** (Rukovodilac Kolegijuma) i senator **dr Branislav Radulović** (Član Kolegijuma), na sjednici Kolegijuma DRI održanoj 01.08.2018. godine usvojio je:

KONAČNI IZVJEŠTAJ O REVIZIJI
Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017. godinu

Odgovornost subjekta revizije

Rukovodstvo subjekta revizije odgovorno je za pripremu i prezentaciju finansijskih izvještaja, u skladu sa prihvaćenim okvirom finansijskog izvještavanja, kao i za usklađenost poslovanja sa zakonskim i drugim relevantnim propisima.

Odgovornost Državne revizorske institucije

Odgovornost Državne revizorske institucije (DRI) je da, na osnovu izvršene revizije, izrazi mišljenje da li su finansijski izvještaji za 2017. godinu, u svim materijalnim aspektima sastavljeni i prezentovani u skladu sa važećim okvirom finansijskog izvještavanja. Pored odgovornosti za izražavanje mišljenja o finansijskom izvještaju, odgovornost DRI je izražavanje mišljenja da li su finansijske i druge radnje subjekta revizije, u svim materijalnim aspektima usklađene sa zakonima, drugim propisima i aktima koji su indentifikovani kao kriterijumi za predmetnu reviziju.

Revizija je sprovedena u skladu s Međunarodnim standardima vrhovnih revizorskih institucija (ISSAI - nivo III). Državna revizorska institucija je poštovala etičke zahtjeve, planirala i izvršila reviziju na način kojim je obezbijeđeno razumno uvjerenje da li su finansijski izvještaji Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore za 2017. godinu sačinjeni i prezentovani, u svim materijalno značajnim pitanjima, u skladu sa važećim okvirom finansijskog izvještavanja i da li je poslovanje subjekata revizije bilo u skladu sa važećim zakonskim i drugim propisima.

Revizija je obuhvatila sprovođenje postupaka radi pribavljanja adekvatnih dokaza o iznosima objelodanjenim u finansijskim izvještajima. Sprovedeni postupci uključili su procjenu sistema unutrašnjih kontrola, procjenu primijenjenih računovodstvenih politika, procjenu materijalno pogrešnog prikazivanja iznosa u finansijskim izvještajima i ocjenu opšte prezentacije finansijskih izvještaja. Smatramo da su revizijski dokazi koje smo pribavili dovoljan i adekvatan osnov za izražavanje mišljenja.

FINANSIJSKOM REVIZIJOM Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore za 2017. godinu utvrđeno je da isti sastavljen, u svim materijalnim aspektima, u skladu sa važećim okvirom finansijskog izvještavanja i da su finansijski izvještaji u svim materijalnim aspektima prezentovani na fer i objektivan način. Na osnovu navedenog nadležni Kolegijum izražava **POZITIVNO MIŠLJENJE NA FINANSIJSKU REVIZIJU**.

REVIZIJOM PRAVILNOSTI Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo utvrđeno je da Agencija nije u potpunosti uskladila poslovne aktivnosti sa zakonskim i drugim propisima. Revizijom su utvrđena odstupanja i neusklađenosti poslovanja Agencije sa sljedećim propisima: Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, Zakonom o radu, Zakonom o državnoj imovini, Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica, Zakonom o javnim nabavkama, Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica i Uputstvom za obračun bruto zarada, koji su materijalno značajni ali ne i prožimajući u odnosu na postavljenje kriterijume za reviziju pravilnosti, na osnovu čega nadležni Kolegijum DRI izražava **USLOVNO MIŠLJENJE** i u skladu sa tim daje sljedeće:

Preporuke

Agencija je u 2018. godini donijela Plan za unapređivanje finansijskog upravljanja i kontrola za period od 27.04.2018. godine do 31.12.2019. godine kojim su predviđene aktivnosti koje će se realizovati u datom periodu, odgovorno lice i rok za sprovođenje pojedinačnih aktivnosti. Takođe, donijeta je Strategija upravljanja rizicima, kojom je utvrđena svrha i ciljevi strategije, koristi od upravljanja rizicima, procesi upravljanja rizicima (utvrđivanje ciljeva, identifikacija rizika, procjena i rangiranje rizika, reagovanje na rizik, praćenje i izvještavanje) i dr.

Preporuka 1: Agencija treba da postupa u skladu sa aktivnostima predviđenim Planom za unapređivanje finansijskog upravljanja i kontrola i u skladu sa članom 15 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, uz godišnji izvještaj o radu, dostavlja osnivaču godišnji izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti u uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrola na predviđenom obrascu (Obrazac GI – FMC).

Agencija je 04.05.2018. godine donijela Povelju o unutrašnjoj kontroli u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo kojom se uređuju ciljevi, zadaci, ovlašćenja i odgovornost zaposlenih koji obavljaju poslove unutrašnje kontrole i direktora Agencije u pogledu unutrašnje kontrole. Navedenom poveljom je izjednačena **unutrašnja kontrola** sa **internom revizijom**, što je u suprotnosti sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, kojim je decidno određeno na koji način se uspostavlja unutrašnja revizija u subjektu.

Preporuka 2: Agencija treba da, u skladu sa članom 18 Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru i članom 4 Uredbom o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru uspostavi unutrašnju reviziju.

Pojedine fakture nijesu potpisane od strane samostalnog savjetnika za finansijsko-materijalne i računovodstvene poslove i direktora Agencije, a određeni broj faktura je potpisan samo od strane službenika za javne nabavke. Navedeno nije u skladu sa čl. 9 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola, kojim je predviđeno da se kontrolne aktivnosti odnose naročito na sistem dvojnog potpisa u kome nijedna obaveza ne može biti preuzeta ili izvršeno plaćanje bez potpisa rukovodioca subjekta i rukovodioca finansijske službe ili drugog ovlašćenog lica.

Preporuka 3: Agencija treba da, prilikom plaćanja ulaznih faktura, u svim slučajevima obezbijedi sistem dvojnog potpisa u skladu sa članom 9 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru i Uputstvom o plaćanju ulaznih faktura Agencije.

Agencija nije u skladu sa članom 50 Zakona o državnoj imovini i članom 9 Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i popisu stvari u državnoj svojini dostavljala Upravi za imovinu do **kraja februara tekuće godine** za prethodnu godinu na propisanim obrascima (pokretnih stvari na obrascima PS-1 i PS-2 i nepokretnih stvari na obrascima NS-1 i NS-2).

Preporuka 4: Agencija treba da podatke o pokretnoj i nepokretnoj imovini dostavlja Upravi za imovinu u roku koji je propisan članom 50 Zakona o državnoj imovini i i na obrascima: PS-1, PS-2, NS-1 NS-2 propisanim članom 9 Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini.

Agencija, prilikom knjiženja uplata od strane EUROCONTROL-a, nije vršila razduživanje potraživanja od EUROCONTROL-a za ukupan iznos naveden u izvodu ETNE, a koji se odnosi na 2016.godinu, već je isti umanjivala za iznos obustavljenih kontribucija ili je isti uvećavala za iznos sredstava koja se odnose na rutne naknade iz 2017. godine. Agencija je potraživanja od Eurocontrola razduživala samo za iznos uplaćenih sredstava - stvarni priliv sredstava na devizni račun, a ne evidentirajući pri tom ni Prihod od rutnih naknada koji se odnosi na 2017. godinu (na računu prihoda), kao ni sredstva obustavljena po osnovu kontribucija prema Eurocontrolu (dugovno kod dobavljača Eurocontrola), kao ni troškove provizije koji su naplaćeni pri uplati sredstava (na računu troškovi provizija).

Preporuka 6: Agencija treba da evidentira potraživanja po osnovu rutnih naknada na osnovu podataka iskazanim u izvodima ETNE, a koji se odnose na godinu za koju se iskazuju potraživanja (prethodnu godinu), bez obzira da li su isti umanjeni za iznos kontribucije i provizije, a da razduži potraživanja po osnovu rutnih naknada za ukupan iznos sredstava naveden u Izvodu ETNE, a koji se odnosi na prethodnu godinu, dok iznos koji se odnosi na tekuću godinu treba evidentirati na računu Prihod od rutnih naknada, sredstva obustavljena po osnovu kontribucija prema EUROCONTROLU treba evidentirati na računu Dobavljači - Eurocontrol, a troškove provizije koji su naplaćeni pri uplati sredstava na računu troškovi provizija.

Ugovorom o radu (sa Direktorom jednog sektora) zaposleni je obavezan da u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na rad (20.10.2011.godine) završi odgovarajući stepen stručne spreme, kako bi ispunio uslove propisane aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta. Sistematizacijom radnih mjesta je za to radno mjesto predviđena visoka stručna sprema, dok zaposleni ima višu stručnu spremu - menadžer.
Odlukom kojom se utvrđuje potreba za prijem jednog izvršioca na radno mjesto Nadzornik II, tražene su veće kvalifikacije nego što je to predviđeno aktom o sistematizaciji za to radno mjesto. Aktom o sistematizaciji tražena je visoka stručna sprema vazduhoplovnog smjera VII stepen, dok je u oglasu tražen sedmi nivo, podnivo 2 (VII2) kvalifikacija visokog obrazovanja u obimu od ukupno 300 kredita CSPK-a, **master** akademske studije.

Preporuka 7: Agencija treba da za poslove i radna mjesta koja su predviđena aktom o sistematizaciji zaključi ugovor o radu na neodređeno vrijeme sa licem koje zadovoljava tražene uslove, a da posebne vrste ugovora o radu zaključuje samo pod uslovima predviđenim Zakonom.

Najniža cijene rada, kao i druga lična primanja koja su predviđena Pravilnikom o zaradama definisana su u neto iznosu (određena su u procentualnom iznosu od najniže cijene rada), što nije u skladu sa Uputstvom za obračun bruto zarada koje je u primjeni od 2011.godine.

Preporuka 8: Agencija treba da sva interna akta kojima se regulišu zarade i lična primanja, uskladi sa zakonskim i podzakonskim propisima i da se prilikom obračuna zarada pridržava uputstva za obračun bruto zarada na način da elementi za obračun zarada budu definisani u bruto iznosu.

Provjerom obračuna zarada i ličnih primanja utvrđeno je da je Agencija krizni porez obračunavala suprotno članu 9 Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica kojim je propisano da se na lična primanja koja su iznad iznosa prosječne mjesečne bruto zarade ostvarene u prethodnoj godini, primjenjuje stopa poreza na dohodak od 11%, na iznos primanja iznad prosječne zarade (prosječna zarada u prethodnoj godini iznosila je 751,00€).

Preporuka 9: Agencija treba da uskladi obračun zarada sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima i da vrši redovno usklađivanje zarada sa izmjenama zakonskih propisa, Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje i Uputstvom za obračun bruto zarada.

Agencija u više slučajeva nije evidenciju troškova (rashoda) vršila na računima propisanim Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru i to: troškove taksi prevoza i troškove prevoza na službenom putovanju, ostale troškove službenih putovanja (gorivo, prevoz, kotizacije, reprezentacija i sl.), troškove usluga hotelskog smještaja, pomoć pravnim licima, troškove transportnih usluga u inostranstvu, dio troškova nagrađivanja, pomoći zaposlenima, troškove ugovora o djelu, dio poreza i doprinosa na druga lična primanja i dr. Neusklađeno evidentiranje rashoda sa Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica (u daljem tekstu: Pravilnik o kontnom okviru) detaljno je objašnjeno u dijelu koji se odnosi na rashode Agencije.

Preporuka 10: Agencija treba da evidenciju rashoda vrši u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru i **sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica na propisanim računima.**

U Izvještaju o sprovedenim postupcima i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama evidentirana su četiri postuka u kojima su ugovori zaključeni u 2018. godini, a nijesu 3 (tri) postupka koja su započeta tokom 2016. godine, a ugovori zaključeni u 2017. godini. Navedeno nije u skladu sa članom 118 Zakona kojim je predviđeno da je naručilac dužan da nadležnom organu, najkasnije do 28. februara tekuće za prethodnu godinu, dostavi Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama.

Preporuka 11: Agencija treba da Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama sačinjava u skladu sa čl. 118 Zakona o javnim nabavkama, odnosno da, u Izvještaju evidentira samo ugovore koji su zaključeni u periodu 01.01 – 31.12. godine na koju se Izvještaj odnosi.

Upoređivanjem troškova po dobavljačima, iskazanim u Glavnoj knjizi, sa podacima iskazanim u Obrascu C za podnošenje podataka o dodijeljenim nabavkama primjenom neposrednog sporazuma i u Izvještaju o sprovedenim nabavkama male vrijednosti, utvrđeno je da Agencija nije evidentirala sve nabavke koje su se izvršile primjenom neposrednog sporazuma, odnosno, nabavke male vrijednosti, što nije u skladu sa članom 118 Zakona o javnim nabavkama.

Preporuka 12: **Agencija treba da postupa u skladu sa članom 118 Zakona o javnim nabakama, i da u Izvještaju o sprovedenim nabavkama male vrijednosti evidentira sve realizovane nabavke.**

Preporuka Ministarstvu saobraćaja i pomorstva:

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva **nije postupilo** u skladu sa članom 112 Zakona o vazdušnom saobraćaju i nije donijelo podzakonska akta kojim bi bliže propisala postupak naplate naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju iako je Agencija još 2013. godine dostavila Ministarstvu saobraćaja stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načina naplate naknada u vazdušnom saobraćaju.

Preporuka 1: Ministarstvo saobraćaja i pomorstva treba da postupi u skladu sa članom 112. Zakona o vazdušnom saobraćaju i donese sva podzakonska akta kojim bi bliže propisala postupak naplate naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju i naknada koji plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju.

Na osnovu člana 15 Zakona o Državnoj revizorskoj instituciji, nadležni Kolegijum DRI utvrdio je da obim i karakter utvrđenih nepravilnosti i nedostataka kod subjekta revizije nalaže:

- Da se sa sadržajem Izvještaja upozna Ministarstvo saobraćaja i pomorstva koje vrši nadzor nad subjektom revizije, radi preduzimanja mjera na unaređenju zakonskog okvira i odgovornosti u upravljanju javnim finansijama.

- Da Agencija za civilno vazduhoplovstvo u roku od 30 dana dostavi DRI plan aktivnosti za realizaciju izdatih preporuka koji treba da sadrži mjere, nosioce aktivnosti i rokove. Agencija za civilno vazduhoplovstvo će u roku od 6 (šest) mjeseci izvijestiti Državnu revizorsku instituciju o preduzetim mjerama na ispunjenju preporuka iz ovog Izvještaja.

Podgorica, 01.08.2018. godine

SENATOR DRI
Zoran Jelić, rukovodilac Kolegijuma

_____

I DIO – OPŠTI DIO

1.1. Pravni osnov

Pravni osnov za vršenje revizije Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017. godinu sadržan je u:

- Zakonu o Državnoj revizorskoj instituciji, član 4 („Sl. list RCG“ br. 28/04, 27/06, 78/06 i „Sl. list CG“ br. 17/07, 73/10, 40/11, 31/14 i 70/17);
- Godišnjem planu revizija Državne revizorske institucije za 2018. godinu br. 06 – 288/17, donešenom od strane Senata Državne revizorske institucije (u daljem tekstu DRI), 14.12.2017. godine;
- Odluci o vršenju revizije donijetoj 21.03.2018. godine od strane nadležnog Kolegijuma (br: 40116/18-052-531/2).

Revizija Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017. godinu vršena je u skladu sa:

- Poslovnikom DRI („Sl. list CG“ br. 03/15);
- Uputstvom o metodologiji vršenja finansijske revizije i revizije pravilnosti („Sl. list CG“ br. 07/15);
- Međunarodnim računovodstvenim standardima (MRS);
- Međunarodnim standardima revizije za javni sektor (ISSAI – nivo III).

1.2. Predmet i obuhvat revizije

Predmet revizije je Godišnji finansijski izvještaj Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore za 2017. godinu i usklađenost poslovanja sa zakonskim propisima.

U okviru finansijskog izvještaja za 2017. godinu detaljno su analizirani sljedeći pojedinačni finansijski iskazi:
- Bilans uspjeha – Obrazac BU
- Bilans stanja – Obrazac BS
- Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala)- Obrazac IPK
- Bilans novčanih tokova – Obrazac BNT

Predmet revizije su i pravna uređenost i organizaciono ustrojstvo Agencije i sistem javnih nabavki.

1.3. Cilj revizije

Cilj revizije je izricanje mišljenja o pouzdanosti i tačnosti Godišnjeg finansijskog izvještaja za 2017. godinu i pravilnosti (zakonitosti) poslovanja.
- **Pouzdanost i tačnost finansijskih iskaza** podrazumijeva izricanje mišljenja o istinitosti i vjerodostojnosti finansijskih iskaza, odnosno pravilnosti iskazanih podataka u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji i Međunarodnim računovodstvenim standardima.
- **Pravilnost poslovanja** podrazumijeva davanje mišljenja o pravilnosti poslovanja što znači ispitivanje finansijskih transakcija i odluka u vezi sa prihodima i rashodima, odnosno da li su sredstva pribavljena i korištena u skladu sa zakonom, podzakonskim propisima, odobrenim finansijskim planom, drugim planskim dokumentima i zaključenim ugovorima.

1.4. Metode revizije

Revizija je planirana i izvršena u skladu sa Međunarodnim standardima revizije za javni sektor, kao i Detaljnim planom revizije Godišnjeg finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore za 2017. godinu. Revizija je uključila ispitivanje dokaza na bazi provjere uzoraka, korišćenjem analitičkih i suštinskih postupaka, kojima su provjereni iznosi i informacije objelodanjene u finansijskim izvještajima.

1.5. Osnovni podaci o subjektu revizije

Agencija za civilno vazduhoplovstvo je nezavisno pravno lice koje vrši javna ovlašćenja u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju. Osnivač Agencije je Vlada Crne Gore. Agencija je samostalna u obavljanju poslova iz svoje nadležnosti i za svoj rad odgovara Vladi. U skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju, Agencija vrši sljedeće poslove: izdaje certifikate vazdušnog operatora i operativne licence; izdaje uvjerenja o tipu vazduhoplova, uvjerenja o plovidbenosti vazduhoplova, potvrdu o provjeri plovidbenosti vazduhoplova, potvrdu o registraciji; izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za održavanje vazduhoplova; izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za stručno osposobljavanje vazduhoplovnog osoblja; izdaje certifikat i odobrenje za upotrebu civilnog aerodroma; izdaje uvjerenje o ispunjavanju uslova pravnom licu za obezbjeđivanje kontinuirane plovidbenosti vazduhoplova; izdaje dozvole i ovlašćenja civilnom vazduhoplovnom osoblju; priprema stručne osnove za izradu programa, planova, podzakonskih akata koje donose Vlada i Ministarstvo saobraćaja i pomorstva; donosi opšte akte u skladu sa ovim zakonom i akte radi sprovođenja ECAA sporazuma, drugih zaključenih međunarodnih ugovora i međunarodnih standarda iz oblasti civilnog vazduhoplovstva, a naročito standarda i prakse ICAO-a, ECAC-a, EASA-e i EUROCONTROL-a, uz saglasnost Ministarstva; donosi akte kojima se nalaže preduzimanje mjera radi uspostavljanja sigurnosti funkcionalnog sistema u cilju zaštite sigurnosti vazdušnog saobraćaja; vodi registre i evidencije u skladu sa zakonom; vrši inspekcijski nadzor nad sprovođenjem ovog zakona i zaključenim međunarodnim ugovorima; vrši kontinuirani nadzor ispunjenosti uslova u skladu sa zakonom; sarađuje sa organima drugih država nadležnim za civilno vazduhoplovstvo; vrši i druge poslove u skladu sa zakonom i Statutom Agencije. Agencija je Nacionalni nadzorni organ koji obavlja poslove koji se odnose na: utvrđivanje ispunjenosti uslova za pružanje usluga vazdušne plovidbe, izdavanje certifikata pružaocu usluga u vazdušnoj plovidbi, kontinuirani nadzor nad pružanjem usluga u vazdušnoj plovidbi i nadzor nad upravljanjem vazdušnim saobraćajem.

Organi Agencije su Savjet i direktor Agencije**.**

Savjet je organ upravljanja Agencije. Savjet ima predsjednika i četiri člana. Predsjednika i članove Savjeta imenuje Vlada, na period od pet godina i mogu biti imenovani najviše dva puta uzastopno. Savjet donosi odluke većinom glasova svih članova Savjeta. Razrješenje predsjednika ili člana Savjeta regulisano je članom 11 Zakona o vazdušnom saobraćaju. Za svoj rad Savjet odgovara Vladi.

Direktor Agencije je organ rukovođenja koga imenuje Vlada na period od 4 godine i može biti ponovo imenovan. Direktor za svoj rad odgovara Savjetu. Razrješenje direktora regulisano je članom 11 Zakona o vazdušnom saobraćaju. Direktor Agencije je Dragan Đurović. Sjedište Agencije je u Podgorici, Josipa Broza Tita bb.

1.5.1. Unutrašnja organizacija Agencije

Organizaciona šema Agencije data je u sljedećoj tabeli:

		Savjet Agencija		
		Direktor Agencije		
Sektor za sigurnost vazdušnog saobraćaja				Sektor za vazduhoplovne usluge u vazdušnom saobraćaju
		Odjeljenje za bezbjednost i olakšice u civilnom vazduhoplovstvu		
		Odjeljenje za međunarodnu saradnju		
		Referat za vazduhoplovnu medicinu		
		Referat za utvrđivanje uzroka ugrožavanja sigurnosti vazduhoplova, nesreća i ozbiljnih nezgoda vazduhoplova		
		Služba za pravne, finansijske i opšte poslove		

Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji[1] i njegovim izmjenama[2] sistematizovano je ukupno 53 radna mjesta sa istim brojem izvršilaca. U Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, tokom 2017. godine je u radnom odnosu bilo 50 lica, od čega 42 izvršioca na neodređeno vrijeme, 6 na određeno (uključujući jedan ugovor o radu na određeno vrijeme u svojstvu pripravnika) i 2 lica po ugovoru o obavljanju privremenih i povremenih poslova.

Finansiranje preduzeća

Sredstva za rad Agencije u skladu sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju obezbjeđuju se iz:
- naknada za izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada, u skladu sa zakonom;
- dijela rutne i terminalne naknade koju plaćaju korisnici usluga;
- dijela naknade koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju;
- dijela naknade koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku;
- drugih izvora u skladu sa zakonom.

Statutom Agencije određeno je da se sredstva za rad Agencije utvrđuju finansijskim planom Agencije, najkasnije do kraja tekuće godine za sljedeću godinu. Finansijski plan Agencije svake godine utvrđuje Savjet, na prijedlog direktora Agencije.

[1] br.01/1-169/1-09 od 11.9.2009. godine
[2] Izmjene: br.01/1-736/2-9 od 25.12.2009. godine, br.01/1-822/1-11 od 21.6.2011. godine, br.01/1-408/1-12 od 29.3.2012. godine, br.01/1-1683/1-12 od 3.12.2012. godine, br.01/1-983/1-13 od 24.6.2013. godine,br.01/1-1842/1-13 od 6.12.2013. godine br.01/1-1921/1-14 od 2.12.2014. godine, br.01/1-464/1-15 od 30.3.2015. godine i br.01/1-2576/1-17 od 18.12.2017. godine

II DIO – UTVRĐENO ČINJENIČNO STANJE

2.1. Sistem unutrašnjih finansijskih kontrola

Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, propisano je da je starješina korisnika budžeta, odnosno rukovodilac pravnog lica u kojima država ili opština imaju većinski vlasnički udio, dužan da uspostavi sistem unutrašnjih kontrola u javnom sektoru (finansijsko upravljanje i kontrola i unutrašnja revizija). Agencija je u skladu sa članom 13, stav 1, tačka 12 Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, donijela sljedeće interne procedure:

- Pravilnik o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i raučunovodstvenim politikama u agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Pravilnik za postupanje prilikom sprovođenja postupka hitne nabavke u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Pravilnik o postupanju Agencije za civilno vazduhoplovstvo prilikom sprovođenja postupka nabavke male vrijednosti,
- Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju Agencije za civilno vazduhoplovstvo,
- Pravilnik o korišćenju službene i poslovne reprezentacije u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Odluku o korišćenju službenih vozila u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Odluku o određivanju mjesečnog limita potrošnje goriva u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Odlukom o korišćenju službenih telefona u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Uputstvo o plaćanju ulaznih faktura/računa u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Uputstvo o blagajničkom poslovanju u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Odluku o utvrđivanju unutrašnje procedure za usklađivanje akata iz nadležnosti Agencije za civilno vazduhoplovstvo,
- Odluka o rasporedu radnog vremena u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Odluka o poslovnoj tajni,
- Etički kodeks zaposlenih u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo,
- Strateška deklaracija Agencije za civilno vazduhoplovstvo,
- Plan integriteta i isti, shodno članu 75 Zakona, objavila na svojoj internet stranici i učinila ga dostupnim javnosti. Agencija je donijela i Izvještaj o sprovođenju Plana integriteta za 2017. godinu, koji je u zakonskom roku dostavljen Agenciji za sprječavanje korupcije;

Pored navedenih, Agencija je donijela i Bazu opasnosti i analize rizika u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo „Verzija 1.0“ od 17.03.2017. godine u kojoj su identifikovani rizici i opasnosti sa kojima se može susresti Agencija, među kojima su i rizici iz finansijske oblasti.
Agencija je, na osnovu zakonskih ovlašćenja, donijela 115 pravilnika preko kojih se implementiraju propisi Evropske unije o vazdušnom saobraćaju i koji su objavljeni u Službenom listu Crne Gore. Između ostalog, i zbog ove činjenice, Evropska komisija je u godišnjim Izvještajima o napretku ocijenila izuzetno pozitivnim stanje u oblasti vazdušnog saobraćaja.

U postupku revizije je utvrđeno da:

- Rukovodilac subjekta nije, shodno čl. 14 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, odredio lice zaduženo za uspostavljanje, sprovođenje i razvoj finansijskog upravljanja i kontrola, nije utvrđen plan za uspostavljanje finansijskog upravljanja i kontrola i metodologija za sprovođenje plana[3];
- Agencija nije, shodno članu 13 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru i članu 6 Pravilnika o načinu i postupku uspostavljanja i sprovođenja finansijskog upravljanja i kontrola izvršila identifikaciju rizika, njihovu procjenu i praćenje, pripremilo knjigu rizika i nije određeno lice koje je zaduženo za koordinaciju uspostavljanja i sprovođenja procesa upravljanja rizicima[4].

[3]Agencija je u 2018. godini donijela Plan za unapređivanje finansijskog upravljanja i kontrola i odredila FMC menadžera
[4]Agencija je u 2018. godini donijela Strategiju upravljanja rizicima

Agencija je u 2018. godini donijela sljedeća interna akta:

- Plan za unapređivanje finansijskog upravljanja i kontrola za period od 27.4.2018. godine do 31.12.2019. godine kojim su predviđene aktivnosti koje će se realizovati u datom periodu, odgovorno lice i rok za sprovođenje pojedinačnih aktivnosti. Odlukom kojom je donijet Plan, određeno je da će uspostavljanje, održavanje i redovno ažuriranje sistema finansijskog upravaljanja i kontrola vršiti FMC menadžer – samostalni savjetnik za finansijske-materijalne i računovodstvene poslove, koji je neposredno odgovoran za primjenu u praćenje realizacije plana.

- Strategiju upravljanja rizicima, kojom je utvrđena svrha i ciljevi strategije, koristi od upravljanja rizicima, procesi upravljanja rizicima (utvrđivanje ciljeva, identifikacija rizika, procjena i rangiranje rizika, reagovanje na rizik, praćenje i izvještavanje) i dr. Odlukom o usvajanju Strategije imenovan je pomoćnik direktora za koordinatora za uspostavljanje procesa upravljanja rizicima, a na osnovu navedene odluke donijete su četiri Odluke o imenovanju kooordinatora za rizike u četiri organizacione jedinice.

Preporuka: Agencija treba da postupa u skladu sa aktivnostima predviđenim Planom za unapređivanje finansijskog upravljanja i kontrola i u skladu sa članom 15 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, uz godišnji izvještaj o radu, dostavlja osnivaču godišnji izvještaj o sprovođenju planiranih aktivnosti u uspostavljanju i razvoju sistema finansijskog upravljanja i kontrola na predviđenom obrascu (Obrazac GI – FMC).

Kancelarijsko poslovanje

Agencija je donijela Pravilnik o kancelarijskom i arhivskom poslovanju kojim je regulisano primanje, pregledanje, raspoređivanje, evidentiranje i dostavljanje u rad akata odnosno predmeta, administrativno-tehničko obrađivanje akata i predmeta, otpremanje akata, razvođenje akata, arhiviranje predmeta, čuvanje arhiviranih predmeta i sl.
Direktor Agencije je donio Odluku o klasifikacionim znacima u kancelarijskom poslovanju[5], shodno čl. 7 Uredbe o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave[6], kojim je predviđeno da brojčani znak organizacione jedinice određuje starješina organa državne uprave na početku kalendarske godine.
Utvrđeno je da je prilikom evidentiranja akata u djelovodnik ostavljan veliki broj praznih polja, što nije u skladu sa Uputstvom za izvršavanje uredbe o kancelarijskom poslovanju organa državne uprave[7] kojim je predviđeno da se prenos vrši na način što se klasifikacioni znak i redni broj ponovo evidentiraju u djelovodnik i to ispod posljednjeg rednog broja djelovodnika, u vrijeme kad se prenos vrši.
Metodom slučajnog uzorka je utvrđeno da sve fakture nijesu evidentirane u djelovodniku, odnosno iste ne sadrže potvrdu o prijemu, kao i da je vršeno ispravljanje djelovodnih brojeva, što nije u skladu sa Uredbom o kancelarijskom poslovanju i Uputstvom o plaćanju ulaznih faktura kojim je predviđeno da tehnički sekretar, nakon zavođenja primljene dokumentacije (faktura) u djelovodnik, iste dostavlja Službi za finansijske poslove.
Agencija nema informacioni sistem za kancelarijsko poslovanje koji bi unaprijedio poslovanje i smanjio mogućnost greške, iako je Uredbom predviđena mogućnost da se kancelarijsko poslovanje može vršiti u elektronskom obliku, odnosno u odgovarajućem informacionom sistemu.

Agencija je, u postupku revizije, doniejla Instrukciju o načinu vođenja djelovodnika u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, broj: 01/2-1165/1-18 od 04.06.2018. godine, kojom je zabranjeno zaposlenima Agencije, koji obavljaju poslove zavođenja akata u djelovodnik, da ostavljaju prazna mjesta u djelovodniku.

- **Preporučuje se Agenciji da unaprijedi kancelarijsko poslovanje uvođenjem programa koji će omogućiti efikasniji rad i smanjiti rizik od nastanka grešaka na prihvatljiv nivo.**

[5] Br.01/2-1/1-18 od 3.1.2018.godine
[6] "Službeni list Crne Gore", br. 051/11 od 28.10.2011, 018/18 od 23.03.2018
[7] "Službeni list Republike Crne Gore", br. 001/93 od 13.01.1993, 042/98 od 14.12.1998. godine

Ulazne i izlazne fakture

Agencija je Uputstvom o plaćanju ulaznih faktura bliže uredila način evidentiranja, dostavljanja, čuvanja i plaćanja ulaznih faktura.
U postupku revizije, pregledom plaćenih faktura (slučajni uzorak) utvrđeno je da ne postoji sistem dvojnog potpisa, odnosno da pojedine fakture nijesu potpisane od strane samostalnog savjetnika za finansijsko-materijalne i računovodstvene poslove i direktora Agencije, a određeni broj faktura je potpisan samo od strane službenika za javne nabavke. Navedeno nije u skladu sa čl. 9 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola, kojim je predviđeno da se kontrolne aktivnosti odnose naročito na sistem dvojnog potpisa u kome nijedna obaveza ne može biti preuzeta ili izvršeno plaćanje bez potpisa rukovodioca subjekta i rukovodioca finansijske službe ili drugog ovlašćenog lica, kao ni sa tačkom 4 Uputstva o plaćanju ulaznih faktura Agencije, kojim je propisano da fakture potpisuje Samostalni savjetnik za finansijsko – materijalne i računovodstvene poslove i Direktor Agencije.

Preporuka: Agencija treba da, prilikom plaćanja ulaznih faktura, u svim slučajevima obezbijedi sistem dvojnog potpisa u skladu sa članom 9 Zakona o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru i Uputstvom o plaćanju ulaznih faktura Agencije.

Službena vozila

Agencija je, u skladu sa članom 5 Uredbe o uslovima i načinu korišćenja prevoznih sredstava u svojini Crne Gore, donijela Odluku o korišćenju službenih vozila u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo. Navedenom odlukom predviđen je način korišćenja službenih vozila, upravljanje službenim vozilima, obaveze i ovlašćenja u vezi sa korišćenjem službenih vozila, kontrola njihove upotrebe, odgovornost i druga pitanja.
Revizijom utvrđeno da je tokom 2017. godine, nabavka goriva za potrebe Agencije vršena po osnovu Ugovora zaključenog sa "Jugopetrolom" AD Podgorica. Nabavka naftnih derivata vrši se karticom za gorivo, a Službenik za internu kontrolu vrši analizu upotrebe automobila i potrošnju goriva i sačinjava Izvještaj o troškovima održavanja i upotrebe službenih vozila Agencije za period od godinu dana.
Zaposleni su tokom 2017. godine koristili osam službenih vozila, a vozila su zadužena Odlukom o dodjeli na korišćenje službenih vozila Agencije, dok je primopredaja vršena potpisivanjem Zapisnika o primopredaji i zaduženju službenog vozila. Mjesečni limit potrošnje goriva za korisnike službenih vozila određen je Odlukom o određivanju mjesečnog limita potrošnje goriva u Agenciji.
Službena vozila se dodjeljuju na period od 12 mjeseci od dana potpisivanja Zapisnika o primopredaji motornog vozila, s tim što se nakon isteka ovog perioda zaposlenom produžava rok za dalje korišenje istog. Odlukom br. 01/2-28/16-16 od 6.2.2017. godine produžen je rok korišćenja službenih vozila, na osnovu koje zaposleni mogu koristiti dodijeljena službena vozila u naredna 24 mjeseca.
Shodno članu 19 Odluke o korišćenju službenih vozila, sva službena vozila posjeduju servisnu knjižicu, u kojoj se vodi evidencija vršenih servisnih pregleda, a Službenik za javne nabavke, na osnovu Instrukcija o uspostavljanju servisne knjige za službena vozila Agencije, vodi Servisnu knjigu za službena vozila.

Utvrđeno u postupku revizije:

- Za korišćenje službenih vozila starješina organa nije izdavao nalog za korišćenje vozila (Putni nalog – Obrazac PN) radi obavljanja određenog zadatka ili kao mjesečni nalog, kao ni nalog za kontrolu upotrebe službenog i drugog vozila i potrošnju goriva (Obrazac za kontrolu – OK).
- Uvidom u ispostavljene fakture i fiskalne račune za gorivo, koji su u prilogu iste, utvrđeno je, u tri slučaja, da zaposleni koji koriste službena vozila nijesu dostavljali sve fiskalne račune za pravdanje troškova goriva, što nije u skladu sa čl. 5 Odluke o korišćenju službenih vozila u Agenciji, kojim je predviđeno da su zaposleni koji koriste karticu za gorivo dužni da odsječak sa kase i račun za gorivo predaju računovodsvu ili službeniku za internu kontrolu radi upoređivanja sa dostavljenom fakturom snadbjevača.

Agencija je u postupku revizije donijela Odluku o dopuni Odluke o korišćenju službenih vozila u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, broj: 01/2-958/1-18 od 07.05.2018. godine, kojom je propisala da Samostalni savjetnik koji obavlja komercijalne poslove izdaje nalog za korišćenje vozila (putni nalog - obrazac PN), radi obavljanja određenog zadatka ili kao mjesečni nalog. Uz putni nalog izdaje se nalog za kontrolu upotrebe službenog vozila i potrošnju goriva (obrazac za kontrolu - OK).

Preporuka: Agencija treba da obezbijedi punu primjenu člana 5 Odluke o korišćenju službenih vozila u Agenciji.

Službeni telefoni

Odlukom o korišćenju službenih telefona u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo regulisani su uslovi i način korišćenja fiksne i mobilne telefonije u službenoj upotrebi. Visina limita za mjesečno korišćenje usluga mobilne telefonije određena je Odlukom[8]. Agencija je u 2017. godini sa "Crnogorskim telekomom" AD zaključila Ugovor za pružanje usluga fiksne telefonije[9] i Ugovor za pružanje usluga mobilne telefonije[10].

Uvidom u ispostavljene račune utvrđeno je da je u pojedinim slučajeva dolazilo do prekoračenja limita, a zaposlenim koji su prekoračili mjesečne limite, nije u svim slučajevima vršeno umanjenje zarade po osnovu prekoračenja. Takođe, telefonski računi su plaćani i za dva lica koja nijesu predviđena Odlukom o limitima.

U postupku revizije dostavljena Odluke o izmjeni Odluke o visini mjesečnog limita za korišćenje mobilnih telefona (01/2-1453/1-18 od 09.07.2018. godine), kojom su utvrđeni novi limiti i limiti za novozaposlena službenike.

Preporuka: Agencija treba da postupa u skladu sa Odlukom o korišćenju službenih telefona i Odlukom o limitima, a da u svim slučajevima prekoračenja limita vrši umanjenje mjesečne zarade zaposlenog u visini prekoračenog iznosa.

Evidencija prisutnosti zaposlenih

Agencija nije donijela internu proceduru o evidenciji prisutnosti zaposlenih.
Evidencija prisutnosti na poslu u Sektoru za vazduhoplovne usluge u vazdušnom saobraćaju se vodi na način što svaki zaposleni na spisku evidentira vrijeme dolaska, vrijeme odlaska sa posla i isto ovjerava jednim potpisom. U ostalim organizacionim jedinicama, evidencija prisutnosti se vodi tako što određeno lice iz svake organizacione jedinice Agencije putem maila svakodnevno obavještava Direktora o prisutnom broju zaposlenih, neopravdanom odsustvu, službenom odsustvu, godišnjem odmoru, bolovanju i sl.
Agencija je planom javnih nabavki za 2018. godinu pod brojem 11 predvidjela nabavku „Izdaci za sistem tehničke zaštite" gdje je jedan od podsistema sistem za bilježenje prisustva zaposlenih.

- **Preporučuje se Agenciji da donese internu proceduru kojom bi regulisala način i postupak vođenja evidencije prisutnosti zaposlenih.**

Uspostavljanje unutrašnje revizije

U postupku revizije utvrđeno je da Agencija nije**,** u skladu sa čl. 18 Zakona, uspostavila unutrašnju reviziju oganizovanjem posebne organizacione jedinice za unutrašnju reviziju u okviru Agencije, niti obavljanje unutrašnje revizije od strane jedinice unutrašnje revizije drugog subjekta, a samim tim nije dostavila ni godišnji izvještaj o radu unutrašnje revizije (obrazac GI-UR) osnivaču uz godišnji izvještaj o radu.
Agencija je 4.5.2018. godine donijela Povelju o unutrašnjoj kontroli u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo kojom se uređuju ciljevi, zadaci, ovlašćenja i odgovornost zaposlenih koji obavljaju poslove unutrašnje kontrole i direktora Agencije u pogledu unutrašnje kontrole. Navedenom poveljom je izjednačena unutrašnja kontrola sa internom revizijom, što nije u skladu sa Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru, kojim je decidno određeno na koji način se uspostavlja unutrašnja revizija u subjektu.

Preporuke: Agencija treba da, u skladu sa članom 18 Zakonom o sistemu unutrašnjih finansijskih kontrola u javnom sektoru i članom 4 Uredbe o uspostavljanju unutrašnje revizije u javnom sektoru, uspostavi unutrašnju reviziju.

[8] 08/1-8/5-16 od 20.7.2016.godine
[9] 08/1-338/33-16 od 2.8.2017.godine
[10] 08/1-338/34-16 od 2.8.2017.godine

Računovodstvene politike

Agencija evidentiranje prihoda, rashoda, imovine, potraživanja i obaveza u poslovnim knjigama vrši u skladu sa Zakonom o računovodstvu i Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica[11].
Agencija je, u skladu sa Zakonom o računovodstvu i reviziji[12] i Međunarodnim računovodstvenim standardima i Međunarodnim standardima finansijskog izvještavanja donijela Pravilnik o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo (br. 08/1-292/1-12 od 05.03.2012. godine). Pravilnikom je bliže uređena organizacija računovodstva i računovodstvenog sistema, interni računovodstveni kontrolni postupci, računovodstvene politike za priznavanje i procjenjivanje imovine i obaveza, prihoda i rashoda, lica koja su odgovorna za zakonitost i ispravnost nastanka poslovnih promjena i druga pitanja vođenja poslovnih knjiga i sastavljanja finansijskih izvještaja Agencije.
Članom 3 Pravilnika definisano je da je za organizaciju i funkcionisanje računovodstvenih i finansijskih poslova u skladu sa računovodstvenim standardima odgovoran zaposleni koji obavlja poslove Samostalnog savjetnika za finansijske poslove.
Pravilnikom je definisano da se vršenje poslova finansija, računovodstva, plana i analize poslovanja uređuje aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta u Agenciji. Uvidom u Pravilnik o organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, koji je važio za 2017.godinu utvrđeno je da su u okviru Službe za pravne, finansijske i opšte poslove sistematizovana dva radna mjesta čiji se poslovi odnose na vršenje računovodstveno finansijskih poslova i to: Samostalni savjetnik za finansijske-materijalne i računovodstvene poslove – 1 izvršilac i Stručni saradnik – blagajnik operater – 1 izvršilac. Poslove Samostalnog savjetnika za finansijske-materijalne i računovodstvene poslove vršila je zaposlena koja je Ugovorom o radu bila raspoređena na radno mjesto Stručni saradnik–blagajnik operater, kojim je definisano da će zaposlena pored poslova radnog mjesta na koje je primljena, obavljati i poslove iz opisa radnog mjesta Samostalnog savjetnika za finansijske–materijalne i računovodstvene poslove. Radno mjesto Samostalnog savjetnika za finansijske-materijalne i računovodstvene poslove, popunjeno je tek 02.04.2018. godine i to Aneksom Ugovora o radu sa jednim zaposlenim koji je do tada bio raspoređen na radno mjesto Stručni saradnik – blagajnik operater.

U postupku revizije utvrđeno:
- Pravilnik o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo nije izmijenjen nakon početka primjene novog Zakona o računovodstvu u 2016. godini („Sl. list CG“ br. 52/16).
- Poslovne knjige Agencije se ne vode na način propisan članom 10 Pravilnika o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji, kojim je utvrđeno da su lica koja vode poslovne knjige, posle sprovedene kontrole primljenih računovodstvenih isprava, dužna da računovodstvene isprave proknjiže u poslovnim knjigama narednog dana, a najkasnije pet dana od dana prijema. Knjiženje u Glavnoj knjizi vršeno je jednom, na kraju mjeseca, što nije u skladu sa članom 19 Zakona o računovodstvu kojim je, između ostaloga, propisano da je pravno lice dužno da poslovne transakcije i njihovu evidenciju vodi u skladu sa pravilima urednog knjigovodstva.
Tako su uplate prihoda od strane EUROCONTROL-a knjižene u iznosu priliva na devizni račun, dok su plaćanja kontribucija (plaćanje vršeno u 10 mjesečnih rata shodno Planu uplate, obustavljanjem prilikom uplate rutnih naknada) i obaveze po fakturama za kontribucije knjižene jednim stavom za knjiženje na 31.12.2017.godine.
- Agencija u više slučajeva nije evidenciju troškova (rashoda) vršila na računima propisanim Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru i to: troškove taksi prevoza i troškove prevoza na službenom putovanju, ostale troškove službenih putovanja (gorivo, prevoz, kotizacije, reprezentacija i sl.), troškove usluga hotelskog smještaja, pomoć pravnim licima, troškove transportnih usluga u inostranstvu, dio troškova nagrađivanja, pomoći zaposlenima, troškove ugovora o djelu, dio poreza i doprinosa na druga lična primanja i dr. Neusklađeno evidentiranje rashoda sa Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u

[11] „Sl. list CG“ br. 05/11
[12] Zakon o računovodstvu i reviziji prestao da važi donošenjem novog Zakona o računovodstvu koji je stupio na snagu 17.08.2016. godine;

kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica (u daljem tekstu: Pravilnik o kontnom okviru) detaljno je objašnjeno u dijelu koji se odnosi na rashode Agencije.

Preporuka: Agencija treba da evidenciju rashoda vrši u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru i **sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica na propisanim računima.**

U toku vršenja terenske revizije dostavljena je na uvid Instrukcija o načinu knjiženja računovodstvenih isprava br. 01/2-1078/1-18 od 23.05.2018. godine, koju je Direktor Agencije donio u toku vršenja revizije. Navedenom Instrukcijom naloženo je Samostalnom savjetniku za finansijske–materijalne i računovodstvene poslove da računovodstvene isprave proknjiži u poslovnim knjigama narednog dana, a najkasnije pet dana od dana prijema. Tačkom 3 navedene Instrukcije zaduženi su 3 lica: Samostalni savjetnik za finansijske–materijalne i računovodstvene poslove, Samostalni savjetnik za pravne poslove i stručni konsultant da pripreme i predlože Direktoru Agencije, do 1. septembra 2018. godine, za usvajanje tekst Uputstva za izradu finansijskih iskaza i računovodstvene politike, koje će uvažiti dosadašnja iskustva, nove propise i standarde. Uz navedenu Instrukciju dostavljen je i radni tekst Nacrta Uputstva.

Agencija je u postupku revizije dostavila na uvid Glavnu knjigu za 2018. godinu i pojedinačne naloge za knjiženje iz kojih se vidi da je izvršena hronološka evidencija poslovnih promjena po datumu nastanka, odnosno redosledu prijema računovodstvene isprave i da su poslovne promjene evidentirane na dnevnom nivou. Takođe je utvrđeno da su knjiženja koje se odnose na uplatu prihoda (rutnih naknada) od strane EUROCONTROL-a, kao i knjženja koja se odnose na evidentiranje obaveza po osnovu kontribucija i plaćanja-obustavljanja kontribucija, u poslovnim knjigama evidentirana na pravilan način.

Pravilnikom o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji je propisano da se poslovne knjige Agencije vode u elektronskoj formi, kroz Računovodstveni softver koji mora da, između ostalog, obezbijedi funkcionisanje internih računovodstvenih kontrola i da onemogući brisanje proknjiženih poslovnih promjena, kao i da se greške napravljene u knjiženju u postupku automatske obrade podataka ne mogu ispravljati njihovim brisanjem već storniranjem.

Revizijom je utvrđeno da korišćenje softvera Agencija nije bilo ograničeno, odnosno prilikom korišćenja nije bilo potrebno unositi korisničke šifre i password. Takođe, Softver je omogućavao brisanje i mijenjanje unesenih poslovnih promjena, tako da greške nijesu ispravljane kroz storno knjiženja.

Nakon izvršenih provjera pristupa softveru i mogućnosti mijenjanja podataka od strane revizora, Agencija je angažovala EPSILON d.o.o, koje je izradilo softver, radi izrade sigurnosnih obezbjeđenja od neovlašćenog pristupa lica softveru, kroz dodjeljivanje lozinke i onemogućavanja mijenjanje i brisanje već unesenih i proknjiženih poslovnih promjena.

Revizijom je utvrđeno da Agencija svoje računovodstvene evidencije zasniva na više pojedinačnih elektronskih evidencija – softvera i to: Računovodstveni softver (Dnevnik i Glavna knjiga), Knjiga ulaznih faktura (KUF), Softver za obračun zarada i drugih ličnih primanja, Softver za evidenciju imovine i Elektronska evidencija blagajne.

Navedeni softveri nijesu međusobno povezani, što značajno usporava rad i dovodi do mogućnosti greške u ponovnoj obradi i knjiženju već obrađenih podataka. Utvrđeno je da Knjiga ulaznih faktura, koja se vodi elektronski, nije povezana sa Softverom za računovodstvo, tako da se unos ulaznih faktura vrši prvo u KUF - u, a zatim se iste fakture knjiže u Glavnu knjigu.
Takođe, Softver za obračun zarada nije povezan sa Softverom za računovodstvo, tako da se na istom vrši obračun zarada i drugih ličnih primanja, a knjiženje obaveza po osnovu obračunatih zarada i drugih ličnih primanja knjiži se posebno kroz Softver za računovodstvo na osnovu dostavljenih specifikacija obračuna.
Međusobno povezivanje i integrisanje Računovodstvenog softvera sa Knjigom ulaznih faktura (KUF) i Softverom za obračun zarada i drugih ličnih primanja, omogućilo bi i automatsko knjiženje naloga iz KUF-a i obaveza za zarade i druga lična primanja i na taj način bi se ubrzao rad zaposlenih na finansijskim poslovima, a istovremeno mogućnost greške svela na minimum.

➢ **Preporučuje se Agenciji da Računovodstveni softver međusobno poveze i integriše sa Knjigom ulaznih faktura (KUF) i Softverom za obračun zarada i drugih ličnih primanja, i tako omogući automatsko knjiženje naloga iz KUF-a i obaveza za zarade i druga lična primanja u Glavnu knjigu i na taj način unaprijedi rad zaposlenih na finansijskim poslovima i svede mogućnost greške na minimum.**

2.2. Planiranje prihoda i rashoda

Direktor Agencije je 17.06.2016. godine donio Rješenje o obrazovanju Radnog tima za izradu Finansijskog plana Agencije za 2017. godinu i Plana javnih nabavki Agencije za 2017. godinu. Rješenjem je utvrđen rok za izradu predloga plana i zadatak članova Radnog tima da ostvare saradnju sa svim organizacionim jedinicama u cilju sagledavanja realnog stanja i potreba planiranih prihoda i rashoda.

Članovi radnog tima su, u neposrednoj komunikaciji sa rukovodiocima sektora prikupili njihove potrebe za 2017. godinu, a u pojedinim slučajevima postoje i pisani zahtjevi rukovodioca organizacionih jedinica, koji se odnosi na potrebne nabavke roba i usluga u 2017. godini. Pored pripreme Finansijskog plana za 2017. godinu Agencija je pripremila i dostavila na usvajanje savjetu Agencije i Plan rada za 2017. godinu. Savjet Agencije je, shodno članu 25 stav 2 Statuta na 3 sjednici održanoj 29. novembra 2016. godine donio Odluku o utvrđivanju Prijedloga Finansijskog plana Agencije za 2017. godinu i Odluku o usvajanju Programa rada Agencije za 2017. godinu br. 01/1-1852/1-16.

Nakon usvajanja, Prijedlog Finansijskog plana sa Planom rada za 2017. godinu je, shodno članu 10 Zakona o vazdušnom saobraćaju, preko resornog ministarstva dostavljen Vladi CG na razmatranje i usvajanje. Vlada CG se na sjednici od 19. januara 2017. godine upoznala sa Planom rada Agencije i donijela Zaključak br. 07-27 o usvajanju Finansijskog plana Agencije za 2017. godinu. Finansijski plan sadrži i pregled planiranih prihoda i rashoda za 2017. godinu. Prihodi i rashodi za 2017. godinu planirani su u iznosu od 3.949.700€. Slijedi pregled ostvarenih prihoda za 2016. godinu, kao i plan i izvršenje za 2017. godinu:

Račun	Prihodi	Ostvareni u 2016. godina	Planirani prihodi za 2017. godinu	Ostvareni u 2017. godina	% ostvarenja u odnosu na 2016. godinu	%ostvarenja u odnosu na plan za 2017. godinu
60	**PRIHODI OD PRODAJE ROBE**	**3,894,698.39**	**3,837,700.00**	**3,989,578.86**	**102.44%**	**103.96%**
	Prihod od EUROCONTROL-a	3,786,295.20	3,707,700.00	3,857,949.15	101.89%	104.05%
	Prihodi od terminalnih naknada - SMATSA	108,319.97	130,000.00	125,072.02	115.47%	96.21%
	Prihodi od prodaje robe u tranzitu	83.22		0.00	0.00%	0.00%
	Prihodi od kontribucija	0.00	0.00	0.00	0.00%	0.00%
	Prihod ino-projekata			6,557.69	0.00%	0.00%
61	**PRIHODI OD PRODAJE ROBE NA DOMAĆEM TRŽIŠTU**	**11,771.37**	**102,000.00**	**16,075.62**	**136.57%**	**15.76%**
	Naknade koje plaćaju operatori vazduhoplova po toni	**0.00**	10,000.00	**0.00**		
	Naknade koje plaćaju putnici u civilnom vazdušnom	**0.00**	50,000.00	**0.00**		
	Naknade iz drugih izvora propisane Zakonom	**11,771.37**	**42,000.00**	**16,075.62**	**136.57%**	**38.28%**
	Prihod od naknada za dozvole pilotima i dr. iz obl.vaz	11,486.37	0.00	14,845.62	129.25%	0.00%
	Prihod od naknade za pregled vazduhoplova	285.00	0.00	1,230.00	431.58%	0.00%
64	**PRIHODI OD PREMIJA, SUBVENCIJA, DOTACIJA, DONACIJA**	**0.00**	**0.00**	**2,117.23**	**0.00%**	**0.00%**
	Prihodi od premija, subvencija, dotacija, regresa,			2,117.23	0.00%	0.00%
65	**DRUGI POSLOVNI PRIHODI**	**0.00**	**0.00**	**1,212.00**	**0.00%**	**0.00%**
	Ostali poslovni prihodi			1,212.00	0.00%	0.00%
66	**FINANSIJSKI PRIHODI**	**7,416.04**	**10,000.00**	**5,234.93**	70.59%	52.35%
	Prihodi od kamata	7,251.04		4,433.43	61.14%	0.00%
	Ostali finansijski prihodi	165.00		801.50	485.76%	0.00%
67	**OSTALI PRIHODI**	**25,224.40**	**0.00**	**0.35**	0.00%	0.00%
69	**DOBITAK POSLOVANJA KOJE JE OBUSTAVLJENO, RASHODI**	467.56		0.35	0.07%	0.00%
	UKUPNO:	**3,939,110.20**	**3,949,700.00**	**4,014,218.99**	**101.91%**	**101.63%**

Najznačajniji prihodi Agencije su Prihod po osnovu rutnih naknada, koji su planirani u iznosu od 3.707.000,00€. Planiranje prihoda izvršeno je na osnovu ostvarenih prihoda u prethodnom periodu i Izvještajnih tabela iz naplatne zone Agencije, koje se podnose nadležnom tijelu EUROCONTROL-u. Uvidom u navedene izvještajne tabele za 2017. godinu utvrđeno je da iste sadrže prihode i troškove Agencije ostvarene u 2015. godini, koji su potvrđeni i planirane troškove za period 2017. do 2021. godine.

U trenutku izrade finansijskog plana za 2017. godinu nije postojao potvrđen iznos sredstava po osnovu prihoda od rutnih naknada za 2017. godinu od strane EUROCONTROL-a, ali je bila podnešena aplikacija na iznos od 3.878.761€.

Cijenu rutnih naknada, na predlog Civilne vazduhoplovne vlasti kao i provajdera SMATSA i Hungaro Control, u zajedničkoj naplatnoj zoni „Srbija - Crna Gora – KFOR“, utvrđuje Prošireni odbor za rutne naknade (Enlarged Committe), a potvrđuje je Privremeni savjet (Provisional Council), a konačnu odluku donosi Stalna komisija Eurocontrol-a (Permanent Commission).

Nakon dobijanja potvrđenih izvještajnih tabela, Agencija ima potpune podatke o tome koliki su planirani prihodi po osnovu rutnih naknada za navedenu godinu, kao i koje vrste rashoda mogu da pokriju iz ovog prihoda. Tako da su u Izvještajnoj tabeli, koja je potvrđena od strane Stalne Komisije Eurocontrola za period 2017. do 2021. godina, Agenciji planirani prihodi u iznosu od 3.878.761€ za 2017. godinu.

Revizijom je utvrđeno:

- da Agencija, uporedo sa postupkom pripreme i izrade Finansijskog plana Agencije i Plana rada, ima obavezu izrade i dostavljanja Prijedloga izvještajnih tabela EUROCONTROL-u, a koje na kraju prihvata i potvrđuje Stalna misija EUROCONTROL-a.

Pravni osnov za izradu i usvajanje izvještajnih tabela predstavlja Međunarodna konvencija o saradnji u oblasti sigurnosti vazdušne plovidbe (EUROCONTROL Konvencija)[13] i Multilateralni sporazum o rutnim naknadama[14]. Postupak izrade i usvajanja izvještajnih tabela realizuje se u skladu sa EUROCONTROL Principima za utvrđivanje troškovne baze za rutne naknade i za izračunavanje jedinične obračunske cijene za rutne naknade, Uslovima za primjenu sistema naplata rutnih naknada i uslovima plaćanja, Uputstvom za primjenu pravila i procedura Sistema za naplatu rutnih naknada i Izvještajem o zajedničkoj troškovnoj bazi za Srbiju i Crnu Goru.

Podaci se dostavljaju u pojedinačnim izvještajnim tabelama, tj. svi entiteti[15] u zajedničkoj zoni naplate „Serbia-Montenegro-KFOR“ podatke koje je potrebno dostaviti, pripremaju i dostavljaju u pojedinačnim izvještajnim tabelama, sa dodatnim informacijama za svaki entitet. Pored pojedinačnih, potrebno je dostaviti i zbirne izvještajne tabele za zonu naplate, koje nastaju konsolidacijom svih pojedinačnih tabela.

Za potrebe utvrđivanja troškovne baze svaki entitet dostavlja podatke o planiranim troškovima ne samo za sljedeću godinu već i naredni petogodišnji period, a takođe i podatke o ostvarenim troškovima i fakturisanim prihodima u prethodnoj godini. Utvrđeni troškovi se koriguju za iznos prenijet iz prethodnog perioda, a koji se obračunava kao suma svih iznosa koji predstavljaju razliku između ukupno naplativih troškova i fakturisanih prihoda određenih za prethodne godine.

Nakon usvajanja konačne troškovne baze za sljedeću godinu na decembarskom zasijedanju od strane Privremenog savjeta i Stalne komisija Eurocontrol-a, predstavnici entiteta pristupaju formalnoj izradi Sporazuma, odnosno Protokola o raspodjeli prihoda od rutnih naknada unutar zone za narednu godinu.

Za proces konsolidacije svih informacija i potrebnih podataka o ukupnoj troškovnoj bazi u cilju određivanja jedinice rutne naknade i raspodjeli prihoda od rutnih naknada u zajedničkoj zoni naplate Serbia-Montenegro-KFOR, a na osnovu međusobnog dogovora svih entiteta, zadužen je Direktorat za civilno vazduhoplovstvo Republike Srbije (DCV).

- da je Agencija, s obzirom na značaj i visinu prihoda od rutnih naknada, koji se uplaćuju od strane Eurocontrola, donijela Instrukciju o postupku izrade i usvajanja izvještajnih tabela sa dodatnim informacijama za rutne naknade Agencije br. 01/2-1909/1-14 od 28.11.2014. godine.

Pored prihoda od rutnih naknada, Agencija je planirala i Prihode po osnovu terminalnih naknada u iznosu od 130.000,00€ koji, shodno Zakonu o vazdušnom saobraćaju, plaćaju korisnici usluga u vazdušnoj plovidbi i njihov iznos se utvrđuje u skladu sa Pravilnikom o visini naknada po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada i Sporazuma o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada. Navedeni prihod je planiran na osnovu ostvarenja u prethodnoj godini i procjene SMATSA-e za 2017. godinu za aerodrome Podgoricu i Tivat. Ovu naknadu za vazduhoplove koji polijeću ili slijeću na Aerodrom Podgorica i Aerodrom Tivat, kao prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo, naplaćuje

[13] „Sl. list SCG“- Međunarodni ugovori br. 18/04,19/04 i 04/05

[14] „Sl. list SCG“- Međunarodni ugovori br. 04/05

[15] U zajedničkoj zoni naplate „Serbia-Montenegro-KFOR“ učestvuju četiri entiteta: Agencija za civilno vazduhoplovstvo, Direktorat za civilno vazduhoplovstvo Republike Srbije (DCV), Kontrola letenja Srbije i Crne Gore SMATSA d.o.o i Hungaro Control (mađarski pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi koji, u ime Međunarodnih bezbjednosnih snaga na Kosovu pruža usluge vazdušne plovidbe u vazdušnom prostoru iznad Kosova).

SMATSA d.o.o (Serbia and Montenegro Air Traffic Services) od operatora vazduhoplova, a Agenciji pripada 10% od iznosa naplaćenih terminalnih naknada.
Pored navedenih prihoda Agencija je planirala i prihode od:
- naknada koje plaćaju operateri vazduhoplova po toni prevezene robe u civilnom vazdušnom saobraćaju u iznosu od 10.000€;
- naknade koje plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku u iznosu od 50.000,00€,
- naknade za izdavanje licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada i naknada iz drugih izvora u skladu sa Zakonom u iznosu od 42.000,00€ i
- kamata u iznosu od 10.000,00€.

Revizijom je utvrđeno da je Agencija u 2017. godini planirala prihode i u iznosu od 3.949.700,00€, a iste ostvarila u iznosu od 4.014.218,99€, odnosno 1,91% više od plana.

Najznačajniji prihodi koje je Agencija ostvarila u 2017. godini su:

- **Prihod od rutnih naknada u iznosu od 3.857.949,15€**, što predstavlja 96,11% ukupno ostvarenih prihoda. Prihodi od rutnih naknada ostvareni u 2017. godini veći su za 71.653,95€ od prihoda ostvarenih u 2016. godini, dok su u odnosu na planirane prihode veći za 150.249,15€ odnosno za 4,05%.

- **Prihode od terminalnih naknada u iznosu od 125.072,02€,** što predstavlja 3,11% od ukupno ostvarenih prihoda Agencije. Prihod od terminalnih naknada ostvareni u 2017. godini veći su za 16.752,05€ od prihoda ostvarenih u 2016. godini, a od planiranih manji za 4.927,98€, odnosno ostvareni 96,21% od plana.

- **Prihod od naknada za izdavanja licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola i godišnjih naknada Agencije u iznosu od 16.075,62€,** što predstavlja 0,40% od ukupno ostvarenih prihoda Agencije. Prihodi po ovom osnovu ostvareni u 2017. godini veći su za 4.304,25€ od prihoda ostvarenih u 2016. godini, a u odnosu na planirane **manji za 25.924,38€,** odnosno ostvareni svega 38,28% od plana.

- Agencija je Finansijskim planom planirala i **prihode od naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju (10.000,00€) i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju (50.000,00)**. Agencija je još 2013. godine, dostavila Ministarstvu saobraćaja stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načina naplate naknada u vazdušnom saobraćaju, međutim Ministarstvo nije postupilo u skladu sa članom 112 Zakona o vazdušnom saobraćaju i nije donijelo podzakonska akta kojim bi bliže propisala postupak naplate navedenih prihoda tako da Agencija nije po ovom osnovu ostvarila prihode u 2017. godini.
Pored navedenih prihoda, Agencija je ostvarila i druge prihode: prihode od naknada za pregled vazduhoplova - 1.230,00€, Prihode od premija, subvencija, dotacija - 2.117,23€, druge poslovne prihode - 1.212,00€ i finansijske prihode - 5.234,93€.

Agencija je za 2017. godinu planirala rashode u iznosu od 3.949.700,00€. Najznačajnije učešće u strukturi planiranih rashoda odnosi se na troškove zarada, naknada zarada i ostalih ličnih primanja, a zatim slijede troškovi traganja i spašavanja i troškovi kontribucije (Eurocontrol). Pregled planiranih rashoda dat je u sljedećoj tabeli:

Račun	Rashodi	Ostvareni u 2016. godina	Planirani rashodi za 2017. godinu	Ostvareni u 2017. godina	% ostvarenja u odnosu na 2016. godinu	%ostvarenja u odnosu na plan za 2017. godinu
51	Troškovi materijala	35,514.07	77,000.00	49,946.43	140.64%	64.87%
52	Troškovi zarada, naknada zarada i ostalih ličnih primanja	1,978,031.01	2,403,400.00	2,114,185.03	106.88%	87.97%
53	Troškovi proizvodnih usluga	1,112,184.34	1,123,068.00	1,179,812.22	106.08%	105.05%
54	Troškovi amortizacije	110,441.44	120,000.00	116,057.07	105.08%	96.71%
55	Nematerijalni troškovi	168,405.27	226,232.00	189,533.82	112.55%	83.78%
57	Ostali rashodi	342.91		4,425.55	1290.59%	0.00%
59	Rashodi(efekti)promjene računovod.polit.	466.09		100.00	21.46%	0.00%
Ukupno:		**3,405,385.13**	**3,949,700.00**	**3,654,060.12**	**107.30%**	**92.51%**

Agencija je u 2017. godini ostvarila rashode u iznosu od 3.654.060,12€. Struktura ostvarenih rashoda je sljedeća:

- **Troškovi materijala** (računi grupe 51) realizovani u iznosu od 49.946,43€ (1,37% od ukupnih rashoda), i veći su za 14.432,36 u odnosu na ostvarene rashode u 2016. godini, a manji od planiranih za 27.053,57€;
- **Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi** (računi grupe 52) realizovani su u iznosu od 2.114.185,03€ (57,86 % od ukupnih rashoda) i veći su u odnosu na ostvarene rashode u 2016. godini za 136.154,02€, a manji od planiranih za 289.214,97€;
- **Troškovi proizvodnih usluga** (računi grupe 53) realizovani su u iznosu od 1.179.812,22€ (32,29% od ukupnih rashoda) i veći su za 67.627,88€ u odnosu na ostvarene rashode u 2016. godini, a isti su ostvareni u većem iznosu od od 56.744,22€ u odnosu na planirane;
- **Troškovi amortizacije i rezervisanja** (računi grupe 54) realizovani su u iznosu od 116.057,07€ (3,18% od ukupnih rashoda), a veći su u odnosu na ostvarene rashode u 2016. godini za 5.615,63€, a manji u odnosu na planirane za 3.942,93€;
- **Nematerijalni troškovi** (računi grupe 55) realizovani su u iznosu od 189.698,82€ (5,19% od ukupnih rashoda) i veći su u odnosu na ostvarene u 2016. godini za 21.128,55€, a manji u odnosu na planirane za 36.698,18€;
- **Ostali poslovni rashodi** (računi grupe 57 i 59) ostvareni su u iznosu od 4.525,55€ (0,12% od ukupnih rashoda).

Agencija je u 2017. godini planirala rashode u značajno većem iznosu od rashoda realizovanih u 2016. godini (za 544.314,87€), međutim iste je ostvarila u iznosu manjem od plana za 295.639,88€. Utvrđeno je da su svi značajni rashodi realizovani u većem iznosu od rashoda ostvarenih u 2016. godini, a najznačajnije povećanje rashoda odnosi se na Troškove zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda, zatim troškova proizvodnih usluga i ostalih rashoda.

Uvidom u Izvještajne tabele koje su potvrđena od strane Stalne Komisije Eurocontrola za period 2017. do 2021. godine, Agenciji su planirani prihodi po osnovu rutnih naknada u iznosu od 3.878.761€ za 2017. godinu.

Planom i Izvještajnim tabelama je predviđeno da se za 2017. godinu iz navedenih prihoda finansiraju rashodi Agencije u iznosu od 3.878.761,00€, i to sljedeći:

- Osoblje u iznosu od 2.215.339,00€,
- Ostali operativni troškovi u iznosu od 1.418.422,00€,
- Amortizacija u iznosu od 120.000,00€ i
- Troškovi kapitala u iznosu od 125.000,00€.

U izvještajnim tabelama planirani troškovi su iskazani i po uslugama u vazdušnoj plovidbi i to:

- Troškovi traganja i spašavanja 707.000€
- Aeronautičke informacije 58.000€,
- Meteorološke usluge 58.000€,
- Troškovi nadzora 2.647.000€ i
- Drugo državni troškovi i kontribucije 408.000€.

Agencija se u 2017. godini pridržavala planiranih rashoda koji su prihvaćeni od strane EUROCONTROL-a i iste nije prekoračila ni u jednom segmentu, odnosno iste je ostvarila u manjem iznosu od planiranih u izvještajnim tabelama za 222.939,88€, iako su prihodi od rutnih naknada ostvareni samo za 20.811,85€ manjem iznosu od planiranih.

Revizijom je utvrđeno da Agencija nije u prethodnom periodu imala interno pravilo za pripremu i donošenje finansijskog plana za narednu godinu. Međutim Agencija je u postupku revizije (april 2018. godine) donijela Uputstvo o postupku izrade predloga finansijskog plana br. 01/2-771/1-18 od 13.04.2018. godine, kojim je bliže propisala postupak izrade predloga finansijskog plana kao i postupak njegovog usvajanja u kojem je u jednom dijelu opisano finansijsko planiranje.

Ministarstvo saobraćaja i pomorstva nije postupilo u skladu sa članom 112 Zakona o vazdušnom saobraćaju i nije donijelo podzakonska akta kojim bi bliže propisao postupak naplate naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju iako je Agencija još 2013. godine dostavila Ministarstvu saobraćaja stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načina naplate naknada u vazdušnom saobraćaju.

Preporuka Ministarstvu saobraćaja i pomorstva:

- **Ministarstvo saobraćaja i pomorstva treba da postupi u skladu sa članom 112 Zakona o vazdušnom saobraćaju i donese sva podzakonska akta kojim bi bliže propisala postupak naplate naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta u civilnom vazdušnom saobraćaju i naknada koji plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju.**

2.3. Izvještavanje

Zakonom o vazdušnom saobraćaju (član 13) propisano je da Agencija godišnji finansijski izvještaj dostavlja organu državne uprave nadležnom za poslove finansija do 31. marta tekuće za prethodnu godinu. Način pripreme, sastavljanja i podnošenja godišnjih finansijskih izvještaja, kao i rok za njihovo podnošenje definisan je Pravilnikom o načinu pripreme, sastavljanja i podnošenja finansijskih izvještaja nezavisnih regulatornih tijela, pravnih lica, akcionarskih društava sa ograničenom odgovornošću u kojima država ili opštine imaju većinski udio u vlasništvu[16].

Svi obračuni prihoda i rashoda Agencije podliježu godišnjoj reviziji od strane nezavisnog ovlašćenog revizora, kojeg imenuje Vlada, u skladu sa Zakonom o javnim nabavkama.

Revizijom je utvrđeno da je Agencija, shodno navedenom Pravilniku, sačinila i dostavila Ministarstvu finansija 30.03.2018. godine Godišnji finansijski izvještaj za 2017. godinu, na sljedećim obrascima:

- Bilans uspjeha – Obrazac BU
- Bilans stanja – Obrazac BS
- Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala)- Obrazac IPK
- Bilans novčanih tokova – Obrazac BNT

Agencija je u 2017. godini iskazala dobit u iznosu od 360.159,00€.

Savjet Agencije je, prije dostavljanja Finansijskih izvještaja za 2017. godinu Ministarstvu finansija, donio Odluku o usvajanju Finansijskih iskaza Agencije za 2017. godinu[17], a u članom 2 navedene Odluke utvrđeno je da se dobit ostvarena u 2017. godini može isključivo koristiti za ostvarenje i unapređenje djelatnosti Agencije.
Agencija kao nezavisno pravno lice koje vrši javna ovlašćenja nema zakonsku obavezu da finansijske izvještaje dostavi Poreskoj upravi CG, i plaća porez na ostvarenu dobit.

Utvrđeno je da prihodi i rashodi, stalna i obrtna imovina, kapital i obaveze iskazani u Bilansu stanja-BS, Bilansu uspjeha –BU i Iskazu o promjenama neto imovine (kapitala)-IPK odgovaraju podacima iz Glavne knjige i bruto bilansa za period 01.01-31.12.2017. godine, dok podaci iskazani u Bilansu novčanih tokova-BNT ne odgovaraju podacima o toku gotovine koji se odnosi na gotovinska primanja od poslovnih aktivnosti, kao ni gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenim ostvarene u 2017. godini.
U Bilansu novčanih tokova –BNT pod rednim br. 1 - Gotovinska primanja od poslovne aktivnosti su iskazana u iznosu od 3.765.330€, a revizijom utvrđena u iznosu od 3.571.228,30€, što je za 194.102,00€ manje od iznosa sredstava iskazanih U BNT-u, a pod rednim br. 2 – Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenim iskazane su u iznosu od 3.390.857€, a revizijom utvrđene u iznosu od 3.196.755,17€, što je takođe manje za 194.102,00€ od iznosa iskazanog u BNT. Neto gotovina iz operativnih aktivnosti utvrđena u postupku revizije odgovara neto gotovini iskazanoj u Bilansu novčanih tokova i iznosi 374.473,13€. Ostali podaci iskazani u Bilansu novčanih tokova odgovaraju podacima utvrđenim u postuku revizije.

Agencija je u postupku revizije, kao i u postupku izrade Finansijskog izvještaja Agencije (28.05.2018. godine), sačinila novi izmijenjeni Bilans novčanih tokova – BNT za period 01.01.2017. do 31.12.2017. godine i isti dostavila Ministarstvu finansija dopisom br. 08/1-656/2-18 od 05.06.2018. godine.

U korigovanom Bilansu novčanih tokova – BNT za 2017. godinu izmijenjeni su sljedeći podaci:
- redni broj 1. Gotovinska primanja od poslovnih aktivnosti – iskazana u iznosu od 3.571.228,30€ i
- redni broj 2. Gotovinska isplate dobavljačima i zaposlenima – iskazane u iznosu od 3.196.755,17€.

Podaci iskazani u izmijenjenom Bilansu novčanih tokova odgovaraju podacima utvrđenim u postupku revizije.

[16] „Sl. list Crne Gore“ br. 012/08 i 035/10.
[17] br. 01/1-640/1-18 od 30.03.2018. godine.

Utvrđeno je da je Direktor Agencije donio Rješenje[18] o obrazovanju Radnog tima za izradu Finansijskog izvještaja Agencije za 2017. godinu, kojim je odredio članove radnog tima i rok do kada je isti u obavezi da pripremi Finansijski izvještaj Agencije za 2017. godinu. Radni tim je u propisanom roku pripremio Finansijski izvještaj i Godišnji izvještaj o radu i isti su zajedno sa Izvještajem nezavisnog revizora dostavljeni na usvajanje Savjetu Agencije. Savjet Agencije je na osnovu člana 10 stav 1 Zakona o vazdušnom saobraćaju i člana 26 stav 2 Statuta Agencije donio Odluku o utvrđivanju Predloga Finansijskog izvještaja Agencije za civilno vazduhoplovstvo za 2017. godinu sa Izvještajem nezavisnog revizora o izvršenoj reviziji finansijskih iskaza za 2017. godinu[19].

Agencija je, nakon usvajanja od strane Savjeta Agencije, a u skladu sa članom 13 Zakona o vazdušnom saobraćaju, dostavila u zakonskom roku Ministarstvu saobraćaja i pomorstva[20], Predlog godišnjeg finansijskog izvještaja za prethodnu godinu i Godišnji izvještaj o radu, zajedno sa Izvještajem nezavisnog ovlašćenog revizora, kako bi isti bio proslijeđen Vladi Crne Gore na dalju proceduru.

2.4. Bilans stanja

Bilans stanja Agencije na dan 31.12.2017. godine prikazan je u sljedećoj tabeli:

BILANS STANJA - BS (PD)
na dan: 31.12.2017.

redni broj:	POZICIJA	Napomena	Tekuća 2017. godina	Prethodna 2016.godina
	AKTIVA			
	STALNA IMOVINA		**1.260.129,00**	**1.304.276,00**
1	Neuplaćeni upisani kapital			
2	Nematerijalna imovina		188,00	281,00
3	Nekretnine, postrojenja i oprema		1.259.941,00	1.303.995,00
4	Stalna imovina mamijenjena prodaji			
5	Dugoročna potraživanja			
6	Dugoročni finansijki plasmani			
7	Odloženi porezi			
	Obrtna imovina		**4.780.044,00**	**4.382.758,00**
8	zalihe			
9	Potraživanja od kupaca		1.159.256,00	1.070.187,00
10	Kratkoročni finansijki plasmani		2.800.000,00	2.800.000,00
11	Gotovina i gotovinski ekvivalenti		726.256,00	418.445,00
12	Unaprijed plaćeni troškovi		94.532,00	94.126,00
13	Obračunati nenaplaćeni prihodi			
14	Ostala obrtna imovina			
	UKUPNA AKTIVA		**6.040.173,00**	**5.687.034,00**
	PASIVA			
	Kapital i rezerve		**5.927.207,00**	**5.567.048,00**
15	Državni kapital		3.349.692,00	3.349.692,00
16	Emisiona premija			
17	revalorizaciona rezerva			
18	Ostale rezerve			
19	Neraspoređeni dobitak		2.577.515,00	2.217.356,00
20	Manjinski interes			
	Dugoročne obaveze		**0,00**	**0,00**
21	Dugoročne obaveze			
22	**Odloženi porezi**			
23	Dugoročna rezervisanja			
24	Ostale dugoročne obaveze			
25	Odloženi prihodi			
	Kratkoročne obaveze		**112.966,00**	**119.986,00**
26	Kratkoročne obaveze iz poslovanja		110.829,00	117.847,00
27	Kratkoročne finansijke obaveze			
28	Tekući dio dugoročnih kredita			
29	Obaveze za poreze		2.137,00	2.139,00
30	Obaveze za dividende			
31	Kratkoročna rezervisanja			
32	Obračunate obaveze			
	Ukupna pasiva		**6.040.173,00**	**5.687.034,00**

Agencija je u Bilansu stanja na dan 31.12.2017.godine iskazala Aktivu i Pasivu u iznosu od po 6.040.173,00€.

[18] br. 01/2-955/1-18 od 07.05.2018. godine
[19] broj: 01/1-1386/1-18 od 29.06.2018. godine
[20] akt br. 01/1-1387/1-18 od 29.06.2018. godine

2.4.1. Aktiva

Ukupna aktiva Agencije na 31.12.2017. godine iznosi 6.040.173€ i čini je stalna imovina u iznosu od 1.260.129€ odnosno 20,86% i obrtna imovina u iznosu od 4.780.044€ odnosno 79,14% ukupne aktive. Ukupna aktiva veća je od aktive na kraju 2016. godine za 353.139,00€.
Najznačajnije povećanje Aktive se odnosi na uvećanje gotovine i gotovinskih ekvivalenata za 307.811,00€ i potraživanje od kupaca za 89.069,00€.

Stalna imovina iznosi 1.260.129€, odnosno 20,86% ukupne aktive**.** Najveći udio u stalnoj imovini čini stavka - Nekretnine, postrojenja i oprema u iznosu od 1.259.941€ odnosno 99,98% stalne imovine, dok su nematerijalna ulaganja iznosila 188€ ili 0,02% stalne imovine.

Slijedi pregled stalne imovine Agencije: nematerijalna imovina i nekretnine, postrojenja i oprema u kojem je iskazana nabavna vrijednost imovine na 01.01.2017. godine, sva povećanja i smanjenja tokom godine i ispravka vrijednosti (akumulirana amortizacija i amortizacija u 2017. godini):

Opis	Nematerijalna imovina	Zemljište	Građevinski objekti	Kompjuterska oprema	Kancelarijski namještaj i ostala osnovna sredstva	Vozila	Ukupno
Nabavna vrijednost							
Stanje 01.01.2017.	467,87	0,00	1.260.786,60	117.389,81	58.485,55	75.500,00	1.512.629,83
Povećanje (nabavke)	0,00	0,00	0,00	17.158,27	54.752,12	0,00	71.910,39
Smanjenje: rashodovanje i otpis	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Stanje 31.12.2017.	**467,87**	**0,00**	**1.260.786,60**	**134.548,08**	**113.237,67**	**75.500,00**	**1.584.540,22**
Ispravka vrijednosti							
Stanje na dan 01.01.2017.	187,14		113.470,80	51.123,71	26.274,31	17.287,50	208.343,46
Amortizacija 2017.	93,57		56.735,40	31.234,71	16.669,01	11.325,00	116.057,69
Smanjenja							0,00
Stanje 31.12.2016.	**280,71**	**0,00**	**170.206,20**	**82.358,42**	**42.943,32**	**28.612,50**	**324.401,15**
Neto sadašnja vrijednost							
Sadašnja vrijednost 31.12.2016.	**280,73**	**0,00**	**1.147.315,80**	**66.266,10**	**32.211,24**	**58.212,50**	**1.304.286,37**
Sadašnja vrijednost 31.12.2017.	**187,16**	**0,00**	**1.090.580,40**	**52.189,66**	**70.294,35**	**46.887,50**	**1.260.139,07**

Nematerijalna imovina: Na računima grupe 01-Nematerijalna ulaganja iskazuju se ulaganja u nematerijalna sredstva. Na dan 31.12.2017.godine Nematerijalna ulaganja Agencije su iznosila: nabavna vrijednost 467,87€, ispravka vrijednosti – amortizacija 280,71€ i sadašnja vrijednost 187,16€.

Pravilnikom o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji propisano je da su nematerijalna ulaganja u sredstva koja nemaju materijalnog obilježja. Kao nematerijalna ulaganja priznaju se i podliježu amortizaciji nematerijalna ulaganja koja ispunjavaju uslove propisane MRS 38 Nematerijalna ulaganja, i koja imaju korisni vijek duži od godinu dana i čija je pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od 300€. Ukoliko nematerijalno ulaganje ne ispunjava navedene uslove priznaje se na teret rashoda perioda u kome je nastalo.

Nematerijalna ulaganja Agencije se odnose na softvere i licence. Agencija pored nematerijalnih sredstva u Softveru za evidenciju državne imovine vodi i evidenciju softvera i antivirus programa koji su u ranijem periodu u potpunosti amortizovani (otpisani), ali koji još uvijek imaju upotrebnu vrijednost. Uvidom u dostavljene popisne liste, utvrđeno je da je Komisija za popis izvršila popis istih.

Nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva: Na računima grupe 02- Nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva prikazuju se zemljište, šume, višegodišnji zasadi, osnovno stado, građevinski objekti, investicione nekretnine, postrojenja i oprema u vlasništvu pravnog lica, i dr.
Na dan 31.12.2017. godine Nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva Agencije su iznosila: nabavna vrijednost 1.584.072,39€, ispravka vrijednosti – amortizacija 324.120,22€ i sadašnja vrijednost 1.259.952,17€.

Kao nekretnine, postrojenja i oprema, shodno Pravilniku o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji, priznaju se i podliježu amortizaciji materijalna sredstva koja ispunjavaju uslove propisane MRS 16, a čiji je korisni vijek trajanja duži od godinu dana i pojedinačna nabavna vrijednost u vrijeme nabavke veća od 300€. Takođe, materijalna sredstva koja imaju korisni vijek duži od godinu dana, a čija je pojedinačna nabavna cijena u vrijeme nabavke manja od 300€, priznaje se kao oprema (kancelarijska i računarska).

Sadašnja vrijednost Nekretnina, postrojenja, opreme na dan 31.12.2017. godine iskazana je u iznosu od 1.259.952,17€ i odnosi se na: Građevinske objekate iznos od 1.090.580,40€, Vozila iznos od 46.887,50€, Kompjutersku opremu iznos od 52.189,66€, Kancelarijski namještaj iznos od 14.894,75€ i Ostalu opremu iznos od 55.399,61€.

Amortizacija nekretnina, postrojenja i opreme vrši se primjenom proporcionalnog metoda, a za obračun amortizacije Pravilnikom su propisane sljedeće stope amortizacije: za zgrade -4,5%, za putnička vozila -15%, za kompjutersku oprema i kancelarijski namještaj – 25% i za ostalu kancelarijsku opremu 20%.
Revizijom je utvrđeno da je na 01.01.2017. godine nabavna vrijednost Nekretnina, postrojenja i opreme iznosila 1.512.161,97€, kao i da je tokom godine izvršeno povećanje za 71.910,39€. Povećanje se odnosi na nabavku kompjuterske opreme u iznosu od 17.158,27€ i ostale opreme u iznosu od 54.752,12€.

Slijedi pregled Nekretnina postrojenja i opreme po grupama, kao i njihova nabavne vrijednosti, amortizacija i sadašnja vrijednost na 31.12.2017. godine:

Konto	GR	Naziv	Nabavna vrijednost na 01.01.2017.	Nove nabavke u 2017. godini	Nabavna vrijednost na 31.12.2017.	Akumulirana amortizacija	Obračunata AM.-2017	Ukupna amortizacija	Sadašnja vrijednost na 31.12.2017.
0220	06	Građevinski objekat ACV	1,260,786.60		1,260,786.60	113,470.80	56,735.40	170,206.20	1,090,580.40
02320	01	Kompjuterska oprema	117,389.81	17,158.27	134,548.08	51,123.71	31,234.71	82,358.20	52,189.88
02322	04	Kancelarijski namještaj	43,694.56		43,694.56	18,855.41	9,944.41	28,799.82	14,894.74
02330	03	Ostala oprema	14,790.99	54,752.12	69,543.11	7,418.90	6,724.60	14,143.50	55,399.61
02341	05	Vozila	**75,500.00**	0.00	75,500.00	17,287.50	**11,325.00**	28,612.50	46,887.50
Ukupno:			**1,512,161.96**	**71,910.39**	**1,584,072.35**	**208,156.32**	**115,964.12**	**324,120.22**	**1,259,952.13**

U postupku revizije utvrđeno je da Agencija evidenciju imovine vodi u Glavnoj knjizi sintetički na računima grupe 02-Nekretnine, postojenja, oprema i biološka sredstava i analitički po grupama računa, a u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica. Pored evidencije u Glavnoj knjizi, evidenciju vodi i u Softveru za evidenciju imovine, i to za svako sredstvo pojedinačno se iskazuje nabavna vrijednost, ukupna akumulirana amortizacija u prethodnom periodu, amortizacija tekuće godine, stopa po kojoj se vrši obračun amotizacija i sadašnja vrijednost imovine.

Građevinski objekti Agencije na dan 31.12.2017. godine iskazani su u iznosu od 1.090.580,40€ (nabavna vrijednost 1.260.786,60€, ispravka vrijednosti 170.206,20€).
Utvrđeno je da se vrijednost građevinskog objekta odnosi na građevinski objekat – poslovni prostor u kojem je smještena Agencija i za istu je dostavljen na uvid List nepokretnosti 7511– izvod sa datumom 26.04.2018. godine, KO Podgorica III, iz kojih se vidi da ne postoje tereti i ograničenja.

Postrojenje i oprema Agencije odnose se na vozila, kompjutersku opremu, kancelarijski namještaj i ostalu opremu i na 31.12.2017. godine sadašnja vrijednost iznosila je 169.371,77€ (nabavna vrijednost 323.285,79€, a ispravka vrijednosti 153.914,02€).
Slijedi pregled postrojenja i opreme Agencije po vrstama, sa iskazanom nabavnom vrijednošću, ispravkom i sadašnjom vrijednošću:

Postrojenja i oprema	Vozila	Kompjuterska oprema	Kancelarijski namještaj	Ostala oprema	Ukupno
Nabavna vrijednost na 01.01.2017.	75.500,00	117.389,81	43.694,57	14.790,99	251.375,37
Povećanje (nove nabavke)	0,00	17.158,27	0,00	54.752,12	71.910,39
Nabavna vrijednost na 31.01.2017.g	75.500,00	134.548,08	43.694,57	69.543,11	323.285,76
Amortizacija do 31.12.2016.godine	17.287,50	51.123,71	18.855,41	7.418,90	94.685,52
Amortizacija u 2017. godini	11.325,00	31.234,49	9.944,41	6.724,60	59.228,50
Sadašnja vrijednost na 31.12.2017.	**46.887,50**	**52.189,91**	**14.894,75**	**55.399,61**	**169.371,77**

Vozila – Na 31.12.2017. godine sadašnja vrijednost vozila Agencije iznosila je 46.887, 50€ (nabavna vrijednost 75.500,00€, a ispravka vrijednosti 28.612,50€). Utvrđeno je da se navedena vrijednost vozila odnosi na osam (8) putničkih vozila u vlasništvu Agencije, čija nabavna vrijednost ne prelazi 13.000,00€;

Kompjuterska oprema - Na 31.12.2017. godine sadašnja vrijednost kompjuterske opreme Agencije iznosila je 52.189,88€ (nabavna vrijednost 134.548€, a ispravka vrijednosti 82.358,20€).

Revizijom je utvrđeno da je Agencija na 01.01.2017. godine u poslovnim knjigama iskazala nabavnu vrijednost kompjuterske opreme u iznosu od 117.389,81€ i da je tokom 2017. godine ista uvećana za 17.158,27€. Navedeno uvećanje se odnosi na nabavku razne kompjuterske opreme (laptop računara, desktop računari sa monitorom, UPS uređaji, eksterni hard diskovi, štampači i tablet računari) od preduzeća Čikom d.o.o Podgorica po fakturi br. 437/2017 od 23.03.2017. godine.
Obračun amortizacije za novonabavljenu opremu izvršen je počev od 01.04.2017. godine (za 8 mjeseci) primjenom propisane stope od 25% i iznosi za 2017. godinu 3.217,13€.

Kancelarijska oprema - Na 31.12.2017. godine sadašnja vrijednost kancelarijske opreme Agencije iznosila je 14.894,75€ (nabavna vrijednost 43.694,57€, a ispravka vrijednosti 28.799,82€). Tokom 2017. godine nije bilo uvećanja njihove vrijednosti;

Ostala oprema - Na 31.12.2017. godine sadašnja vrijednost ostale opreme Agencije iznosila je 55.399,61€ (nabavna vrijednost 69.543,11€, a ispravka vrijednosti 14.143,50€).

Revizijom je utvrđeno da je Agencija na 01.01.2017. godine u poslovnim knjigama iskazala nabavnu vrijednost ostale opreme u iznosu od 14.790,99€ i da tokom 2017. godine ista uvećana za 54.752,12€. Navedeno uvećanje se odnosi na: nabavku električnog agregata i opreme od preduzeća Simes inženjering d.o.o Podgorica, nabavku mobilnog telefona od preduzeća iCentar d.o.o; nabavku kafemata od preduzeća Monte Maestro d.o.o.

Popis stalne imovine

Agencija je u skladu sa članom 48 Zakonom o državnoj imovini uspostavila elektronsku evidenciju pokretne i nepokretne imovine – analitički, kroz Softver za evidenciju imovine. Agencija, takođe, evidenciju imovine (pokretne i nepokretne) vodi u Glavnoj knjizi sintetički na klasi 0: Neuplaćeni upisani kapital i stalna imovina i analitički na grupama računa u okviru klase 0, a u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica.
Revizijom je utvrđeno da je Agencija donijela interno Uputstvo o popisu i evidenciji državne imovine, kojim je bliže propisan postupak vršenja popisa i vođenja evidencije o imovini i načinu prijema i obrade dokumentacije u vezi sa imovinom. Uputstvom je, između ostalog, propisano da se popis imovine vrši u skladu sa Uredbom o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini[21] i Uputstvom o bližem načinu vršenja popisa pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini[22], kao i da je Agencija u obavezi da svake godine formira Komisiju za popis nepokretnih i pokretnih stvari i drugih dobara koje koristi Agencija.
Direktor Agencije je shodno članu 44 Zakona o državnoj imovini donio Odluke o obrazovanju komisija za popis nepokretnih i pokretnih stvari i drugih dobara koje koristi Agencija za civilno vazduhoplovstvo[23]. Odlukom je utvrđen sastav Komisije i rok do kada je Komisija dužna da izvrši popis (31.01.2018. godine). Pored popisa pokretnih i nepokretnih stvari Komisija je bila u obavezi da izvrši i popis gotovog novca u blagajni, potraživanja i obaveze i novčana sredstva na žiro računima.

Komisija je dostavila Izvještaj o popisu sredstava, potraživanja i obaveza br. 01/2-2678/2-17 od 30.01.2018. godine u utvrđenom roku. U Izvještaju o popisu iskazana je nabavna, otpisana i sadašnja vrijednost osnovnih sredstava sa stanjem na dan 31.12.2017. godine, gotovina u blagajni, depoziti na žiro i deviznim računima, stanje novca na kreditnoj kartici, stanje oročenih sredstava na 31.12.2017. godine, obaveze i potraživanja. Komisija nije uz Izvještaj dostavila popisne liste.

[21] „Sl. list CG“ br. 13/10
[22] „Sl. list Cg“ br. 47/11
[23] br.01/2-2678/1-17 od 29.12.2017. godine

Savjet Agencije je donio Odluku o usvajanju Izvještaja o popisu sredstava, potraživanja i obaveza Agencije za civilno vazduhoplovstvo na dan 31.12.2017. godine sa popisnim listama osnovnih sredstava br. 01/2-641/1-18 od 30.03.2018. godine. Odluka o usvajanju izvještaja o popisu je donešena, zbog izbora novih članova Savjeta Agencije, sa zakašnjenjem u odnosu na rok do kojeg je Agencija bila u obavezi da podatke o pokretnoj i nepokretnoj imovini dostavi Upravi za imovinu (28.02. tekuće godine).

Utvrđeno u postupku revizije:

Komisija nije sačinila popis na Obrazcu PL, koji je propisan Uputstvom o bližem načinu vršenja popisa pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini i nije popisne liste dostavila računovodstvu u papirnoj i elektronskoj formi zajedno sa Izvještajem o popisu.
Komisija za popis je naknadno, u postupku revizije, sačinila popisne liste u skladu sa Uputstvom o popisu i evidenciji državne imovine u Agenciji i članom 7 Uputstva o bližem načinu vršenja popisa pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini na Obrascu PL i iste dostavila računovodstvu u papirnoj i elektronskoj formi. Popisom nijesu utvrđene razlike između knjigovodstvenog i stvarnog – popisanog stanja. Takođe, dostavljene su pojedinačne popisne liste po kancelarijama koje su potpisane od strane osoba – zaposlenih koji su zaduženi sa istim.
Agencija je sa zakašnjenjem, odnosno 20.04.2108. godine aktom br. 08/1-842/1-18 dostavila Upravi za imovinu tabelarni prikaz osnovnih sredstava Agencije za 2017. godinu, koji sadrži grupe osnovnih sredstava sa nabavnom, otpisanom i sadašnjom vrijednošću.
Navedeno nije u skladu sa članom 50 Zakona o državnoj imovini i članom 9 Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i popisu stvari u državnoj svojini kojim je propisano da podatke o pokretnoj i nepokretnoj imovini treba dostaviti organu uprave nadležnom za poslove imovine (Upravi za imovinu) do kraja februara tekuće godine za prethodnu godinu na propisanim obrascima (pokretnih stvari na obrascima PS-1 i PS-2 i nepokretnih stvari na obrascima NS-1 i NS-2).

Preporuke: Agencija treba da podatke o pokretnoj i nepokretnoj imovini dostavlja Upravi za imovinu u roku koji je propisan članom 50 Zakona o državnoj imovini i na obrascima: PS-1, PS-2, NS-1 NS-2 propisanim članom 9 Uredbe o načinu vođenja evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini.

Amortizacija

Agencija je postupila u skladu sa članom 7 Uputstva o bližem načinu vršenja popisa pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini, kojim je propisana obaveza vršenja obračuna amortizacije i revalorizacije u računovodstvu putem elektronske obrade podataka i Uputstvom o popisu i evidenciji državne imovine u Agenciji i izvršila obračun amortizacije u računovodstvu putem elektronske obrade podataka i isti je dostavljen na uvid.

Utvrđeno je da je Agencija za obračun amortizacije, izuzev za pojedina osnovna sredstva, primjenjivala stope amortizacije propisane članom 18 Pravilnika o organizaciji računovodstvenog sistema, internih računovodstvenih kontrola i računovodstvenim politikama u Agenciji[24] i to: za zgrade -4,5%, za putnička vozila -15%, za kompjutersku opremu i kancelarijski namještaj – 25% i za ostalu kancelarijsku opremu 20%, dok je amortizaciju nematerijalne imovine vršila po proporcionalnom metodu primjenom stope od 20% na godišnjem nivou, koja je utvrđena Odlukom br. 01/2-784/1-09 od 31.12.2009. godine. Pregled obračuna amortizacije po grupama osnovnih sredstava, sa iskazanom nabavnom i sadašnjom vrijednošću prikazan je u sljedećoj tabeli:

Konto	GR	Naziv	Nabav.vrijednost	Ak.amort.	Obrac.AM.-2017	Ukupna amortizacija	Sadašnja vrijed
0220	06	Građevinski objekat ACV	1.260.786,60	113.470,80	56.735,40	170.206,20	1.090.580,40
02341	05	Vozila	**75.500,00**	**17.287,50**	11.325,00	28.612,50	46.887,50
02322	04	Kancelarijski namještaj	43.694,57	18.855,41	9.944,41	28.799,82	14.894,75
02330	03	Ostala oprema	69.543,11	7.418,90	6.724,60	14.143,50	55.399,61
01120	02	Nem. ulaganja(licence i softveri)	467,87	187,14	93,57	280,71	187,16
2320	01	Kompjuterska oprema	134.548,11	51.123,71	31.234,49	82.358,20	52.189,91
Ukupno:			**1.584.540,26**	**208.343,46**	**116.057,47**	**324.400,93**	**1.260.139,33**

[24] Broj: 08/1-292/1-12 od 05.03.2012. godine

Iznos obračunate amortizacije, kao i nabavna i sadašnja vrijednost imovine Agencije odgovaraju iznosu iskazanom u Izvještaju o popisu, koji je popisna komisija dostavila Direktoru Agencije.
Agencija je troškove amortizacije za 2017. godinu u iznosu od 116.057,47€ iskazala u Glavnoj knjizi na računu 540- Troškovi amortizacije, a ispravku vrijednosti po osnovu obračunate amortizacije na posebnim računima otvorenim u okviru računa nekretnine, postrojenja, oprema i biološka sredstva, kao ispravku vrijednosti imovine.

Uvidom u Glavnu knjigu utvrđeno je da su tokom 2017. godine izvršene 4 nabavke osnovnih sredstava čija je ukupna vrijednost 71.910,39€, a da je obračun amortizacije za iste izvršen od početka narednog mjeseca u odnosu na mjesec kada je oprema stavljena u upotrebu (član 18 naprijed navedenog Pravilnika). Obračun amortizacije za novonabavljenu ostalu opremu - električni agregat sa pratećom opremom izvršen je počev od 01.05.2017. godine (za 8 mjeseci) primjenom stope od 10% i iznosi za 2017. godinu 3.519,94€, umjesto primjenom stope od 15% koja je propisana Pravilnikom, po kojoj bi amortizacija za novonabavljenu opremu iznosila 5.279,91€ (manje za 1.759,97€).
Prilikom obračuna amortizacije kod ostale kompjuterske opreme, za dva sredstva[25] je primijenjena stopa od 30% umjesto stope od 25%, a troškovi amortizacije iskazani u većem iznosu za 14,55€.
Tako su troškovi amortizacije za 2017. godinu iskazani u manjem iznosu za 1.754,42€.

Preporuka: Agencija treba da prilikom obračuna amortizacije koristi stope propisane Pravilnikom o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji ili izvrši izmjenu Pravilnika i utvrdi nove stope shodno poslovnoj politici Agencije i vrsti sredstava koja se nabavljaju i amortizuju.

Obrtna sredstva: Agencija je u poslovnim knjigama iskazala obrtna sredstva u iznosu od 4.780.044€, odnosno 79,14% ukupne aktive, a čine ih: potraživanja od kupaca iznos od 1.159.256€, kratkoročni finansijski plasmani iznos od 2.800.000€, depoziti na žiro računima iznos od 726.256 i unaprijed plaćeni rashodi (AVR) iznos od 94.532€.

Kratkoročna potraživanja: Kratkoročna potraživanja, shodno Pravilniku o organizaciji računovodstvenog sistema, internih računovodstvenih kontrola i računovodstvenim politikama u Agenciji, obuhvataju potraživanja od korisnika usluga, vazduhoplovnog osoblja i vazduhoplovnih subjekata, po osnovu izvršenih usluga izdavanja licenci, certifikata, uvjerenja, potvrda, dozvola, godišnjih naknada i drugih usluga u skladu sa zakonom.
Agencija je u Bilansu stanja – BS i Bruto bilansu za 2017. godinu iskazala potraživanja u iznosu od 1.159.256,00€ i ista se odnose na:

- **Potraživanja od zaposlenih** - Račun 221 iskazan u poslovnim knjigama Agencije na 01.01.2017. godine u iznosu od 1.650,00€, a odnosi se na potraživanja po osnovu akontacije za službena putovanja za 2 zaposlena u ukupnom iznosu od 1.200,00€, a ostatak po osnovu potraživanja za datu pozajmicu zaposlenom u Agenciji. Na 31.12.2017. godine Agencija nije imala potraživanja od zaposlenih.

- **Potraživanja po osnovu ostalih naknada radnicima -** Račun 2282 iskazan u poslovnim knjigama i Bilansu stanja na 01.01.2017. i na 31.12.2017. godine u iznosu od 16.800,00€ odnosi se na potraživanja po Sporazumu o regulisanju međusobnih odnosa u vezi vraćanja stipendije br. 01/2-598/5-16 od 21.09.2016. godine, Aneksa I i Aneksa II Sporazuma o regulisanju međusobnih odnosa u vezi vraćanja stipendije. Shodno navedenom Sporazumu i aneksima Sporazuma primalac stipendije je u obavezi istu vratiti jer nije ispoštovao odredbe Ugovora o stipendiranju lica van radnog odnosa broj 01/2-577/1-11 od 29.04.2011. godine, shodno kojem je trebao biti u radnom odnosu najmanje 5 godina od početka rada kod Agencije.

Revizijom je utvrđeno da je primalac stipendije započeo vraćanje stipendije počev od aprila mjeseca 2018. godine, a rok za povraćaj iste je u 36 (tridesetšest) jednakih mjesečnih rata u iznosima od 466,66€.

[25] Agencija je za dva sredstva: kopir-aparat CANON sa nastavkom i note book siemens lap-top prilikom obračuna amortizacije primijenila stopu od 30%. Navedna stopa nije utvrđena Pravilnikom o organizaciji računovodstvenog sistema, internim računovodstvenim kontrolama i računovodstvenim politikama u Agenciji.

➢ **Potraživanja od terminalnih naknada –** Račun 2283 iskazan je u poslovnim knjigama i Bruto bilansu na 01.01.2017. godine u iznosu od 586.084,68€, a na 31.12.2017. godine u iznosu od 669.733,47€.

Uvidom u Glavnu knjigu utvrđeno je da su potraživanja od terminalnih naknada na 01.01.2017. godine iskazana u iznosu od 586.084,68€ i odnose se na potraživanje od Agencija za Kontrolu letenja Srbija i Crna Gora - SMATSA d.o.o, za dio prihoda koje je SMATSA naplatila a nije 10% istih prenijela Agenciji do 31.12.2016. godine i potraživanja za 10% od fakturisanih a nenaplaćenih naknada. Utvrđeno je da se navedena potraživanja odnose na period od 2008. do 2017. godine.

Slijedi pregled potraživanja od SMATS-e po godinama:

Godina	Iznos potraživanja u €
2008	49,916.34
2009	88,294.04
2010	84,396.86
2011	63,242.77
2012	58,650.08
2013	57,768.30
2014	23,402.30
2015	52,094.11
2016	108,319.81
Potraživanja na 31.12.2016. godine	**586,084.61**

Navedena potraživanja su smanjena tokom 2017. godine za iznos od 19.933,33€, a uvećana za 103.582,12€, tako da su na 31.12.2017. godine iznosila 669.733,38€

Potraživanja po osnovu terminalnih naknada su uvećana tokom 2016. godine za 108.319,81€, a odnose se na potraživanja po osnovu 10% naplaćenih naknada – 19.933,33€ i potraživanja po osnovu 10% od fakturisanih a nenaplaćenih naknada koje pripadaju Agenciji - 88.386,48€.

Revizijom je utvrđeno da je SMATSA u svom Izvještaju o fakturisanim i naplaćenim terminalnim naknadama za 2016. godinu od 22. februara 2017. godine, koji je sastavni dio aneksa Sporazum o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada za 2016. godinu, navela da je dio od 10% naplaćenih naknada u iznosu od 18.512,56€ prenijela Agenciji, iako je isti uključen u potraživanja na 31.12.2016. godine i uplaćen tek 11.04.2017. godine. Ostatak duga po osnovu naplaćenih naknada iz 2016. godine od 1.420,00€ uplaćen je 14.07.2017. godine.
Nakon izvršenih uplata smanjena su potraživanja po osnovu terminalnih naknada za iznos od 19.933,33€ i Agencija je u poslovnim knjigama za navedeni iznos razdužila račun 2283- Potraživanja po osnovu terminalnih naknada i odobrila žiro račun za isti iznos.

Utvrđeno je da je Agencija sa Kontrolom letenja Srbije i Crne Gore – SMATSA d.o.o Beograd potpisala Sporazum o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada za 2017. godinu br. 05/1-575/1-17 od 04.04.2017. godine i Aneks 1 Sporazuma br. 05/1-575/4-17 od 29.09.2017. godine o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada za I i II kvartal i zaostalih obaveza za IV kvartal 2016. godine. Shodno potpisanom Sporazumu, SMATSA treba da plaćanje naknada vrši u skladu sa izvještajima o fakturisanim i naplaćenim terminalnim naknadama, u roku od 8 dana od dana potpisivanja Aneksa sporazuma.
Uvidom u izvještaj o fakturisanim i naplaćenim terminalnim naknadama za 2017. godinu utvrđeno je da je SMATSA u 2017. godini fakturisala terminalne naknade u iznosu od 1.250.720,18€, od čega je naplaćeno 414.580,81€.

Pregled fakturisanih i naplaćenih potraživanja SMATSE, kao i pregled potraživanja Agencije po osnovu 10% od naknade od naplaćenih iznosa u 2017. godini prikazan je u sljedećoj tabeli:

Fakturisana i naplaćena potraživanja po osnovu terminalnih naknada u 2017. godini							
Fakturisano u 2017. g	**Naplaćeno u 2017. g**	**Nenaplaćeno iz 2017. g**	**10% od naplaćenog za ACV**	**prenijeto ACV**	**Obaveza za prenos ACV za 2017. g**	**Potraživanje 10% od nenaplaćenog**	**Ukupno potraživanje za 2017. godinu**
212,138.50	181,098.37	31,040.13	18,109.84	18,109.84	0.00	3,104.01	
325,768.31	64,157.78	261,610.53	6,415.78	3,380.06	3,035.72	26,161.05	
441,486.88	118,263.08	323,223.80	11,826.31	0.00	11,826.30	32,322.38	
271,326.49	51,061.58	220,264.91	5,106.16	0.00	5,106.16	22,026.49	
1,250,720.18	414,580.81	836,139.37	**41,458.08**	**21,489.90**	**19,968.18**	**83,613.94**	**103,582.12**

SMATSA je bila u obavezi da Agenciji po osnovu naplaćenih naknada u 2017. godini prenese iznos od 41.458,08€, odnosno 10% od naplaćenih terminalnih naknada.
Utvrđeno je da je SMATSA prenijela Agenciji iznos od 21.489,90€ (evidentiran na računu Prihodi od terminalnih naknada), dok je ostatak u iznosu od 19.968,18€ ostao neizmiren i iskazan kao potraživanje na 31.12.2017. godine.

Potraživanja od SMATSA-e su povećana u 2017. godini za iznos od 103.582,12€, a odnose se na potraživanja dijela od 10% naplaćenih naknada u iznosu od 19.968,18€, koje, kako je naprijed navedeno, SMATSA nije uplatila Agenciji i 10% od nenaplaćenih naknada koje je SMATSA fakturisala, a nije naplatila u iznosu od 83.613,94€. Navedena potraživanja koja se odnose na 2017.godinu su oprihodovana i evidentirana na računu 6023 – Prihodi od terminalnih naknada.

Potraživanja po osnovu terminalnih naknada utvrđena u postupku revizije odgovaraju potraživanjima iskazanim u Izvodu otvorenih stavki na dan 31.12.2016. godine i na dan 31.12.2017.godine, koji je dostavljen od strane SMATSA-e i potpisan od strane Agencije.

Potraživanja po osnovu terminalnih naknada su visoka, zbog toga jer SMATSA nije naplatila značajan dio fakturisanih potraživanja počev od 2008. godine pa zaključno sa 2017.godinom. Naime, SMATSA je u 2016. godini od ukupno fakturisanih 1.083.198,04€ naplatila samo iznos od 199.333,27€ i u 2017. godini fakturisala 1.250.720,18€, a naplatila iznos od 414.580,81€. Izuzetno visok nivo nenaplativosti naknada od strane SMATSA-e doveo je do toga da potraživanja Agencije budu iz godine u godinu sve veća.

Utvrđeno je da potraživanja Agencije, pored toga što su izuzetno visoka zbog nenaplativosti značajnog dijela fakturisanih naknada, postaju još veća i zbog neredovne uplate 10% naplaćenih naknada.

- **Preporučuje se Agenciji da u dogovoru sa SMATSA-om utvrdi način i dinamiku uplate navedenih potraživanja, kako se ista ne bi povećavala iz godine u godinu.**

Potraživanja po osnovu rutnih naknada (EUROCONTROL) – Račun 2287 iskazan u poslovnim knjigama i Bruto bilansu na 01.01.2017. godine u iznosu od 465.652,91€, a na 31.12.2017. godine u iznosu od 472.722,70€.

Potraživanja na 31.12.2016. godine

Revizijom je utvrđeno da je Agencija na 01.01.2017. godine iskazala potraživanje po osnovu rutnih naknada u iznosu od 465.652,91€, a pri iskazivanju navedenih potraživanja oslanjala se na uplate sredstva po osnovu rutnih naknada od strane EUROCONTROL-a izvršene u prvom kvartalu 2017. godine (prilivi na devizni račun) i Izvode ETNE, koji prate iste, a koji se odnose na 2016. godinu.

Analizom i uvidom u dokumentaciju i izvještaj o izvršenim naplatama naknada – Izvodima ETNE u prvom kvartalu 2017. godine, kao i dokumente deviznog priliva utvrđeno je da je EUROCONTROL proslijedio u I kvartalu 2017. godine Agenciji sredstva u iznosu od 655,851,67€, od čega se iznos od 460,475,72€ odnosi na potraživanja po osnovu rutnih naknada iz 2016. godine i iznos od 195.375,84€ se odnosi na prihode od rutnih naknada za 2017. godinu.
EUROCONTROL je prilikom uplate navedenih sredstava obustavio i iznos od 104.213,90€ koji se odnosi na obaveze Agencije po osnovu Kontribucija.
Revizijom je utvrđeno da su potraživanja od Eurocontrola na 31.12.2016. godine iskazana u iznosu od 465.652,91€ i ista su za 5.177,19€ veća od stvarno uplaćenih sredstava koja se odnose na prihode iz 2016. godine, a koji su iznosili 460,475,72€. Agencija prilikom evidentiranja uplata od EUROCONTROL-a, a koje se odnose na potraživanja iz prethodnog perioda (2016) razdužila račun 2287 – Potraživanja od EUROCONTROL-a i odobrila račun 2410 - Tekući račun, za iznos sredstava uplaćenih na devizni žiro račun.

Potraživanja na 31.12.2017. godine

Agencija je na 31.12.2017. godine u poslovnim knjigama iskazala potraživanja po osnovu rutnih naknada od Eurocontrola u iznosu od 472.722,70€. Agencija je navedena potraživanja evidentirala na osnovu priliva od Eurocontrola na devizni račun, koji su realizovani u prvom kvartalu 2018. godine, a odnose se na 2017. godinu.

Evidentiranje navedenih potraživanja, vrši se prije svega da bi se prihodi koji su naplaćeni u 2018. godini a odnose se na 2017. godinu iskazali u punom iznosu u godini na koju se odnose, odnosno u 2017. godini.

Analizom i uvidom u dokumentaciju i izvještaj o izvršenim naplatama naknada – Izvode ETNE u prvom kvartalu 2018. godine, kao i dokumente deviznog priliva utvrđeno je da je EUROCONTROL proslijedio u I kvartalu 2018. godine Agenciji sredstva u iznosu od 591.188,05€, od čega se iznos od 501.019,68€ odnosi na potraživanja po osnovu rutnih naknada iz 2017. godine i iznos od 40.415,43€ se odnosi na prihode od rutnih naknada za 2018. godinu.

Potraživanja od Eurocontrola na 31.12.2017. godine iskazana su u iznosu od 472.722,70€ i ista su za 28.296,98€ manja od stvarno uplaćenih sredstava koja se odnose na prihode iz 2017. godine, a koji su iznosili 501.019,68€. Navedeno je uslovilo i iskazivanje prihoda u 2017. godini u manjem iznosu za 28.296,98€.
Utvrđeno je da je EUROCONTROL prilikom uplate navedenih sredstava obustavio i iznos od 67.960,00€ koji se odnosi na obaveze Agencije po osnovu kontribucija u 2018. godini.

Utvrđeno u postupku revizije:
- Agencija, prilikom knjiženja uplata od strane EUROCONTROL-a, nije vršila razduživanje potraživanja od EUROCONTROL-a za ukupan iznos naveden u izvodu ETNE, a koji se odnosi na 2016.godinu, već je isti umanjivala za iznos obustavljenih kontribucija ili je isti uvećavala za iznos sredstava koja se odnose na rutne naknade iz 2017. godine. Agencija je potraživanja od Eurocontrola razduživala samo za iznos uplaćenih sredstava - stvarni priliv sredstava na devizni račun, a ne evidentirajući pritom ni Prihod od rutnih naknada koji se odnosi na 2017. godinu (na računu prihoda), kao ni sredstva obustavljena po osnovu kontribucija prema Eurocontrolu (dugovno kod dobavljača Eurocontrola), kao ni troškove provizije koji su naplaćeni pri uplati sredstava (na računu troškovi provizija).

Preporuke: Agencija treba da evidentira Potraživanja po osnovu rutnih naknada na osnovu podataka iskazanih u izvodima ETNE, a koji se odnose na godinu za koju se iskazuju potraživanja (prethodnu godinu), bez obzira da li su isti umanjeni za iznos kontribucije ili provizije, a da razduži potraživanja po osnovu rutnih naknada za ukupan iznos naveden u izvodu ETNE, a koji se odnosi na prethodnu godinu, dok iznos koji se odnosi na tekuću godinu treba evidentirati na računu Prihod od rutnih naknada, sredstva obustavljena po osnovu kontribucija treba evidentirati na računu Dobavljači – Eurocontrol, a troškove provizije koji su naplaćeni pri uplati sredstava na računu troškovi provizija.

Gotovina i gotovinski ekvivalenti

Na računima grupe 24 - Gotovina i gotovinski ekvivalenti iskazuju se gotovina, neposredno unovčene hartije od vrijednosti i depoziti po viđenju. Gotovina i gotovinski ekvivalenti iskazani u poslovnim knjigama i Bruto bilansu na 31.12.2017. godine iznose 3.526.255,61€, a odnose se na:

- Novčana sredstava na tekućim računima – račun 241, iskazana u iznosu od 540.391,57€, a odnose se na sredstva na računima kod pet poslovnih banaka: Erste banka a.d., Hipotekarna banka a.d, Prva banka a.d., Crnogorska komercijalna banka a.d. i Atlasmont banka a.d.
Ovlašćeno lice za raspolaganje sredstvima na navedenim računima tokom 2017.godine, na osnovu dostavljenih kartona deponovanih potpisa, bio je izvršni direktor Dragan Đurović.
- Novčana sredstva u blagajni – račun 243**,** iskazana su u iznosu od 4.546,70€.
- Novčana sredstva na deviznim računima – račun 244, iskazana su u iznosu od 177.907,35€ i odnose se na sredstva na deviznim računima kod 3 poslovne banke i to: Crnogorska komercijalna banka a.d., Erste banka a.d. i Prva banka.
- Ostala novčana sredstva – račun 248, iskazana su u iznosu od 2.803.409,99€, a odnose se na kratkoročne depozite u bankama oročene na period od 1 – 3 mjeseca, iznos od 2.800.000,00€ i novčana sredstva na računu viza kartice – iznos od 3.409,99€.

Uvidom u izvode o stanju novčanih sredstava na žiro računima kod poslovnih banaka na 01.01.2017. i 31.12.2017. godine i konfirmacije banaka (IOS-e), utvrđeno je da stanje novčanih sredstava na žiro i deviznim računima kod poslovnih banaka, kao i stanje oročenih sredstava, odgovara stanju sredstava iskazanom u Glavnoj knjizi Agencije.

Gotovinsko poslovanje – blagajna i platne kartice

Agencija primjenjuje interno Uputstvo o blagajničkom poslovanju[26] kojim je definisano da se novčana sredstva u blagajni koriste u cilju podmirivanja kontinuiranih potreba koje se ne mogu efikasno obavljati preko uobičajenog sistema plaćanja (preko poslovnih banaka).
Direktor Agencije je, 30.04.2010. godine, donio Odluku[27] kojom je utvrđen blagajnički maksimum u iznosu od 5.000,00€ (U postupku revizije dostavljena je Odluka Direktora o utvrđivanju blagajničkog maksimuma na iznos od 4.000,00€[28]).
Poslove blagajnika u Službi za pravne, finansijske i opšte poslove obavlja Stručni saradnik-blagajnik operater.

Pregled prometa blagajne, po mjesecima dat je u sljedećoj tabeli:

ACV	Promet 01.01.-31.12.2017.godine		
	Ulaz	izlaz	Saldo
Početno stanje	3.882,63		3.882,63
Januar	3.750,00	3.861,46	3.771,17
Februar	11.500,00	8.078,24	7.192,93
Mart	11.500,00	14.455,77	4.237,16
April	12.500,00	9.976,43	6.760,73
Maj	17.000,00	15.668,29	8.092,44
Jun	16.000,00	16.584,94	7.507,50
Jul	4.500,00	7.554,22	4.453,28
Avgust	13.800,00	9.271,28	8.982,00
Septembar	19.800,00	19.105,84	9.676,16
Oktobar	15.900,00	21.394,91	4.181,25
Novembar	13.000,00	14.469,67	2.711,58
Decembar	9.950,00	8.114,88	4.546,70
Ukupan promet	153.082,63	148.535,93	
Saldo na 31.12.2017.			4.546,70

Stanje gotovine na dan 01.01.2017. godine iznosilo je 3.882,63€. Tokom godine evidentiran je priliv u blagajnu u iznosu od 149.200,00€, a izvršene gotovinske isplate iznosile su 148.535,93€. Saldo gotovine na dan 31.12.2017.godine iznosio je 4.546,70€.

Priliv gotovine u iznosu od 149.200,00€ obuhvata iznos od 147.550,00€ koji je podignut sa žiro računa Agencije, dok iznos od 1.650,00€ obuhvata povraćaj novca u blagajnu po osnovu dva putna naloga i pozajmice jednom zaposlenom.

Agencija je gotovinske transakcije evidentirala jednom mjesečno[29].

Tokom 2017. godine izvršene su gotovinske isplate u iznosu od 148.535,93€ a obuhvataju isplate po osnovu:

Opis	Iznos
1. Troškovi materijala (51)	779,10
2. Ostali lični rashodi - dnevnice i smještaj (52)	122.886,44
3. Troškovi proizvodnih usluga (53)	16.899,52
4. Nematerijalni troškovi (55)	7.970,87
Ukupno:	**148.535,93**

1. Troškovi materijala – na računima grupe 51 - Agencija je evidentirala gotovinske isplate u iznosu od 779,10€, a u postupku revizije testiran je iznos od 235,11€ koji je opravdan fiskalnim računima za nabavku goriva i ostalog materijala za održavanje bifea (nabavka časa i šolja i sl.).

2. Ostali lični rashodi - Na računu 529 - Ostali lični rashodi, Agencija je evidentirala gotovinske isplate u iznosu od 122.886,44€.

U postupku revizije testiran je iznos od 44.471,62€, a odnosi se na troškove dnevnica i troškove smještaja, dok su ostali troškovi koji su nastali u vezi sa službenim putovanjem (prevoz, gorivo i sl.) evidentirani na računima grupe 51,53 i 55, što nije u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru.

Revizijom je utvrđeno da su putni nalozi odobreni od strane Direktora Agencije i uz iste je priložen zahtjev za službeno putovanje (interni obrazac) koji sadrži osnovne podatke o službenom putu.

[26] Uputstvo br. 01/2-2067/1-15 od 31.12.2015.g.
[27] Odluka br.01/2-700/1-10 od 30.04.2010.g.
[28] Odluka br. 08/1-852/3-18 od 25.05.2018.g.
[29] Dnevnik blagajne sačinjavao se na nivou mjeseca (12 dnevnika blagajne za 2017.g.).

Za službena putovanja, odobravana je akontacija, ali s obzirom da se blagajna knjižila jednom mjesečno u Glavnoj knizi nijesu evidentirane isplate akontacije, već samo stvarni troškovi službenih putovanja.
Prilikom upućivanja zaposlenih na obuku i stručno usavršavanje u inostranstvo, Agencija je isplaćivala puni iznos dnevnica, što je u suprotnosti sa članom 10 Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru.
Uvidom u putne naloge, utvrđeno je da su troškovi službenih putovanja opravdani relevantnom dokumentacijom (računi za hotelski smještaj, taxi prevoz, računi javnog prevoza i sl.) i uz putne naloge priloženi su izvještaji sa službenog puta.

3. Troškovi proizvodnih usluga – Na računima grupe 53– Troškovi proizvodnih usluga iskazuju se proizvodne usluge na izradi učinaka, transportne usluge, usluge održavanja, zakupnine, troškovi sajmova, reklame i propagande, troškovi istraživanja i ostale proizvodne usluge.
Agencija je na ovom računu evidentirala gotovinske isplate u iznosu od 16.899,52€, a u postupku revizije testiran je iznos od 6.859,74€ koji uglavnom obuhvata troškove usluga prevoza i PTT usluga, pri čemu se:
- Iznos od 3.417,18€ odnosi na troškove taksi prevoza koji su nastali tokom službenog putovanja u inostranstvu i evidentirani su na putnom nalogu koji je odobren od strane Direktora Agencije. Evidentiranje troškova prevoza po osnovu službenog putovanja na računu 531, nije usklađeno sa Pravilnikom o kontnom okviru.
- Iznos od 4.442,56€ obuhvata troškove taxi usluga u zemlji (253,10€), PTT usluga (2.167,35€), troškove održavanja opreme (telefona, računara i vozila- 371,80€), troškove dobijanja vize (544,00€), troškove nabavke materijala (sijalice, izrada ključeva – 562,49€), troškove reprezentacije (iznos od 240,72€ je nepravilno evidentiran na računu 532) i sl.

4. Nematerijalni troškovi - Na računima grupe 55 - Nematerijalni troškovi iskazuju se troškovi neproizvodnih usluga, reprezentacije, premija osiguranja, troškovi platnog prometa, članarina, poreza, doprinosa i ostali nematerijalni troškovi.

Agencija je na ovom računu evidentirala gotovinske isplate u iznosu od 7.970,87€, a u postupku revizije testiran je iznos od 7.494,20€ za koji je utvrđeno sljedeće:
- Iznos od 3.462,60€ odnosi se na troškove koji su nastali tokom i u vezi službenog putovanja i evidentirani su na putnom nalogu. Najznačajniji iznos predstavljaju troškovi kotizacije za obuku zaposlenih, dok iznos od 71,30€ obuhvata troškove osiguranja, a iznos od 411,30€ trošak reprezentacije.
- Iznos od 4.031,61€ uglavnom obuhvata troškove reprezentacije koji su opravdani fiskalnim računima. U Agenciji se primjenjuje Pravilnik o korišćenju službene i poslovne reprezentacije u ACV koji definiše da se za davanje predmeta, odnosno poklona veće vrijednosti donosi posebna odluka od strane direktora Agencije; da pravo na troškove reprezentacije, izuzev Direktora mogu imati i drugi zaposleni samo na osnovu prethodno dobijenog odobrenja direktora i da naloge za plaćanje računa vezanih za reprezentaciju potpisuje direktor Agencije.

Uvidom u dokumentaciju utvrđeno je da se prilikom odobravanja troškova reprezentacije, nijesu poštovale odredbe navedenog Pravilnika u dijelu koji se odnosi na donošenje posebne odluke od strane Direktora za davanje predmeta, odnosno poklona veće vrijednosti. Kupovina poklona za službene svrhe vršila se na osnovu zahtjeva i opravdana je fiskalnim računima.

U postupku revizije utvrđeno:
- Određeni broj faktura, kao i zahtjevi koji su od strane zaposlenih upućivani direktoru radi odobravanja određenih gotovinskih isplata, nijesu zavedeni u arhivi, što je u suprotnosti sa Uputstvom o plaćanju ulaznih faktura/računa u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo i Uredbom o kancelarijskom poslovanju.
- Za odobravanje gotovinskih isplata koristio se posebni štambilj “odobreno”, koji se shodno internom Pravilniku o načinu korišćenja pečata i štambilja, koristi prilikom prethodnog ili konačnog odlučivanja o određenom predmetu, ukoliko ne postoji potreba za donošenjem pojedinačnog akta.
- Agencija je prilikom obračuna dnevnica za putne naloge kojim se zaposleni upućuje na obuku i stručno usavršavanje u inostranstvo isplaćivala puni iznos dnevnica, što je u suprotnosti sa članom 10 Uredbe o naknadi troškova zaposlenih u javnom sektoru kojim je definisano da se službenim putovanjem ne smatra upućivanje zaposlenog na obuku i stručno usavršavanje, a samim tim zaposlenom ne pripada puni iznos dnevnice.

- Za službena putovanja, odobravana je akontacija, ali s obzirom da se blagajna knjižila jednom mjesečno u Glavnoj knizi nijesu evidentirane isplate akontacije, već samo stvarni troškovi službenih putovanja.
- Prilikom evidentiranja troškova službenih putovanja, vršilo se razdvajanje, pri čemu su troškovi dnevnica i smještaja evidentirani na računu 529 – Ostali lični rashodi (koji i služi za evidentiranje troškova po ovom osnovu), dok su ostali troškovi službenog putovanja (gorivo, prevoz, kotizacije, reprezentacija i sl.) evidentirani na računima 51, 53 i 55, što nije u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru.

➢ **Preporučuje se Agenciji da gotovinska plaćanja koja se odnose na troškove reprezentacije budu odobrena pisanom Odlukom Direktora agencije koja će zajedno sa zahtjevom za gotovinsku isplatu biti zavedena u arhivi, shodno Uputstvu o plaćanju ulaznih faktura/računa, umjesto upotrebom štambilja "Odobreno".**

Agencija je u postupku revizije, otklonila utvrđene nedostatke koje se odnose na evidentiranje: gotovinskih transakcija, odobrene akontacije i troškova službenih putovanja.

Za otklonjene nepravilnosti dostavljen je pregled blagajne za period od 01.01-01.06.2018. godine na osnovu kojeg je utvrđeno da se od 01.04.2018. godine gotovinske transakcije evidentiraju hronološki po danima kad je nastala gotovinska transakcija; da se evidentira odobrena akontacija, a po povratku sa službenog putovanja prvo se evidentira povraćaj date akontacije, a zatim stvarni troškovi službenog putovanja, pri čemu se na računu 529 – evidentiraju svi troškovi službenog putovanja, kako je i predviđeno Pravilnikom o kontnom okviru.

Takođe, Agencija je 29.12.2017. godine i 26.07.2018. godine, usvojila Proceduru o službenim putovanjima, kojom je definisan cjelokupan način realizacije službenog putovanja i koji u prilogu ima propratne obrasce. Zahtjev za službeno putovanje u zemlji (1); Zahtjev za službeno putovanje u inostranstvo (2); Izvještaj sa službenog putovanja u inostranstvo (3) i registar o završenom službenom putovanju (4).

Biznis platna kartica

Direktor Agencije donio je Odluku o korišćenju biznis kartica („poslovna tajna") kojom je definisano da se Biznis kartica može koristiti za plaćanje u zemlji i inostranstvu i to: hotelskog smještaja, usluga ugostiteljskih objekata, kupovinu karata za prevoz na službenom putovanju, za potrebe službene reprezentacije i poklona poslovnim partnerima, za kupovinu goriva na benzinskim pumpama sa kojima nije sklopljen ugovor i u drugim sličnim situacijamam, da pravo na korišćenje kartice ima Direktor, a izuzetno i zaposleni po pisanom odobrenju Direktora agencije, da korisnik kartice dostavlja, ovlašćenom službeniku kopiju odsječka sa elektronskog terminala, dobijenog prilikom upotrebe biznis kartice radi vođenja evidencije i upoređivanja podataka.

Revizijom je utvrđeno da je početno stanje iznosilo 5.615,26€, ukupni troškovi 2.205,27€, dok je saldo na kraju godine iznosio 3.409,99€, što je i evidentirano u Izvještaju o popisu.

Za pravdanje troškova koji su nastali korišćenjem biznis kartice dostavljan je odsječak sa elektronskog terminala, bez propratnog fiskalnog računa, a isti se odnose na ugostiteljske usluge u zemlji i inostranstvu.

Uvidom u Glavnu knjigu, utvrđeno je da se evidentiranje navedenih transakcija, takođe vršilo jednom mjesečno.

Troškovi biznis kartice opravdani su na način predviđen Odlukom o korišćenju biznis kartica kojom je propisana obaveza dostavljanja odsječka sa elektronskog terminala, koji bi služio za pravdanje nastalih troškova.

U postupku revizije donešena je nova Odluka kojom je predviđeno da se uz odsječak sa elektronskog terminala dostavlja i prateći fiskalni račun radi vođenja evidencije i upoređivanja podataka. Biznis kartica je u periodu od 27.05.-05.06.2018. godine iskorišćena za tri plaćanja, koja su opravdana fiskalnim računima.

Aktivna vremenska razgraničenja: Na računima grupe 28 - Aktivna vremenska razgraničenja iskazuju se razgraničeni troškovi i prihodi, kao i odložena poreska sredstva i razgraničeni porez na dodatu vrijednost.

U poslovnim knjigama Agencije iskazana su na 31.12.2017. godine Aktivna vremenska razgraničenja u iznosu od 94.532,13€, a odnose se na razgraničene troškove po osnovu osiguranja (imovine, lica) – iznos od 9.587,63€ i razgraničenene troškove kontribucija prema Eurocontrolu - iznos od 84.944,50€.

Račun 2821- Razgraničeni troškovi po osnovu osiguranja na 01.01.2017. godine iskazani su u iznosu od 7.279,38€, a odnose se na unaprijed plaćene troškove osiguranja u 2016. godini za 2017. godinu (za osiguranje lica iznos od 5.373,30€ i imovine iznos od 1.906,06€).

Agencija je takođe, na 31.12.2017. godine izvršila razgraničenje unaprijed plaćenih troškova osiguranja koji se odnose na 2018. godinu u iznosu od 9.587,62€ (za osiguranje lica iznos od 5.458,56€, imovine iznos od 1.829,82€ i kasko osiguranje vozila iznos od 2.299,24€).

Račun 2822 - Razgraničeni troškovi kontribucija Eurocontrolu iskazani su na 01.01.2017. godine u iznosu od 86.846,50€, a odnose se na troškove kontribucija za prvi kvartal 2017. godine po fakturama koje su primljene u decembru 2016. godine.

Agencija je, takođe, na 31.12.2017. godine iskazala razgraničene troškove kontribucija u iznosu od 84.944,5€, koji se odnose na troškove kontribucije za prvi kvartal 2018. godine po fakturama koje su primljene u decembru 2017. godine.

2.4.2. Pasiva

Ukupna pasiva Agencije na dan 31.12.2017. godine iznosi 6.040.173,00€ a čine je: Kapital u iznosu od 5.927.207,00€ i kratkoročne obaveze u iznosu od 112.966,00€.

Kapital

Kapital Agencije na dan 31.12.2017. godine iznosi 5.927.207,00€, a čini ga državni kapital u iznosu od 3.349.692,00€ i neraspoređena dobiti u iznosu od 2.577.515,00€.

Državni kapital

Kapital Agencije je na 01.01.2015. godine iznosio je 78.442,56€, a isti je formiran od vrijednosti opreme preuzete od Direktorata civilnog vazduhoplovstva Države Srbije i Države Crne Gore - iznos od 48.442,56€ i osnivačkog uloga Države Crne Gore - iznos od 30.000,00€.

Savjet agencije je dana 30.03.2015. godine, donio Odluku o pokretanju postupka ukidanja rezervisanja kroz procjenu vrijednosti kapitala. Rezervisanje je evidentirano u poslovnim knjigama Agencije na osnovu Plana restrukturiranja od 30.03.2010. godine, sa rokom od 5 godina.

Na osnovu Odluke Savjeta br. 01/1-461-15 od 30.03.2015. godine, Agencija je angažovala ovlašćenog procjenjivača koji je izvršio procjenu i sačinio Izvještaj o procjeni vrijednosti kapitala.

Savjet Agencije je na sjednici održanoj dana 24.12.2015. godine donio Odluku o usvajanju Izvještaja o procjeni vrijednosti kapitala Agencije za civilno vazduhoplovstvo na dan 01.01.2015. godine u iznosu od 3.349.691,75€. Na osnovu toga izvještaja pristupilo se postupku ukidanja rezervisanja (760.430,00€) i neraspoređene dobiti (589.324,00€), iskazanih u Bilansu stanja Agencije za 2014. godinu i njihovog evidentiranja u kategoriju kapitala.

Vrijednost kapitala Agencije, prije i nakon procjene, prikazana je u tabeli:

	Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala)				
					(u 000€)
R.br.	Opis	Državni kapital	Ostale rezerve	Neraspoređeni dobitak	Ukupno
1	Stanje na dan 01.01.2015. godine	78.442	760.430	589.324	1.428.126
2	Procjena vrijednosti	1.921.496			1.921.496
3	Korekcija početnog stanja-usagl. SMATS-a			349.412	349.412
4	Prenos na kapital	760.430	-760.430		
5	Neto prihod priznat direktno u kapital	589.324		-589.324	
6	Profit za 2015. godinu			1.322.123	1.322.123
7	Stanje na dan 31.12.2015. godine	3.349.692		1.671.535	5.021.227
8	Profit za 2016. godinu			534.193	534.193
9	Stanje na dan 31.12.2016. godine	3.349.692		2.205.727	5.555.419

Nakon prenosa na kapital, rezervi u iznosu od 760.430,00€ i neraspoređene dobiti u iznosu od 589.324,00€ i dodavanjem na procijenjenu vrijednost od 1.921.496,00€ i na početno stanje kapitala od 78.442,00€ dobija se iznos vrijednosti kapitala, na dan 31.12.2015. godine, od 3.349.692,00€ .

Neraspoređena dobit

Neraspoređena dobit na dan 31.12.2017. godine iznosi 2.577.515,00€, a sastoji se iz prenešene neraspoređene dobiti iz ranijih godina u iznosu od 2.217.356,00 € i dobiti za tekuću godinu u iznosu od 360.158,87€.

Obaveze

Obaveze Agencije na dan 31.12.2017. godine iznosile su 112.966,02€, a odnosile su se na kratkoročne obaveze. Od ukupnog iznosa obaveza, obaveze prema dobavljačima u inostranstvu iznose 99.746,76€, a prema dobavljačima u zemlji 9.738,05€. Obaveze po osnovu zarada i naknada zarada iznose 1.344,32€, a obaveze za poreze i doprinose 2.136,89€.

Obaveze prema dobavljačima u inostranstvu na dan 31.12.2017. godine iznosile su 99.746,76€, a odnose se na:
- obaveze prema Eurocontrolu - iznos od 84.944,50€, a odnose se na obaveze za plaćanje kontribucija za I kvartal 2018. godine po fakturama koje je Eurocontrol dostavio u decembru 2017. godine. Za navedeni iznos odobren je račun 2822-Razgraničeni troškovi kontribucija Eurocontrolu i zadužen račun 434-Dobavljači u inostranstvu –Eurocontrol.
- obaveze po osnovu obuka i to prema: ICAO-u iznos od 5.025,74€, ENAC-u iznos od 4.999,00€ i JAA-u iznos od 1.895,50€.
- obaveza prema Direktoratu za civilno vazduhoplovstvo Srbije, za angažovanje inspektora, iznos od 2.335,00€, a prema CCAA-u Hrvatske 501,85€.

Obaveze prema dobavljačima u zemlji na 31.12.2017. godine iznosile su 9.738,05€, od čega su najznačajnije poreska obaveza prema Upravi lokalnih javnih prihoda Glavnog grada Podgorica - iznos od 4.818,73€, zatim obaveze za usluge mobilne telefonije prema Crnogorskom telekomu AD-iznos od 2.522,68, zatim preduzeću Represent communication iznos od 1.011,50€. Ostale obaveze se odnose na razne usluge (mobilne i fiksne telefonije, ugostiteljske usluge i dr.).

2.5. Bilans uspjeha

Bilans uspjeha Agencije, koji sadrži ostvarene prihode i rashode kao i ostvareni rezultat za period 01.01 – 31.12.2017. godine, dat je u sljedećoj tabeli:

	BILANS USPJEHA -BU (PD)			
	(Metoda po prirodi troška)			
	U periodu 01.01.2017. do 31.12.2017.			
Redni broj	POZICIJA	Napomena	Tekuća godina	Prethodna godina
1	Prihod		4,008,984	3,906,470
2	Ostali poslovni dobici		0	25,691
3	Izvršen kapitalizovan rad od strane preduzeća za sopstvene svrhe			
4	Promjene na zalihama gotovih proizvoda i nedovršene proizvodnje			
5	Troškovi materijala		-49,946	-35,514
6	Troškovi zaposlenih		-2,114,185	-1,978,031
7	Amortizacija		-116,057	-110,441
8	Umanjenje vrijednosti nekretnina, postrojenja i opreme			
9	Ostali poslovni rashodi		-1,373,872	-1,281,056
	Profit od poslovnih aktivnosti		**354,924**	**527,119**
10	Neto finansijski prihod		5,235	7,416
11	Ostali rashodi		0	-342
12	Porez na dobitak			
13	Neto dobitak/gubitak o diskontinuiranog poslovanja		360,159	534,193
	Neto profit /gubitak za obračunski period			
	Pripada:			
	Vlasnicima kapitala pravnog lica 70%			
	Manjinski interes 30%			

Agencija je u 2017. godini ostvarila prihode u iznosu od 4.014.218,99€ i rashode u iznosu od 3.654,060,00€, tako da je ostvaren pozitivan finansijki rezultat - dobit u iznosu od 360.159,00€.

U Bilansu uspjeha prikazani su ostvareni poslovni prihodi u iznosu od 4.008.984,00€, koji sa neto finansijskim prihodima u iznosu od 5.235,00€ daju ukupno ostvarene prihode u iznosu od 4.014.219,00€.

2.5.1. Poslovni prihodi

Poslovni prihodi Agencije ostvareni su u iznosu od 4.008.984,00€, a odnose se na: prihode po osnovu rutnih naknada (EUROCONTROL) - 3.857.949,15€, prihode po osnovu terminalnih naknada - 125.072,02€, prihode od naknada za dozvole pilotima - 14.845,62€, prihode od naknada za pregled vazduhoplova - 1.230,00€, prihodi po osnovu premija i dotacija 2.117,23€ i drugi poslovni prihodi u iznosu od 1.212,00€.

Prihodi po osnovu rutnih naknada ostvareni su u iznosu od 3.857.949,15€, što predstavlja 96,11% ukupno ostvarenih prihoda (4.014.218,99€).

Agencija za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, Direktorat za civilno vazduhoplovstvo Republike Srbije, Kontrola letenja Srbije i Crne Gore SMATSA d.o.o i u ime Međunarodnih bezbjednosnih snaga na Kosovu (KFOR), HungaroControl, su potpisnice Protokola o instrukcijama za raspodjelu rutnih naknada za 2017. godinu. Potpisnice Protokola su obavezne da se pridržavaju Načela za utvrđivanje jedinične cijene za rutne naknade koje je propisao Eurocontrol.
Na osnovu potpisanog Protokola, Agenciji za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore opredijeljeno je 5,0048% od ukupnih plaćenih rutnih naknada, za Zonu naplate Srbija-Crna Gora-KFOR za 2017. godinu.

Osim ovog iznosa ostvarenih prihoda po osnovu rutnih naknada u 2017. godini (3.857.949,15€), Agenciji je u periodu 01.01.2017-31.03.2017. godine, od strane Eurocontrol-a uplaćen iznos od 465.652,91€, koji je posebno objašnjen u dijelu Potraživanja od Eurocontrola.

Utvrđeno je da su prihodi po osnovu rutnih naknada knjiženi u Glavnoj knjizi Agencije na kraju svakoga mjeseca, a ne po datumima kako su i ostvarivani, a u slučajevima kada je Eurocontrol prilikom uplate, iznos rutnih naknada umanjivao za kontribucije (10 rata za kontribucije, u periodu od januara zaključno sa oktobrom 2017. godine), knjižena je samo uplaćena razlika po tom osnovu, a ne ukupan iznos prihoda po osnovu rutnih naknada. Ukupno umanjeni iznos rutnih naknada, za obaveze kontribucija, knjižen je kao prihod od rutnih naknada na dan 31.12.2017. godine. Iznos provizija koji je naplaćen prilikom prenosa sredstava od Eurocontrola, takođe je evidentiran kao prihod na 31.12.2017. godine.

Prihodi po osnovu terminalnih naknada ostvareni su u iznosu od 125.072,02€, što predstavlja 3,15% ukupno ostvarenih prihoda (4.014.218,99€).
Prihodi po osnovu terminalnih naknada se naplaćuju u skladu sa Pravilnikom o visini naknade po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada („Službeni list CG“ broj 02/12) i Sporazumom o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada.

Visina naknada za pružanje usluga kontrole letenja za vazduhoplove koji polijeću ili slijeću na Aerodrom Podgorica i Aerodrom Tivat, kao prihod Agencije za civilno vazduhoplovstvo Crne Gore, iznosi 10% od iznosa naplaćenih terminalnih naknada.

Agencija je zaključila 04.04.2017. godine, sa Kontrolom letenja Srbije i Crne Gore SMATSA doo Beograd, Sporazum o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada za 2017. godinu I Aneks 1. Sporazuma o regulisanju međusobnih prava i obaveza po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada za I i II kvartal 2017. godine i zaostalih obaveza za IV kvartal 2016. godine.

Prema Izvještaju o fakturisanim i naplaćenim terminalnim naknadama u periodu 01.01.2017-31.12.2017. godine, dostavljenom Agenciji od strane SMATSA d.o.o, ukupan fakturisani iznos terminalnih naknada, za 2017. godinu iznosio je 1.250.720,18€, od čega je SMATSA naplatila 414.580,81€.

Dio naplaćenih terminalnih naknada u iznosu od 214.899,00€ odnose se na I i II kvartal 2017. godine, a 10% od navedenog iznosa naplaćene naknade (21.489,90€) uplaćeno je Agenciji 09.10.2017. godine i evidentirano na računu 6023- Prihod od terminalnih naknada.
Ostatak od 10% od naplaćenih naknada (19.968,18€), SMATSA nije prenijela Agenciji u 2017. godini.
Pored iznosa koji je uplaćen od strane SMATSE d.o.o u iznosu od 21.489,90€ i evidentiran na računu prihoda, Agencija je kao prihod evidentirala i iznos od 103.582,12€ koji se odnosi na dug od 10% od naplaćenih naknada u iznosu u 19.968,18€ i 10% od fakturisanih a nenaplaćenih naknada od 83.613,94€.
Navedeno je istovremeno evidentirano kao Potraživanja po osnovu terminalnih naknada na računu 282.

Prihodi od ino-projekata ostvareni su u iznosu od 6.557,69€, a odnose se na prihode ostvarene po osnovu učešća Agencije u međudržavnom BEYOND projektu, a u vezi sa unapređenjem upotrebe satelitske navigacije u regionu Zapadnog Balkana.

Realizacijom ovoga projekta unapređuju se resursni, tehnički i operativni kapaciteti za korišćenje usluga EGNOS (Evropski geostacionarni navigacioni dopunski servis) servisa u zemljama izvan EU.

Prihod od naknada za izdavanje dozvola pilotima ostvaren je u iznosu od 14.845,62€, a odnosi se na prihode ostvarene po osnovu plaćanja naknada za izdavanje rješenja o dozvolama pilotima. Obračun naknade vršen je u skladu sa Naredbom o visini naknade za provjeravanje obučenosti vazduhoplovnog ovlašćenog osoblja.[30] Podnosioci zahtjeva su uz zahtjev podnosili i dokaze o ispunjenim uslovima predviđenim Pravilnikom o posadi vazduhoplova.

Prihod od naknade za pregled vazduhoplova ostvaren je u iznosu od 1.230,00€, a odnosi se na prihod ostvaren od uplata po osnovu podnošenja zahtjeva za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti vazduhoplova. Uz zahtjev su dostavljani dokazi o ispunjenosti uslova za izdavanje pomenutog odobrenja, u skladu sa Pravilnikom o sertifikaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja i za sertifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija. Uplate su izvršene na osnovu obračuna naknada koji sačinjava

[30] "Službeni list RCG", br. 18/04

Agencija na osnovu Naredbe o visini naknade za provjeravanje obučenosti vazduhoplovnog ovlašćenog osoblja.

Naknada koju plaćaju vazdušni prevoznici po toni prevezenog tereta i naknada koju plaćaju putnici u civilnom vazdušnom saobraćaju u odlasku nijesu ostvareni u 2017. godini.

Navedene prihode Agencija je planirala u iznosu od 60.000,00€, a nije vršena naplata istih zbog nepostojanja podzakonskog akta na osnovu kojeg bi se vršila naplata.

Agencija je dana 15.04.2011. godine i 24.04.2013. godine dostavila Ministarstvu saobraćaja i pomorstva stručne osnove za izradu Pravilnika o utvrđivanju visine i načinu naplate naknade za obavljanje i razvoj djelatnosti Agencije za civilno vazduhoplovstvo. Međutim, ovaj pravilnik još uvijek nije donešen.

Prihod od kamata ostvaren je u iznosu od 5.234,93€, a odnosi se na prihode od kamata na oročena sredstva iznos od 4.430,43€ i prihod po osnovu kamata na neplaćene rutne naknade iznos od 801,50€ (iznos od 801,50€ je istovremeno evidentiran i kao otpis nenaplativih potraživanja – Rashodi po osnovu direktnih otpisa potraživanja- račun 576).

Ostali prihodi ostvareni su u iznosu od 3.329,23€.

2.5.2. Poslovni rashodi

Agencija je u 2017. godini ostvarila rashode u iznosu od 3.654,060,00€. Pregled realizovanih rashoda prikazan je u sljedećoj tabeli:

Rashodi		2017
konto	opis	Izvršenje
51	Troškovi materijala	49.946,43
52	Troškovi zarada, naknada zarada i ostalih ličnih primanja	2.114.185,03
53	Troškovi proizvodnih usluga	1.179.812,22
54	Troškovi amortizacije	116.057,07
55	Nematerijalni troškovi	189.533,82
57	Ostali rashodi	4.425,55
59	Rashodi(efekti)promjene računovod.polit.	100,00
	Ukupno:	**3.654.060,12**

Troškovi materijala - grupa 51 - Troškovi materijala u 2017. godini iznosili su 49.946,43€ i odnose se na: troškove ostalog materijala iznos od 34.730,50€ (troškove materijala za održavanje kuhinje i higijene iznos od 8.098,65€ i troškove kancelarijskog materijala iznos od 26.631,85€) i troškovi goriva i energije iznos od 15.215,93€ (troškove električne energije 8.847,32€ i troškove goriva za vozila iznos od 6.368,61€).

Na testiranom uzorku utvrđeno je da je nabavku kancelarijskog, kompjuterskog i propagandnog materijala vršena shodno ugovorima zaključenim nakon sprovedenog otvorenog postupka javne nabavke od dobavljača "Kasteks" d.o.o, a nabavka za potrebe bifea (voda, šećer, kafa, sredstva za higijenu i sl.) shodno Ugovoru o nabavci pića, napitaka i sredstava za higijenu[31], od dobavljača Veletex d.o.o. Nabavka goriva vršena od preduzeća Jugopetrol AD, shodno Ugovoru za nabavku goriva[32], koji je zaključen nakon sprovedenog otvorenog postupka javne nabavke, dok su rashodi za elektičnu energiju nastali po osnovu uplata po dostavljenim fakturama za utrošenu električne energije. Sve fakture za koje je sproveden postupak javne nabavke potpisane su od strane službenika za javne nabavke.

[31] Detaljnije u poglavlju javnih nabavki, otvoreni postupak br.3
[32] br. 08/1-684/11-16 od 29.6.2016. godine

Radni odnosi

Za ostvarivanje prava i obaveza iz radnog odnosa zaposlenih u Agenciji primjenjuju se opšti propisi o radu i opšti akti Agencije.

Pregled sistematizovanih radnih mjesta i broj zaposlenih u Agenciji prikazan je u sljedećoj tabeli:

Organizaciona jedinica		Broj sistematizovanih radnih mjesta	Broj izvršilaca	Zaposleno		
				ugovor na neodređeno vrijeme	ugovor na određeno vrijeme	ugovor o priv. i povremenim poslovima
1.	Uprava	4	4	4	0	0
2.	Sektor za sigurnost vazdušnog saobraćaja	14	14	13	1	1
3.	Sektor za vazduhoplovne usluge u vazdušnom prostoru	19	19	13	2	0
4.	Odjeljenje za bezb. i olakšice u civilnom vazduhoplovstvu	3	3	2	1	0
5.	Odjeljenje za međunarodnu saradnju	4	4	4	0	0
6.	Referat za vazduhoplovnu medicinu	1	1	0	1	0
7.	Referat za utvrđivanje uzroka ugrožavanja sigurnosti v.	1	1	0	0	0
8.	Služba za pravne, finansijske i opšte poslove	7	7	6	1	1
Ukupno:		**53**	**53**	**42**	**6**	**2**

Utvrđeno je da se postupak zapošljavanja pokreće donošenjem Odluke direktora Agencije, kojom se utvrđuje potreba za prijemom izvršioca na upražnjeno radno mjesto i oglas se objavljuje preko Zavoda za zapošljavanje Crne Gore. Rješenjem se obrazuje Komisija, koja podnosi Izvještaj o sprovođenju testa i intervjua sa kandidatima prijavljenim na oglas. Nakon dostavljenog Izvještaja, direktor donosi Odluku o izboru kandidata po objavljenom oglasu, a sa izabranim kandidatom se zaključuje ugovor o radu.

Agencija je donijela Trening plan za 2017. godinu sa prioritetnim kursevima kojim je predviđeno stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih, kao i Trening program, kojim je predviđen proces obuke za nadzornike u Agenciji. Menadžer kvaliteta i unapređenja ljudskih resursa vodi evidenciju stručnog osposobljavanja za svakog zaposlenog, koja sadrži podatke o nazivu kursa/programa, organizaciji, trajanju kursa i td.

U postupku revizije, na uzorku od 30 personalnih dosijea, utvrđeno je:

- 18 zaposlenih, od čega je najveći broj zasnovao radni odnos prilikom osnivanja Agencije (preuzimanjem od Uprave za civilno vazduhoplovstvo i po osnovu Javnog poziva 2009. godine i 2010. godine), u momentu zasnivanja radnog odnosa, nijesu ispunjavali opšte uslove predviđene Zakonom o radu i posebne uslove predviđene aktom o sistematizaciji, a koji se odnose naročito na: posjedovanje dokaza o opštoj zdravstvenoj sposobnosti, položen stručni ispit za rad u državnim organima, poznavanje rada na računaru, poznavanje stranog jezika, potrebno radno iskustvo, potrebno radno iskustvo u oblasti civilnog vazduhoplovsta, odgovarajuću stručnu spremu i td.
- Ugovorima[33] o pružanju usluga angažovano je jedno lice u periodu od 26.8.2013. godine do 1.12.2017. godine, sa više (preko 6) zaključenih Aneksa ugovora o pružanju usluga, što nije u skladu sa čl. 40 Zakona o radu, kojim je predviđeno da se Aneks ugovora o radu može zaključiti samo kod ugovora o radu između poslodavca i zaposlenog. Navedeni ugovori zaključeni su radi pružanja usluga prevođenja, a u Agenciji je postojalo sistematizovano i upražnjeno radno mjesto savjetnik - prevodilac.
- Ugovorom o radu (sa Direktorom jednog sektora) zaposleni je obavezan da u roku od 12 mjeseci od dana stupanja na rad (20.10.2011. godine) završi odgovarajući stepen stručne spreme, kako bi ispunio uslove propisane aktom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji (sistematizacijom je za to radno mjesto predviđena visoka stručna sprema, dok zaposleni ima višu stručnu spremu - menadžer).
- Odlukom kojom se utvrđuje potreba za prijem jednog izvršioca na radno mjesto Nadzornik II, tražene su veće kvalifikacije nego što je to predviđeno aktom o sistematizaciji za to radno mjesto. Aktom o sistematizaciji tražena je visoka stručna sprema vazduhoplovnog smjera VII stepen, dok je u oglasu tražen sedmi nivo, podnivo 2 (VII2) kvalifikacija visokog obrazovanja u obimu od ukupno 300 kredita CSPK-a, master akademske studije.

Preporuka: Agencija treba da za poslove i radna mjesta koja su predviđena aktom o sistematizaciji zaključi ugovor o radu na neodređeno vrijeme sa licem koje zadovoljava tražene uslove, a da posebne vrste ugovora o radu zaključuje samo pod uslovima predviđenim Zakonom.

[33] Ugovor o pružanju usluga br.01/2-1297/1-13 od 26.8.2013. godine i br.01/2-139/1-15 od 30.1.2015. godine

Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi - grupa 52

Na računima grupe 52 – Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi iskazuju se troškovi po osnovu obračunatih zarada, naknada zarada i drugih primanja zaposlenih, kao i troškovi po osnovu naknada po ugovorima sa fizičkim licima. Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi predstavljaju najznačajnije rashode Agencije, koji u ukupnim rashodima učestvuju sa 57,85%. Tokom 2017. godine, navedeni troškovi ostvareni su u iznosu od 2.114.185,03€ i prikazani su u sljedećoj tabeli:

52-Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi		Iznos
520	Troškovi zarada i naknada zarada	1.608.956,25
521	Troškovi poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada	221.331,02
522	Troškovi naknada po ugovoru o djelu	64.428,55
525	Troškovi naknade fizičkim licima po osnovu ostalih ugovora	4.000,01
526	Troškovi naknade članovima upravnog i nadzornog odbora	13.098,91
529	Ostali lični rashodi i naknade	202.370,29
UKUPNO		**2.114.185,03**

Na osnovu dostavljenih IOPPD obrazaca, utvrđena je i struktura isplaćenih ličnih primanja, kao i broj lica kojima su izvršene isplate, što je i prikazano u tabeli:

Agencija za civilno vazduhoplovstvo		Broj lica kojima je isplaćena naknada, po mjesecima											
Sifra IOPPD		I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
001	Zarada	47	47	47	46	50	47	47	47	47	48	48	49
002	Zarada za dopunski rad	1	-	-	-	1	1	1	1	1	-	1	1
004	Zarada zaposlenih koji su korisnici starosne penzije	2	1	2	0	2	2	2	2	2	2	1	2
006	Naknada zarade-bolovanje do 60 dana	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
011	Prevoz	41	38	37	38	38	42	38	39	38	43	39	45
014	Zimnica	-	-	-	-	-	-	-	-	-	47	-	-
030	Ostale naknade	12	13	28	16	14	16	14	27	12	9	7	8
033	Naknada za rad u odboru direktora	2	2	2	1	1	3	1	1	1	1	1	1
047	Ugovori o djelu za prijavljena lica	2	5	10	5	7	11	13	3	10	9	5	7
048	Ugovori o djelu za neprijavljena lica	1	1	1	1	0	1	1	1	-	1	4	3
082	Lična primanja preko 720€	47	47	47	46	50	47	47	47	47	48	48	49

Troškovi zarada i naknada zarada i pripadajući porezi i doprinosi - računi 520 i 521

Na računu 520 - Troškovi zarada i naknada zarada (bruto) iskazuju se troškovi obračunatih zarada i naknada zarada, a u korist računa 450, 451 i 452, dok se na računu 521 - Troškovi poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada na teret poslodavca iskazuju troškovi poreza i doprinosa, koji se pri obračunu zarada i naknada zarada iskazanih na računu 520, plaćaju na teret poslodavca, a u korist računa 453.
Uvidom u Glavnu knjigu, utvrđeno je da je na računima 520 i 521 evidentiran iznos od **1.830.287,27€,** a odnosi se na:

I zarade zaposlenima u Agenciji – iznos od 1.489.174,85€,
II naknade za rad u nacionalnom odboru – iznos od 40.830,06€,
III nagrade zaposlenima – iznos od 166.878,86€
IV naknade za rad u Komisiji za otvaranje i vrednovanje ponuda u postupcima javnih nabavki – iznos od 15.312,99€,
V novčane pomoći zaposlenima – iznos od 3.744,01€,
VI razne jednokratne isplate – iznos od 92.353,00€,
VII ostale isplate koje, shodno Pravilniku o kontnom okviru, ne pripadaju računima 520 i 521 – iznos od 21.993,50€.

I Zarade zaposlenih

Za isplate zarada zaposlenih u Agenciji koriste se sljedeća interna aka: Odluka o najnižoj cijeni rada zaposlenih u Agenciji, Pravilnik o zaradama, naknadama zarada i ostalim pravima i obavezama zaposlenih u Agenciji (u daljem tekstu: Pravilnik o zaradama), Odluka o uslovima i načinu odobravanja sredstava za varijabilni dio zarade i nagrađivanje zaposlenih u Agenciji, Odluka o utvrđivanju obaveze plaćanja kriznog poreza na teret Agencije.

Revizijom je utvrđeno:
Agencija je po osnovu zarada zaposlenih, na računima 520 i 521 evidentirala troškove u iznosu od 1.489.174,85€. Uvidom u Glavnu knjigu utvrđeno je da su sve obaveze na ime zarada zaposlenih izmirene.

Slijedi pregled broja zaposlenih kojima je isplaćena zarada tokom 2017.godine, po mjesecima:

Broj zaposlenih kojima je isplaćena zarada, po mjesecima											
Januar	Februar	Mart	April	Maj	Jun	Jul	Avgust	septembar	oktobar	novembar	decembar
45	45	45	46	46	46	46	46	46	46	47	48

Uvidom u obračunske liste zarada utvrđeno je da iznos od 1.489.174,85€ obuhvata isplatu:

a) zarada za redovan rad,
b) prevoza,
c) naknada za rad u nacionalnom odboru za dva zaposlena,
d) naknade za lica koja su korisnici starosne penzije kao i
e) naknadu po osnovu ugovora o dopunskom radu.

a) Zarada za redovan rad – Pravilnikom o zaradama definisan je način utvrđivanja zarade zaposlenih u Agenciji koja se, shodno članu 4 Pravilnika, sastoji od osnovne zarade (zarada za izvršeni rad i vrijeme provedeno na radu), uvećanja zarade i varijabilnog dijela zarade. Pravilnikom su definisana i druga primanja, na koja zaposleni u Agenciji imaju pravo[34], kao i mogućnost ostvarivanja varijabilnog dijela zarade uz ograničenje da visina varijabilne zarade ne može iznositi više od 30% zarade zaposlenog kome se varijabilni dio isplaćuje, a koju odlukom utvrđuje Direktor. U Agenciji se takođe, primjenjuje i Odluka[35] iz 2009.godine kojom se zarade zaposlenih, koje su ugovorene u bruto iznosu, uvećavaju za 5%.
Članom 12 Pravilnika o zaradama, predviđeno je da se zaposlenom koji posjeduje specijalistička znanja i/ili potrebna zvanja za obavljanje određenih poslova u Agenciji može, od strane Direktora, utvrditi posebna zarada.
Shodno navedenom, direktor Agencije, donio je tri rješenja kojim se utvrđuje posebna zarada i to*:*
1. Rješenje[36] kojim je utvrđena mjesečna zarada u fiksnom neto iznosu od 3.000,00€ za obavljanje poslova radnog mjesta Direktor Sektora za vazduhoplovne usluge u vazdušnom prostoru.
2. Rješenje[37] kojim je utvrđena mjesečna zarada u fiksnom iznosu od 3.000,00€, za radno mjesto Direktor sektora za sigurnost vazdušnog saobraćaja.
3. Rješenje[38] kojim je utvrđena mjesečna zarada u fiksnom iznosu od 2.000,00€ za radno mjesto: Nadzornik I letača transportne, opšte, sportske i amaterske avijacije.

Pravilnost obračuna zarada za redovan rad:

Pravilnost obračuna zarada testirana je na uzorku od 16 zaposlenih, na osnovu čega je utvrđeno sljedeće:
- **Startni dio zarade u bruto iznosu iznosio je 167,91€** (112,50€ u neto iznosu), što je u skladu sa Pravilnikom o zaradama kojim je definisano da zaposlenom pripada pravo na: regres u visini od najmanje 3 najniže cijene rada Agencije (najmanje 450,00€ neto iznos) i topli obrok u visini 50% najniže cijene rada Agencije (75,00€ neto iznos).

[34] Zaposleni imaju pravo na regres, zimnicu, jubilarne nagrade, otpremnine, topli obrok i pravo na naknadu troškova prevoza.
[35] Odluka br. 01/2-783/1-09 od 31.12.2009. godine. Razlog donošenja navedene odluke je zadržavanje zarada na istom nivou, jer bi povećanje doprinosa na teret zaposlenog koje je uslijedilo krajem 2009. godine, imalo efekat na smanjenje neto zarade.
[36] Rješenje br. 01/2-1455/2-11 od 19.10.2011. godine
[37] Rješenje br. 01/2-5/1-10 od 11.03.2010. godine
[38] Rješenje br. 01/2-818/2-10 od 25.05.2010. godine

- **Obračunska vrijednost koeficijenta u bruto iznosu iznosila je 245,60€,** što je u suprotnosti sa Odlukom Savjeta kojom je najniža cijena rada u Agenciji definisana u neto iznosu od 150,00€.
Agencija je prilikom preračuna neto iznosa u bruto iznos, koristila stopu preračuna koja uključuje krizni porez od 6%, iako je krizni porez za 2017. godinu iznosio 2%. Primjenom relevantne stope od 1,492537 za preračun neto u bruto iznos dobila bi se obračunska vrijednost koeficijenta u manjem iznosu, tj. u vrijednosti od 223,88€.

- **Zarada Direktora Agencije:** Ugovorom o radu[39] koji je zaključen između Savjeta Agencije i Direktora, utvrđena je osnovica za obračun zarade direktora u iznosu od 2.690,00€, kao i pravo na dodatke, naknadu zarade i druga primanja u skladu sa Zakonom o radu i internim aktima Agencije.

- **Koeficijenti složenosti** radnog mjesta na osnovu kojih je vršen obračun zarada, usklađeni su sa koeficijentima koji su definisani članom 8 Pravilnika o zaradama, izuzev za dva zaposlena, sa kojima su tokom 2018. godine zaključeni Aneksi ugovora o radu, radi usklađivanja koeficijenata sa Pravilnikom o zaradama.

- **Posebne zarade**: Agencija je prilikom obračuna posebne zarade za lica koja su raspoređena na radna mjesta direktora Sektora, u zaradu uključivala i iznos startnog dijela zarade od 112,50€ (neto iznos), što je trebalo definisati rješenjima Direktora, kojima je utvrđena zarada, a na osnovu zaključenih ugovora o radu.

- **Varijabilni dio zarade**, shodno Pravilniku o zaradama, utvrđuje se odlukom direktora. Međutim, u postupku revizije utvrđeno je da je akt u kom su navedena lica koja su ostvarila pravo na varijabilni dio zarade, označen kao „poslovna tajna“ i da isti nije zaveden u arhivi. Procenat varijabilnog dijela zarade obračunavao se na bruto iznos zarade za redovan rad.
Uvidom u akta kojima se odobravao varijabilni dio zarade, utvrđeno je da je maksimalni iznos odobrenja varijabilnog dijela zarade iznosio 30%, što odgovora limitu koji je određen Pravilnikom o zaradama.
Međutim, prilikom provjere obračuna varijabilnog dijela zarade, utvrđeno je da se u određenim slučajevima zarada uvećavala i do 35%. Razlog navedenog prekoračenja je primjena Odluke iz 2009.godine kojom je definisano uvećanje zarade od 5% svim zaposlenima radi zadržavanja zarada na istom nivou, o čemu je već bilo riječi. Uvećanje od 5% primjenjivalo se i na zaposlene koji su zasnovali radni odnos, odnosno zaključili ugovor o radu kojim se definiše zarada u kasnijem periodu nakon promjene stope doprinosa na teret zaposlenog.

- **Krizni porez –** Odlukom direktora, obaveza plaćanja kriznog poreza pada na teret Agencije.
Agencija prilikom obračuna kriznog poreza, u pojedinim slučajevima nije postupala u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica. Obračunavanje kriznog poreza vršeno je na dva načina, što je dovelo je do pojave da je za isti iznos ličnih primanja obračunavan krizni porez u različitim iznosima**.**

- **Prevoz** – Pravilnikom o zaradama definisano je da zaposleni imaju pravo na naknadu troškova prevoza na posao i sa posla u visini od 25% najniže cijene rada u Agenciji (neto iznos od 37,50€), dok zaposleni koji koriste službeno vozilo nemaju pravo na naknadu troškova.

Takođe je utvrđeno da je dvoje (2) zaposlenih primalo naknadu u neto iznosu od po 154,00€ koja se obračunavala na ime putnih troškova na relaciji Podgorica-Nikšić. Za navedene isplate, na uvid je data Odluka kojom je definisano pravo na naknadu troškova prevoza u visini cijene prevozne karte, za zaposlene čije je mjesto prebivališta udaljeno od sjedišta Agencije više od 50 km.

b) Naknade za rad u Nacionalnom odboru za dva lica – Agencija je vršila isplatu naknada za rad u Nacionalnom odboru za upravljanje vazdušnim prostorom (neto iznos od 460,00€) i Nacionalnom odboru za olakšice u vazdušnom saobraćaju (neto iznos od 460,00€).
Isplata je izvršena na osnovu Odluke o kriterijumima za utvrđivanje visine naknade za rad člana radnog tijela ili drugog oblika rada[40], shodno kojoj predsjedniku radnog tijela pripada naknada do 70% prosječne bruto zarade, a članu radnog tijela pripada naknada u visini do 50% prosječne bruto zarade u Crnoj Gori u prethodnoj godini.

[39] Ugovori br. 01/1-1393/-1-13 od 12.09.2013. godine i br. 01/1-1874/1-17 od 15.09.2017. godine.
[40] “Sl.list CG“, br.27/13.

c) Naknade po osnovu ugovora o dopunskom radu – Agencija je za radno mjesto Nadzornik I za vazduhoplovnu medicinu, zaključila Ugovor[41] o dopunskom radu na određeno vrijeme u trajanju od šest mjeseci, sa nepunim radnim vremenom (20 časova u radnoj nedjelji). Nakon isteka roka na koji je prvobitno angažovano lice, period angažovanja se produžavao zaključivanjem aneksa osnovnog ugovora.
U postupku revizije, utvrđeno je da je zarada obračunavana primjenom koeficijenta složenosti koji je, za navedeno radno mjesto, predviđen pravilnikom o zaradama pri čemu se obračun vršio za 88h, što odgovara odredbama zaključenog ugovora. Takođe je utvrđeno da je isplata naknada i drugih primanja vršena srazmjerno vremenu provedenom na radu.
Prilikom obračuna i isplate zarade, Agencija je postupala u skladu sa zakonskim propisima i obračunavala samo pripadajući porez i doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje.

d) Naknade po osnovu ugovora koji su zaključeni sa korisnicima starosne penzije – Agencija je tokom 2017. godine putem ugovora angažovala 2 (dva) lica koja su korisnici starosne penzije, za obavljanje poslova radnog mjesta: Nadzornik I za meteorologiju i Stručni saradnik za izdavanje dozvola i ovlašćenja kontrolorima letenja.

Agencija je prilikom obračuna zarade za 1 (jedno) lice, u periodu od 4 (četiri) mjeseca, vršila obračun i isplatu svih poreza i doprinosa, dok je prilikom obračuna i isplate zarade za drugo angažovano lice postupala u skladu sa zakonskim propisima i obračunavala samo pripadajući porez i doprinos za penzijsko i invalidsko osiguranje**.**

Napomena: Osnovni ugovori sa korisnicima starosne penzije datiraju iz ranijeg perioda - zaključeni su na određeno vrijeme (na period od 6 mjeseci), i nakon isteka prvobitno definisanog roka zaključivani su aneksi ugovora kojim je produžavan rok angažovanja.

Rezime utvrđenih nedostataka i preporuke koje se odnose obračun i isplatu zarada:

Obračunska vrijednost koeficijenta, odnosno najniža cijena rada u Agenciji utvrđena je Odlukom Savjeta u neto iznosu od 150,00€. Agencija je prilikom preračuna neto iznosa u bruto iznos koristila stopu preračuna koja uključuje stopu kriznog poreza od 6%, što nije u skladu sa zakonskim propisima koji su važili tokom 2017. godine, kada je krizni porez iznosio 2%.
Primjenom relevantne stope, dobila bi se manja obračunska vrijednost koeficijenta u iznosu od 223,88€.

Izuzev najniže cijene rada, Pravilnikom o zaradama su sva lična primanja definisana u neto iznosu, jer su određena u procentualnom iznosu od najniže cijene rada, što nije u skladu sa Uputstvom za obračun bruto zarada koje je u primjeni od 2011. godine, a kojim je uvedena kategorija bruto zarada.

Preporuka: Agencija treba da sva interna akta kojima se regulišu zarade i lična primanja, uskladi sa zakonskim i podzakonskim propisima i da se prilikom obračuna zarada pridržava Uputstva za obračun bruto zarada na način da elementi za obračun zarada budu definisani u bruto iznosu.

Napomena: Agencija je 29.06.2018. godine donijela Odluku o utvrđivanju obračunske vrijednosti koeficijenta br. 01/1-1384/1-18, kojom je obračunsku vrijednost koeficijenta utvrdila u bruto iznosu od 258,19€.

Posebna zarada: Za 3 (tri) zaposlena, Direktor je shodno članu 12 Pravilnika o zaradama, donio rješenja kojim se utvrđuje posebna zarada u neto iznosu.
Posebna zarada definisana je u fiksnom neto iznosu, a uvidom u obračunske liste, utvrđeno je da je za 2 (dva) zaposlena pored iznosa definisane zarade isplaćivan i startni dio zarade (neto iznos od 112,50€).

Agencija je bila u obavezi da navedene zarade isplaćuje u ugovorenom iznosu, bez uvećavanja istih za elemente zarade koji se primjenjuju prilikom redovnog obračuna zarada.

[41] Ugovor br. 01/2-279/1-16 od 25.02.2016.g.

Preporuke:

- **Prilikom zaključivanja ugovora o radu i donošenja rješenja o posebnoj zaradi Agencija treba da definiše zaradu zaposlenog isključivo u bruto iznosu, kako je i definisano važećim zakonskim propisima.**
- **Agencija treba da elemente za obračun bruto zarade (obračunska vrijednost koeficijenta složenosti, startni dio zarade i koeficijent složenosti) primjenjuje samo u slučaju redovnog obračuna zarada, a ne i za obračun posebne zarade za koju je unaprijed definisan iznos zarade.**

Pravo na posebnu zaradu ostvareno je za 2 (dva) radna mjesta - Direktor sektora i za 1 (jedno) radno mjesto - Nadzornik I.

Agencija je 18. juna tekuće godine donijela Uputstvo o uslovima i načinu zaključivanja ugovora sa kadrovima čije je angažovanje od posebnog interesa za rad Agencije.

Krizni porez – Direktor Agencije donio je Odluku o utvrđivanju obaveze plaćanja kriznog poreza na teret Agencije[42].
Agencija prilikom obračuna kriznog poreza, u pojedinim slučajevima nije postupala u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica kojim je propisano da se na lična primanja koja su iznad iznosa prosječne mjesečne bruto zarade ostvarene u prethodnoj godini, primjenjuje stopa poreza na dohodak od 11%, na iznos primanja iznad prosječne zarade.
Obračunavanje kriznog poreza vršeno je na dva načina, što je dovelo je do pojave da je za isti iznos ličnih primanja obračunavan krizni porez u različitim iznosima.

Preporuka: Agencija treba da uskladi obračun zarada sa važećim zakonskim i podzakonskim propisima i da vrši redovno usklađivanje zarada sa izmjenama zakonskih propisa - Zakon o porezu na dohodak fizičkih lica, Zakon o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje i Uputstvo za obračun bruto zarada.

II Nacionalni odbor:

Odlukama o osnivanju nacionalnih odbora, koje su objavljene u „Sl. listu Crne Gore“, br. 62/15, definisano je pravo na isplatu naknade u skladu sa Odlukom o kriterijumima za utvrđivanje visine naknade za rad člana radnog tijela ili drugog oblika rada[43], pri čemu naknade padaju na teret organa iz kojih su imenovani članovi odbora.
Agencija je po osnovu naknada za rad u nacionalnim odborima, na računima 520 i 521 evidentirala troškove u iznosu od 40.830,06€.

Uvidom u obračunske liste koje se odnose na naknade za rad u nacionalnim odborima, utvrđeno je da se naknada obračunavala za pet zaposlenih, a mjesečni iznos naknade iznosio je za predsjednika 480,00€ i za člana 350,00€.
Isplate naknade za rad izvršene su na osnovu pojedinačnih rješenja, koja su odobrena od strane Direktora Agencije, dok je rješenje o isplati naknade za direktora Agencije odobrio Pomoćnik direktora.
U postupku revizije dostavljeni su Izvještaji o radu: nacionalnog odbora za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva i nacionalnog odbora za upravljanje sigurnošću u vazdušnom saobraćaju.

Pregledom obračunatih i isplaćenih naknada utvrđeno je da je od ukupnog iznosa obračunatih naknada (40.830,06€) isplaćen iznos od 39.483,61€, a da nijesu isplaćeni porezi i doprinosi za jedan mjesec u iznosu od 1.346,00€.

Takođe, Agencija je prilikom utvrđivanja naknade za rad u nacionalnom odboru, pripadajući procentualni iznos prosječne bruto naknade primijenila kao neto iznos naknade, iako shodno Odluci za utvrđivanje visine naknade, zaposlenom pripada naknada u bruto iznosu koja služi kao osnovica za obračun poreza i doprinosa[44].
Agencija je 26.07.2018. godine, donijela izmijenjena rješenja o isplati mjesečne naknade za rad u nacionalnim odborima, kojima je utvrđena naknada u bruto iznosu.

[42] Odluka br. 01/2-268/1-13 od 28.02.2013. godine i Odluka o izmjeni Odluke br.01/2-268/2-13 od 31.12.2013. godine
[43] “Sl.list CG“, br.27/13.
[44] Iznos naknade do 50 ili 70% prosječne zarade u Crnoj Gori predstavlja bruto osnovicu za obračun poreza i doprinosa.

Agencija je postupala u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica i Zakonom o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje (u daljem tekstu: zakonski propisi) i na navedene isplate obračunavala pripadajuće poreze i doprinose, što je evidentirano i u IOPPD obrascima, pod šifrom 030 – Ostale naknade.

III Nagrađivanje zaposlenih:

Odlukom o uslovima i načinu odobravanja sredstava za varijabilni dio zarade i nagrađivanje zaposlenih, između ostalog, definisano je da:
- Direktor donosi Odluku o nagrađivanju,
- se nagrađivanje može vrsiti kvartalno ili na kraju poslovne godine,
- iznos sredstava za nagrade zavisi od raspoloživih finansijskih sredstava, uz primjenu racionalnosti i dobrog poslovanja.

Agencija je po osnovu nagrađivanja zaposlenih, na računima 520 i 521 evidentirala trošak u iznosu od 166.878,86€, koji je u cjelosti isplaćen. Utvrđeno je da je dio sredstava u iznosu od 4.157,88€ nepravilno evidentiran na račun 5200 - Troškovi zarada i naknada zarada umjesto na račun 521-Troškovi poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada na teret poslodavca.

Uvidom u Glavnu knjigu utvrđeno je da su sve obaveze po ovom osnovu izmirene.

Neto iznos isplaćenih nagrada iznosio je 97.846,58€ i prikazan je u sljedećoj tabeli:

ACV - Nagrade 2017. godine	br. lica kojima je isplaćena nagrada	pojedinačni Iznos nagrade	ukupni (neto) iznos isplaćene nagrade
Nagrada za ostvarene poslovne rezlutate u 2016.godini	45	30% zarade zaposlenog	20.345,00
Jubilarna nagrada povodom 10 godina rada u ACV	2	450	900,00
Nagrada povodom Dana Agencije	2	400	800,00
	46	35% zarade zaposlenog	26.617,97
Jubilarna nagrada povodom 10 godina rada u ACV	1	450	450,00
	1	450	450,00
Nagrada za ostvarene posl. rezlut. za 9 mjeseci 2017.g.	46	33% zarade zaposlenog	23.007,30
Nagrada za ostvarene poslovne rezlutate za 2017.g.	48	35% zarade zaposlenog	25.276,31
Ukupno isplaćeno, po osnovu nagrađivanja zaposlenih, u neto iznosu:			**97.846,58**

Jubilarna nagrada povodom godina rada u Agenciji - Pravo na jubilarnu nagradu povodom godina rada u Agenciji, ostvarilo je četvoro zaposlenih. Agencija je postupila u skladu sa internim aktima i po ovom osnovu vršila isplatu nagarade u predviđenom iznosu (po 450,00€).
Agencija je prilikom isplate nagrada obračunavala poreze i doprinose i u IOPPD obrascima navedene isplate evidentirala pod šifrom 030 – Ostale naknade, što nije u skladu sa zakonskim propisima.

Nagrađivanje zaposlenih povodom Dana Agencije:
Povodom Dana Agencije donešene su 2 (dvije) odluke o isplati nagrada i to:
- Odluka Predsjednika Savjeta kojom se zaposlenima odobrava nagrada u iznosu od po 400,00€. Pravo na ovu nagradu ostvarila su 2 (dva) zaposlena.
- Odluka Direktora Agencije kojom se, zaposlenima, odobravaju sredstva za isplatu nagrade u visini od 35% zarade zaposlenog povodom Dana Agencije. Pored navedenog iznosa, navedenom odlukom, odobrena je i dodatna isplata u iznosu od 2.850,00€ koja se odnosi na nagradu pripravnicima u iznosu od 400,00€ (po 100,00€) i nagradu za 11 zaposlenih (iznos pojedinačne nagrade u rasponu od 150,00€ do 400,00€).

Nagrađivanje zaposlenih za ostvarene rezultate – Direktor Agencije je tokom 2017.godine, donio 3 (tri) Odluke o odobravanju sredstava za isplatu nagrada za ostvarene poslovne rezultate i kvalitet rada. Navedenim odlukama odobrena je isplata nagrade svim zaposlenima u Agenciji, pri čemu je iznos nagrade varirao od 30% do 35% neto zarade zaposlenog.
Prilikom obračuna nagrada Agencija je vršila isplatu poreza i doprinosa u skladu sa zakonskim propisima i iste evidentirala pod šifrom 001- redovan rad.
Prilikom provjere načina na koji se vršio obračun nagrade koja je definisana u procentualnom iznosu od zarade zaposlenog, utvrđeno je da se procentualni iznos nagrade obračunavao i na naknadu za prevoz, što nije u skladu sa članom 79 Zakona o radu i internim propisima Agencije, kojim je definisana struktura osnovne zarade koju čini zarada za izvršeni rad i vrijeme provedeno na radu, uvećanja zarade i varijabilni dio zarade.

Utvrđeni nedostaci prilikom obračuna i isplate nagrada zaposlenima:

Jubilarne nagrade – Prilikom isplate jubilarnih nagrada u pojedinačnom iznosu od po 450,00€, Agencija je vršila obračun i isplatu poreza i doprinosa na cjelokupan iznos, što nije u skladu sa zakonskim propisima.
Shodno članu 5a Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, Agencija je bila u obavezi da obračuna i isplati porez samo na iznos preko 100,00€, dok je članom 18 Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, definisano da jubilarne nagrade spadaju u lična primanja koja su oslobođena od plaćanja doprinosa.

Nagrade za ostvarene poslovne rezultate – Nagrade zaposlenima definisane su u procentualnom iznosu od zarade zaposlenog. Međutim, provjerom obračuna nagrada zaposlenima utvrđeno je da se procentualni iznos utvrđene nagrade primjenjivao i na iznos naknade za prevoz, koji shodno zakonskim propisima pripada kategoriji drugih primanja.

Preporuke: Agencija treba da prilikom obračuna i isplate ličnih primanja postupa u skladu sa Zakonom o porezu na dohodak fizičkih lica i u skladu sa Zakonom o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje.

IV Naknada za rad u Komisiji za javne nabavke

Direktor Agencije je, 02.06.2015.godine, donio Odluku o naknadi za rad u komisiji za otvaranje i vrednovanje ponuda u postupku javne nabavke[45] .

Uvidom u obračunske liste, utvrđeno je da su ukupni troškovi po osnovu rada u Komisiji za javne nabavke iznosili 17.412,99€.

Agencija nije, u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru, evidentirala iznos od 450,00€[46] i iznos od 1.319,99€[47]. Navedene iznose je trebalo evidentirati na račun 522 – za neto naknadu za lica koja su anagžovana u postupku javne nabavke, ali nijesu zaposlena u Agenciji i na pripadajuće račune poreza i doprinosa, shodno Pravilniku o kontnom okviru.

Uvidom u Glavnu knjigu, utvrđeno je da je Agencija ukupni trošak od 17.412,99€, evidentirala na 2 (dva) računa:
- računi 520 i 521 – Iznos od 15.312,99€[48] obuhvata neto naknade za članove komisije koji su zaposleni u Agenciji, dio neto naknada za lica koja su angažovana za člana komisije a nijesu zaposlena u Agenciji, i pripadajuće poreze i doprinose za sva angažovana lica.
- račun 522 – iznos od 2.100,00€ obuhvata isplatu dijela neto naknade za lica koja nijesu zaposlena u Agenciji.

U komisijama za otvaranje i vrednovanje ponuda, uglavnom je angažovano po pet članova, pri čemu su angažovana i lica koja nijesu zaposlena u Agenciji.

Ukupan iznos neto naknade za lica koja su angažovana po ovom osnovu iznosio je 11.000,00€ i odnosi se na angažovanje 15 (petnaest) različitih lica[49], od čega se iznos od 3.700,00€ odnosi na 2 (dva) lica koja nijesu zaposlena u Agenciji, dok se iznos od 7.300,00€ odnosi na zaposlene u Agenciji. Iznos pojedinačne naknade odobravan je u rasponu od 100,00€ do 250,00€.
U navedeni iznos uključena je i isplata naknade Komisiji za popis u iznosu od 800,00€ koju je odobrio Direktor na osnovu Statuta Agencije.
Agencija je izmirila sve obaveze po osnovu isplate naknada za rad u Komisiji za otvaranje i vrednovanje ponuda, i iste evidentirala u IOPPD obrascu pod šifrom 030 – Ostale naknade.

[45] Odluka br. 01/2-785/1-15 od 02.06.2015.g.
[46] Obuhvata isplatu neto naknade za dva lica koja nijesu zaposlenau agenciji. Evidentiran na računu 520 umjesto na račun 522.
[47] Obuhvata isplatu dijela neto naknade za lica koja nijesu zaposlena u Agenciji, i iznose utvrđene razlike poreza i doprinosa na teret zaposlenog (iznosi od 68,22€ i 101,78€).
[48] Ukupni troškovi po osnovu rada u Komisiji za javne nabavke iznosili su 17.412,99€, od čega je na računima 520 i 521 evidentiran iznos od 15.321,99€, dok je iznos od 2.100,00€ evidentiran na računu 522 i biće posebno objašnjen.
[49] Od navedenog iznosa, 7.300,00€ obuhvata naknade koje su isplaćene zaposlenima u Agenciji, dok iznos od 3.700,00€ predstavlja isplatu naknade za lica koja nijesu zaposlena u Agenciji, a angažovana su u postupcima javnih nabavki.

V Pomoć zaposlenima

Pravilnikom o zaradama definisano je da Agencija obezbjeđuje pomoć zaposlenom, odnosno njegovoj porodici, u slučaju: duže i teže bolesti, zdravstvene rehabilitacije, naknade ljekova i liječanja, smrti člana porodice i u drugim opravdanim slučajevima. Visinu svakog pojedinačnog iznosa po zahtjevu zaposlenog utvrđuje Direktor.
Savjet Agencije je, tokom 2009 .godine, donio Odluku[50] kojom je ovlastio Direktora da može odobriti novčanu pomoć, sponzorstvo ili donaciju u pojedinačnom iznosu do 2.000,00€.
U decembru 2013. godine, donešeno je Uputstvo o proceduri razmatranja i odobravanja pomoći i donacija u Agenciji[51], kojom je definisan limit koji se može odobriti kao i način odobravanja pomoći.

U postupku revizije utvrđeno je da je Agencija na računima grupe 52, evidentirala ukupne troškove po osnovu pomoći zaposlenima u iznosu su 7.744,02€, od čega je na računima 520 i 521 evidentiran iznos od 3.744,01€, dok je iznos od 4.000,01€ evidentiran na računu 522.
Iznos od 3.744,01€ obuhvata:
- isplatu novčane pomoći sa pripadajućim porezima i doprinosima za 2 (dva) zaposlena, u iznosu od 3.107,17€. Direktor Agencije odobrio je isplatu dvije novčane pomoći zaposlenima u iznosu od po 1.000,00€, povodom smrti člana porodice.
- isplatu pripadajućih poreza i doprinosa na osnovu isplate novčane pomoći za 2 (dva) lica u iznosu od 636,84€, dok je neto iznos odobrene pomoći evidentiran na računu 525.

Uvidom u dokumentaciju utvrđeno je da je isplata pomoći vršena na način predviđen Uputstvom:
- Zaposleni su podnijeli zahtjev za odobravanje pomoći, sa propratnom dokumentacijom,
- Pomoć je odobrena u okviru limita koji su definisani Uputstvom,
- Rješenje kojim se odobrava isplata novčane pomoći, odobrio je Direktor agencije.

Isplate novčane pomoći u iznosu od 3.107,17€, evidentirane su u IOPPD Obrascu pod šifrom 030 – Ostale naknade.

Takođe je utvrđeno, da je Agencija prilikom isplate odobrene novčane pomoći, obračunavala i isplatila poreze i doprinose, što nije u skladu sa članom 5a Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica, kojim je definisano da solidarne pomoći do 1.500,00€ u slučaju smrti zaposlenog i člana njegove uže porodice predstavljaju primanja na koja se ne plaća porez na dohodak i doprinosi za obavezno socijalno osiguranje.

- Isplate novčane pomoći zaposlenima, tokom 2017 godine, evidentirane su na računima 520 i 525, što nije u skladu sa Pravilnikom o Kontnom okviru.

Preporuka: Agencija treba da, shodno Pravilniku o kontnom okviru, isplate novčane pomoći zaposlenima i ostale naknade zaposlenima, evidentira na računu 529 – Ostali lični rashodi.

VI Ostale jednokratne isplate – iznos od 92.353,00€

Izuzev gore navedenih isplata, Agencija je na računima 520 i 521 evidentirala i isplate: zimnice, pomoći zaposlenima za nabavku udžbenika, naknada za rad u radnoj grupi/komisiji, naknade za 8. Mart i uvećanja zarade po osnovu: prekovremenog rada, rada u danima državnih i vjerskih praznika i isplatu naknade za neiskorišćeni odmor.

Zimnica

Pravilnikom o zaradama definisana je obaveza Agencije da vrši isplatu sredstava za zimnicu u visini od najmanje 4 (četiri) najniže cijene rada.
Direktor Agencije donio je Odluku o odobravanju sredstava za isplatu zimnice zaposlenima u Agenciji za 2017. godinu, kojom se odobrava isplata u visni od četiri najniže cijene rada (neto iznos od 600,00€).
Po ovom osnovu, Agencija je evidentirala trošak u iznosu od 46.714,63€, koji obuhvata neto iznos od 27.900,00€ i pripadajuće poreze i doprinose.
Navedene isplate evidentirane su u IOPPD obrascu pod šifrom 014 – Zimnica.

[50] Odluka br. 01/1-482/1-09 od 12.11.2009.g.
[51] Uputstvo br. 01/2-1900/1-13, od 18.12.2013.g.

Kupovina udžbenika

Odluka kojom se odobravaju sredstva za kupovinu udžbenika donešena je na osnovu člana 21 Pravilnika o zaradama kojim je definisano da Agencija obezbjeđuje pomoć zaposlenom "i u drugim opravdanim slučajevima".

Agencija je, po ovom osnovu, evidentirala trošak u iznosu od 12.544,10€, koji obuhvata neto iznos od 7.540,00€ i pripadajuće poreze i doprinose, što je i evidentirano u IOPPD obrascu pod šifrom 030-ostale naknade. Uvidom u navedeni spisak, utvrđeno je da je 22 lica steklo pravo na isplatu pomoći, a da se pojedinačni neto iznos odobrenih sredstava kretao u rasponu od 128,00€ do 932,00€.

Na iznos odobrenih sredstava, obračunati su i isplaćeni cjelokupni porezi i doprinosi, što nije u skladu sa članom 18a Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, kojim je definisano da se na lična primanja ostvarena u obliku robe, poklona i kod činjenja ili pružanja pogodnosti zaposlenom, ne plaćaju doprinosi osim ako se ta lična primanja daju kao kompenzacija za neisplaćenu zaradu.

Ostale naknade

Agencija je tokom 2017. godine, vršila i isplate: naknada za rad u radnoj grupi za izradu Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o vazdušnom saobraćaju (ukupni iznos isplaćene naknade 10.109,21€), Naknada za rad u Komisiji za procjenu rizika bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva (1.792,18€) i ostale naknade zaposlenima (iznos od 24.462,91€-za neiskorišćeni godišnji odmor, razliku u doplati zarade i povodom 8.marta).

VII Neusklađena evidencija rashoda

Agencija je na računima 520 i 521 evidentirala troškove u iznosu od 21.993,50€ koji, shodno Pravilniku o kontnom okviru ne pripadaju ovim računima i obuhvataju:

- troškove poreza i doprinosa na lična primanja čije su neto naknade evidentirane na drugom računu grupe 52 u iznosu od 16.408,03€. Navedeni iznos obuhvata pripadajuće poreze i doprinose po osnovu isplate: naknade članovima savjeta (iznos od 6.243,64€), nagrade pripravnicima, povodom dana Agencije (iznos od 270,60€), naknada po osnovu ugovora o djelu (iznos od 9.893,79€).
- iznos od 5.585,47€ po osnovu troškova ugovora o djelu[52] koji su nepravilno evidentirani na računima 520 i 521.

<u>Troškovi ugovora o djelu</u> : Na računu 522 - Troškovi naknada po ugovoru o djelu iskazuju se ukupni troškovi naknada po ugovoru o djelu, a u korist računa 465 i odgovarajućih računa grupe 48 na kojima se iskazuju obaveze za poreze i doprinose. Agencija je na navedenom računu evidentirala troškove u iznosu od 64.428,55€. Revizijom je utvrđeno da navedeni iznos obuhvata samo isplate neto naknada po različitim osnovama dok su pripadajući porezi i doprinosi evidentirani na računu 520 i 521.Evidentirani iznos obuhvata:

1. Neto naknadu po osnovu ugovora (iznos od 53.107,62€ i dio doprinosa 550,90€),
2. Neto naknade licima koja su angažovana za testiranje (iznos od 4.900,00€) i
3. Dio neto naknade po osnovu: isplate za 8.mart (iznos od 300,00€), angažovanja u komisiji za javne nabavke (iznos od 2.100,00€), angažovanja u radnoj grupi (iznos od 2.970,03€) kao i dio nagrade povodom Dana Agencije (iznos od 400,00€).

1. Naknade po osnovu ugovora

Uvidom u obračunske liste koje se odnose na naknade po osnovu ugovora sa fizičkim licima utvrđeno je da je po ovom osnovu obračunat ukupni iznos od 60.757,88€, pri čemu je iznos od 53.658,52€ evidentiran na računu 522 – Troškovi ugovora o djelu, a pripadajući porezi i doprinosi na računu 521- Troškovi poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada na teret poslodavca.

[52] Obračunske liste 578, 549 i 531-ukupni bruto.

Iznos od 53.658,52€ obuhvata neto naknade po osnovu ugovora u iznosu od 53.107,62€ i doprinose po osnovu obračunske liste za decembar 2017. godine u iznosu od 550,90€[53].
Agencija je putem ugovora angažovala 11 (jedanaest) lica, od kojih su 3 (tri) lica bila angažovana tokom čitave 2017.godine, 1 (jedno) lice - 9 mjeseci dok je ostalih 7 (sedam) lica angažovano jednokratno.
Navedena lica, angažovana su za:

- Poslove iz sopstvene nadležnosti: menadžer sistema za praćenje usklađenosti, upravljanje vazdušnim saobraćajem i ostale usluge iz oblasti djelokruga rada Sektora za vazduhoplovne usluge u vazdušnom prostoru,prevodilac, pružanja usluga u vezi sa obavljanjem poslova
- Ostale poslove: pripreme testova za provjeru nivoa znanja engleskog jezika i testiranja kandidata prijavljenih na oglas za prijem u radni odnos na neodređeno vrijeme; za pružanje usluga nadzora nad izvršenjem isporuke roba i usluga koju izvodi SIMES inženjering d.o.o.; za održavanje kursa „Ljudski faktor u vazduhoplovstvu“ .

Pored navedenog, za sva angažovana lica utvrđeno je:
- da je sa angažovanim licima zaključivan ugovor o pružanju usluga, na osnovu člana 164 Zakona o radu kojim je definisano obavljanje poslova van prostorija poslodavca.
- da je Agencija postupala u skladu sa članom 20 Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica i prilikom obračuna poreza i doprinosa umanjivala bruto osnovicu za 30%.
- da su isplate po ovom osnovu, u IOPPD obrascu, evidentirane pod šiframa 047 i 048 koje se odnose na isplate ugovorene naknade (ugovori o djelu, autorski ugovori i sl.) zavisno od toga da li se plaćaju svi doprinosi ili samo PIO.

2. **Ostali ugovori** (testiranje - jačanje sistema bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu)

Agencija je sa Ministarstvom unutrašnjih poslova zaključila Sporazum o saradnji[54] radi jačanja sistema bezbjednosti u civilnom vazduhoplovstvu. Sporazumom je definisana obaveza Agencije da: obezbijedi potrebne obuke i sertifikacije za poslove monitoring aktivnosti za službenike uprave policije; zaključi ugovor o pružanju usluga sa svakim policijskim službenikom koji dobije saglasnost ministra da samostalno obavlja djelatnost van radnog vremena i sl.

U postupku revizije utvrđeno :
- Agencija je sa četiri službenika MUP-a zaključila ugovore o pružanju usluga, koji su angažovani tokom čitave godine, na period od 01.01.-31.12.2017. godine za poslove monitoring aktivnosti (audite, inspekcije, testove), koji su nakon izvršenja usluge (monitoring aktivnost) dužni da sačine i zapisnik. U ugovorima je definisan i iznos naknade posebno za sprovođenje testa, a posebno za sprovođenje monitoring aktivnosti (naknada zavisi od broja dana provedenih na terenu i broja lica koji su uključeni u sprovođenju monitoring aktivnosti).

Uvidom u obračunske liste utvrđeno je da je po ovom osnovu Agencija obračunala ukupan iznos od 5.386,48€ od čega se na neto naknade odnosi iznos od 5.000,00€, a koje se odnose na isplatu naknade za 17 lica angažovanih za poslove sertifikacije KD kontrolora i kontrole aerodroma. Utvrđeno je da su navedene obaveze izmirene.
Agencija je na računu 522 – Troškovi ugovora o djelu evidentirala samo neto naknade u iznosu od 4.900,00€, dok su pripadajući porezi i doprinosi, kao i isplata neto naknade u iznosu od 100,00€ evidentirani na računima 520 i 521.

- Angažovana lica su postupala u skladu sa zaključenim ugovorom i za izvršene usluge sačinjavali zapisnike i izvještaje. Na osnovu navedenih dokumenata utvrđeno je da se testiranje vrši u cilju provjere: rada pripadnika Službe bezbjednosti aerodromskog operatora prilikom vršenja KD kontrole osoblja i njihovih stvari i efikasnosti implementacije bezbjednosnih mjera prilikom obavljanja kontrole pristupa od strane osoblja aerodromskog operatora, a u skladu sa Programom kontrole kvaliteta bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva i Nacionalnim programom bezbjednosti civilnog vazduhoplovstva.

[53] Kao što je evidentirano, pripadajući porezi i doprinosi za ostale mjesece evdientirani su na računu 521 - Troškovi poreza i doprinosa na zarade i naknade zarada na teret poslodavca.
[54] Sporazum br. 01/2-1193/1-14 od 24.07.2014.g.

- Izuzev lica sa kojima je zaključen ugovor, poslove sertifikacije (testiranje) KD kontrolora obavljala su i lica sa kojima Agencija nije zaključivala ugovor [ukupno 13 (trinaest) lica], a kojima je isplaćivan iznos od po 50,00€ ili 100,00€. Angažovanje ovih lica i isplata pripadajućih naknade vršila se na osnovu akta kojim zaposleni na radno mjesto - Inspektor I za bezbjednost civilnog vazduhoplovstva predlaže angažovanje lica, koji svojim potpisom odobrava Direktor Agencije.

- Uvidom u obračunske liste za naknade testiranja, utvrđeno je da su sve obaveze izmirene, a isplate su, u IOPPD obrascu, evidentirane pod šifrom 047 i 048.

3. Dio neto naknada po različitim osnovama

Realizovane u iznosu od 5.870,03€, a odnose se na isplate naknada:

I) po osnovu isplate jubilarnih nagarada povodom Dana Agencije – na ovom računu evidentirana je naknada koja se odnosi na pripravnike u iznosu od 400,00€[55];
2) članovima radne grupe za izradu Nacrta zakona izmjenama i dopunama Zakona o vazdušnom saobraćaju i za izradu Nacrta zakona o izmjenama Zakona o obilagcionim odnosima i osnovama svojinsko pravnih odnosa u vazdušnom saobraćaju - Na ovom računu evidentirana je naknada u iznosu od 2.970,03€, koja se odnosi na 3 (tri) člana radne grupe koja su zaposlena u Ministarstvu saobraćaja i pomorstva;
3) po osnovu 8.marta – Na ovom računu evidentiran je iznos od 300,00€ koji obuhvata isplatu neto naknade za dvije pripravnice i angažovano lice po osnovu ugovora o pružanju usluga);
4) po osnovu angažovanja u komisiji za javne nabavke – Evidentirani trošak u iznosu od 2.100,00€ a odnosi se na isplatu naknade za dva lica koja nijesu zaposlena u Agenciji, a angažovana su u postupcima javnih nabavki. Sa navedenim licima nije zaključivan ugovor**,** već jedini akt o angažovanju predstavlja Odluka o obrazovanju komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda.

Utvrđene nepravilnosti koje se odnose na evidentiranje troškova na računu 522:

- Agencija je ukupno obračunati iznos po osnovu naknada koje su evidenitrane na računu 522 – Troškovi ugovora o djelu razdvajala na dva dijela, pri čemu je neto naknadu evidenitrala na račun 522, a pripadajuće poreze i doprinose na račun 521, što je nije u skladu sa Pravilnikom o kontnom okviru shodno kojem, je između ostalog propisano da se na računu 522 – Troškovi naknada po ugovoru o djelu iskazuju ukupni troškovi naknada po ugovoru o djelu.

Preporuka: Agencija treba da sve poslovne transakcije iskazuje prema sadržini pojedinih računa, koji su definisani Pravilnikom o kontnom okviru.

Troškovi naknade fizičkim licima po osnovu ostalih ugovora : Na računu 525 – Troškovi naknade fizičkim licima po osnovu ostalih ugovora evidentiran je trošak u iznosu od 4.000,01€. Utvrđeno je da je Savjet Agencije donio Odluku o odobravanju novčane pomoći, sponzorstva i donacija[56] kojom je ovlastio direktora Agencije da po ovom osnovu može odobriti isplate u pojedinačnom iznosu do 2.000,00€, dok za pojedinačne isplate preko 2.000,00€ odluku donosi Savjet.
Direktor Agencije donio je i Uputstvo o proceduri razmatranja i odobravanja pomoći i donacija.

Uvidom u dokumentaciju utvrđeno je da je Agencija postupala u skladu sa utvrđenim pravilima i procedurama o odobravanju novčane pomoći, odnosno:

- Direktor Agencije donosio je pojedinačne odluke kojima je odobravana isplata pomoći, na osnovu podnijetog zahtjeva od strane zaposlenog;
- Pomoć je odobravana u okvirima definisanih limita;
- Za iznos odobrene pomoći za dvoje zaposlenih, od 900,00€ obračunati su porezi i doprinosi, što nije u skladu sa odredbama Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica.
- Evidentiranje isplate novčane pomoći zaposlenima na računu 525 - Troškovi naknade fizičkim licima po osnovu ostalih ugovora, nije usklađeno sa Pravilnikom o kontnom okviru.
- Za dvije isplate u iznosu od 1.000,00€ obračunat je porez, iako su shodno članu 5a Zakona o porezu na dohodak fizičkih lica solidarne pomoći do iznosa od 1.500,00€ izuzete od obaveze plaćanja poreza.

[55] Pravni osnov za isplate pod brojevima 1,2 i 3, evidentiran je u okviru dijela koji se odnosi na račune 520 i 521.
[56] Odluka br. 01/1-482/1-09 od 12.11.2009.g.

Troškovi naknade članovima upravnog i nadzornog odbora : Na računu 526 - Troškovi naknade članovima upravnog i nadzornog odbora iskazuju se ukupni troškovi naknada članovima upravnog i nadzornog odbora, a u korist računa 464 i odgovarajućih računa grupe 48 na kojima se iskazuju obaveze za poreze i doprinose.

Članom 9 Zakona o vazdušnom saobraćaju definisano je da Agencijom upravlja Savjet, koji ima predsjednika i četiri člana, koje imenuje Vlada na period od pet godina i mogu biti imenovani najviše dva puta uzastopno, dok je članom 10 Zakona definisano da članovi savjeta imaju pravo na isplatu mjesečne naknade za svoj rad koja se isplaćuje iz sredstava Agencije.
U Agenciji se primjenjuje Odluka[57] Savjeta kojom je definisana naknada Predsjedniku Savjeta u iznosu od dvije prosječne zarade u državi, dok članovima Savjeta pripada naknada u iznosu od 90% naknade za rad predsjednika Savjeta.

Vlada Crne Gore je na sjednici 24.03.2016.godine donijela Rješenje[58], kojim su imenovani Predsjednik i članovi savjeta Agencije i to:
- Predsjednik Savjeta - Časlav Vešović,
- Članovi Savjeta: Marija Blagojević, Zoran Đurišić, mr Predrag Mitrović i Munib Ličina.

Revizijom je utvrđeno:

- Agencija je na računu 526 evidentirala trošak u iznosu od 13.098,91€, koji obuhvata samo isplatu neto naknade, dok su pripadajući porez, doprinosi i prirez evidentirani na računu 5211.

Naknade za članstvo u Savjetu Agencije su izmirene i evidentirane u IOPPD obrascu pod šifrom 033 – Naknada za rad u organu upravljanja.

- Agencija je postupila u skladu sa članom 12 Zakona o sprečavanju korupcije, kojim je propisano da po osnovu članstva u organima upravljanja ili nadzornim organima, javni funkcioner ne može ostvariti prihod ili drugu naknadu. Naknada je isplaćivana: jednom članu Savjeta za period od 12 mjeseci, a jednom članu za period od 5 mjeseci, odnosno do imenovanja na dužnost savjetnice predjsednika Skupštine Crne Gore.
- Uvidom u zapisnike sa sjednica utvrđeno je da jedan član Savjeta nije prisustvovao nijednoj sjednici tokom 2017.godine, niti je dostavljao pisanu saglasnost za usvajanje odluka sa predloženog dnevnog reda.

Vlada Crne Gore je 11.01.2018.godine donijela Rješenje o razrješenju Savjeta prije isteka mandata zbog: podnošenja ostavke članova Savjeta: Marije Blagojević, Muniba Ličinu, Predraga Mitrovića i Časlava Vešovića i nesavjesnog obavljanja posla od strane člana savjeta Zorana Đurišića, kao i Rješenje o imenovanju Savjeta Agencije u sledećem sastavu: predsjednik - Vojin Vlahović i članovi Savjeta: Zoran Radonjić, Nikola Gegaj, Esad Šainović i Abidin Musić.

Ostali lični rashodi i naknade : Na računu 529 - Ostali lični rashodi i naknade iskazuju se ukupni troškovi ostalih ličnih rashoda i naknada kao što su otpremnina za odlazak u penziju, jubilarne nagrade, naknade troškova smještaja i ishrane na službenom putu, naknade troškova prevoza na službenom putu, naknade troškova prevoza na radno mjesto i sa radnog mjesta, naknade za smještaj i ishranu na terenu, i ostale naknade troškova zaposlenima, poslodavcima i drugim fizičkim licima.
Na računu 529 evidentiran je iznos od 202.370,29€, a u postupku revizije testiran je iznos od 58.653,26€ od kojih iznos od 44.471,62€ obuhvata gotovinske isplate koje su objasnjene u dijelu gotovinksog/blagajničkog poslovanja, dok se iznos od 14.181,64€ odnosi na troškove avio karata.
Nabavka avio karata se tokom 2017.godine vršila od dva dobavljača sa kojima su zaključeni ugovori, nakon sprovedenog postupka javne nabavke.

Troškovi proizvodnih usluga (grupa 53)**:** Troškovi proizvodnih usluga, u 2017. godini su iznosili 1.179.812,22€, a odnose se na: troškove transportnih usluga iznos od 57.178,16€, troškove usluga održavanja iznos od 729.891,46€, troškove zakupnina iznos od 53.139,11€, troškove ostalih usluga iznos od 339.603,49€.

[57] Odluka br. 01/1-794/3-12 od 15.06.2012.g.
[58] Rješenje br. 08-856/4 od 24.03.2016.g.

Troškovi transportnih usluga (račun 531) ostvareni su u iznosu od 57.178,16€, kako slijedi:

Troškovi transportnih usluga		
Konto	**Naziv**	**Iznos**
5310	Troškovi usluga prevoza u zemlji	1.947,42
5311	Troškovi usluga prevoza u inostranstvu	11.173,95
5312	Troškovi PTT usluga u zemlji	36.057,30
5314	Trošak DHL	683,24
5315	Trošak dnevne novinei	2.265,24
5316	troškovi usluga hotelskog snještaja	1.789,26
5319	Drugi troškovi transportnih usluga	3.261,75
	Ukupno	**57.178,16**

U postupku revizije utvrđeno je da su najznačajniji rashodi u okviru računa 531- troškovi transportih usluga: troškovi PTT usluga u zemlji - iznos od 36.057,30€, koji se odnosi na plaćene račune za usluge fiksne i mobilne telefonije prema dobavljaču Crnogorski Telekom A.D, a shodno zaključenim ugovorima u postupku javnih nabavki, zatim troškovi usluga prevoza u inostranstvu – iznos od 11.173,95€ koji se odnose, u najvećem dijelu, na troškove prevoza zaposlenih na službenom putu u inostranstvu. Na navedenom računu su evidentirani i troškovi usluga prevoza u zemlji u iznosu od 1.947,42€, troškovi DHL u iznosu od 683,24€, troškovi dnevnih novina u iznosu od 2.265,24€, troškovi usluga hotelskog smještaja u u iznosu od 1.789,26€ i drugi troškovi transportih usluga 3.261,75€.

Visina troškova fiksne i mobilne telefonije u Agenciji utvrđena Odlukom o korišćenju službenih telefona u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 16.12.2010. godine i Odlukom o određivanju limita, za mjesečno korišćenje usluga mobilne telefonije u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo od 20.07.2016. godine.

Revizijom je utvrđeno da je Agencija plaćala račune za fiksnu i mobilnu telefoniju iako isti nijesu bili potpisani od strane ovlašćene osobe – Direktora, što nije u skladu sa Uputstvom o plaćanju ulaznih faktura Agencije. Takođe je utvrđeno, da su troškovi taksi prevoza u inostranstvu knjiženi na navedenom računu umjesto na računu 5293- Troškovi prevoza na službenom putu, dok su troškove usluga hotelskog smještaja, licima koja su pružala stručne usluge Agenciji i troškove dnevnih novina, umjesto na navedeni račun, trebali knjižiti na računu 559- Ostali nematerijalni troškovi. Navedeno nije u skladu sa Pravilniku o kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica.

Troškovi usluga održavanja (račun 532) **-** Troškovi usluga održavanja u 2017. godini evidentirani su u iznosu od 729.891,46€, a najznačajniji dio u iznosu od 707.000,00€ se odnosi na troškove traganja i spasavanja (SAR-search and rescue).
U postupku revizije testiran je iznos od 712.703,49€, koji se odnosi na troškove traganja i spašavanja iznos od 707.000,00€, troškove održavanja higijene poslovnih prostorija[59] iznos od 1.237,60€, troškove održavanje kompjuterske opreme - iznos od 3.427,20€ i troškove održavanje vozila iznos od 932,12€.

Troškovi traganja i spašavanja SAR

Utvrđeno je da Agencija ima obavezu učestvovanja u traganju i spasavanju na način propisan članom 133-135 Zakona o vazdušnom saobraćaju, kao i da Agencija obezbjeđuje materijalne i ostale troškove traganja i spašavanja, u skladu sa zaključenim sporazumima o saradnji, i dr.

Za traganje i spašavanje (SAR) u civilnom vazduhoplovstvu na teritoriji CG odgovorni su MUP i MSP. SAR se u Crnoj Gori sprovodi u skladu sa međunarodnim standardima i preporučenom praksom sadržanom u ICAO Anexu 12 – Traganje i spašavanje.
Imajući u vidu navedenu zakonsku obavezu kao i činjenicu da se u finansijkom planu Agencije i troškovnim bazama koje utvrđuju organi EUROCONTROL-a nalaze i sredstva predviđena za ove namjene, Savjet Agencije je donio Zaključak kojim je ovlastio Direktora da donosi odluke o dodjeljivanju finansijske podrške subjektima koji su mogući učesnici u operacijama traganja i spašavanja vazduhoplova i potpisuje sporazume o saradnji u oblasti traganja i spašavanja sa subjektima koji posjeduju: avione, helikoptere, plovna sredstava, obučeno osoblje i timove za traganje i spašavanje u nepristupačnim područjima.

[59] Za navedene usluge, ispostavljeni su mjesečni računi u iznosu od 618,80€.

Na osnovu naprijed navedenog, Agencija je u oblasti traganja i spašavanja uspostavila saradnju sa četiri organa i to: Vlada CG-Generalni sekretarijat Vlade, Ministarstvo saobraćaja i pomorstva-Uprava pomorske sigurnosti, MUP i Gorska služba spašavanja Crne Gore (traganje u nepristupačnim predjelima).
Kao što je navedeno, Agencija je za troškove traganja i spašavanja zaključila ugovore/sporazume sa četiri organa i to:

1. Vlada Crne Gore – Generalani sekretarijat Vlade (u daljem tekstu: GSV) – Sporazum o saradnji u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova[60] zaključen je 2014.godine, a Agencija je jednom godišnje zaključivala anekse Sporazuma kojim je utvrdila visinu finansijskih sredstava koja će se opredijeliti GSV na ime troškova traganja na godišnjem nivou, kao i obaveze GSV . GSV je u obavezi da najkasnije u roku od godinu dana od dana uplate sredstava, dostavi Agenciji Informaciju o upotrebi uplaćenih sredstava.

Uvidom u zaključene anekse utvrđeno je da je Agencija u 2017. godini obezbijedila GSV finansijska sredstva u iznosu od 200.000,00€, koja su uplaćena na žiro račun koji je Ministarstvo finansija otvorilo kod CKB pod nazivom "Unapređenje sistema traganja i spasavanja u civilnom vazduhoplovstvu"[61].

2. Ministarstvo saobraćaja i pomorstva – Uprava pomorske sigurnosti (u daljem tekstu: UPS) – Sporazum o saradnji u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova na moru br. 01/2-1967/1-17 od 29.09.2017.godine, a na osnovu navedenog sporazuma, zaključen je Aneks kojim je definisano da:
- Agencije obezbjeđuje bespovratna finansijska sredstava Upravi u iznosu od 227.000,00€,
- Obaveza Uprave da sredstva koristi isključivo za operativnu spremnost Uprave u traganju i spašavanju na moru, kao i da najkasnije do sredine naredne godine, dostaviti Agenciji informaciju o upotrebi uplaćenih sredstava.

Navedena sredstva su uplaćena 08.12.2017.godine, na poseban račun koji je na zahtjev MSP-UPS-a otvorilo Ministarstvo finansija za prijem bespovratnih finansijskih sredstava opredijeljenih Aneksom I sporazumom.

3. MUP – Sektor za vanredne situacije i civilnu bezbjednost - Sporazum o saradnji u oblasti traganja i spašavanja vazduhoplova[62] zaključen je 2010.godine, a jednom godišnje, na osnovu osnovnog sporazuma Agencija je zaključivala Ugovore kojim se definisala visina finansijskih sredstava koja će se opredijeliti Ministarstvu na ime troškova traganja na godišnjem nivou i dinamika isplate finansijskih sredstava, obaveze potpisnica ugovora, kao i Obaveza MUP-a da: sredstva koristi za redovno servisiranje helikoptera i za nabavku opreme i sredstava za ovaj helikopter koje su neophodne za operacije noćnog traganja i spašavanja u civilnom vazduhoplovstvu.
Uvidom u Ugovor od 29.09.2017.godine, utvrđeno je da je Agencija obezbijedila bespovratna finansijska sredstva u iznos od 250.000,00€.
Navedena sredstva uplaćena su na žiro račun koji je Ministarstvo finansija otvorilo kod CKB pod nazivom "Praćenje realizacije ugovora koji se finansira iz sredstava donacije, a koji je zaključen između Agencije i MUP-a, dana 29.09.2017.godine.

4. Gorska služba spašavanja - Sporazum o saradnji u traganju i spašavanju[63] zaključen je 11.10.2013. godine radi regulisanja prava i obaveza ACV i Gorske službe. Navedenim sporazumom definisana je obaveza Agencije da po ovom osnovu, izvrši uplatu u iznosu od 30.000,00€.

Agencija je izvršila uplatu sredstava nakon ispostavljene fakture od strane Gorske službe, koja je dostavila i izvještaj o sprovedenim aktivnostima tokom 2017. godine, koji sadrži i tabelarni pregled utrošenih sredstava.

Agencija je prilikom zaključivanja navedenih ugovora i sporazuma, radi saradnje u oblasti traganja i spašavanja, propisivala obavezu dostavljanja informacije o utrošku sredstava od strane organa kojima su dodijeljena sredstva.

[60] Sporazum br. 01/2-1211/1-14 od 28.07.2014.g.
[61] Uplata izvršena 16.10.2017.godine u iznosu od 200.000,00€ (izvod CKB br.143)
[62] Sporazum br. 06/1-627/1-10 od 22.04.2010 .g.
[63] Sporazum br. 01/2-1547/ -13 od 11.10.2013.g..

Troškovi zakupnina (račun 533) **-** Troškovi zakupnina u 2017. godini evidentirani su u iznosu od 53.139,11€, a odnose se na usluge iznajmljivanja licenci softvera za podršku poslovnim procesima Agencije na period do 12 mjeseci, iznos od 12.683,02€ i usluge iznajmljivanja (obnove) godišnjih licenci za postojeći sistemski softver sa tehničkom podrškom u iznosu od 36.998,54€, shodno zaključenim ugovorima.

Troškovi ostalih usluga (račun 539) - Troškovi ostalih usluga u 2017. godini evidentirani su u iznosu od 339.603,49€, od čega se iznos od 339.473,78€ odnosi na troškove kontribucije prema Eurocontrolu i iznos od 129,71€ koji se odnose na pretplatu za zakupljeni vod kapaciteta 128kb/s.
Utvrđeno je da je Agencija u 2017. godini, kao i u svim prethodnim godinama, potpisala sa Direktoratom za civilno vazduhoplovstvo Republike Srbije, Kontrolom letenja Srbije i Crne Gore SMATSA d.o.o i u ime Međunarodnih bezbjednosnih snaga na Kosovu (KFOR) sa Hungaro Control Hungarian Air Navigation Services Pte.Ltd.Co Protokol o instrukcijama za Raspodjelu rutnih naknada za 2017. godinu[64] kojim su regulisale raspodjelu rutnih naknada za 2017. godinu i plaćanje kontribucija budžetu EUROCONTROL-a za 2017. godinu. Protokolom je definisano da EUROCONTROL u dogovoru sa Agencijom, periodično oduzima rate za kontribucije države Crne Gore za budžet EUROCONTROLA od dijela rutnih naknada i shodno tome dostavlja Agenciji kvartalne fakture i predmetne izvještaje o mjesečnim uplatama.
Agencija je troškove kontribucija evidentirala na osnovu faktura za četiri kvartala 2017. godine, koje su dostavljene od strane Eurocontrola i to: fakture za I kvartal u decembru 2016. godine i iste evidentirane na računu AVR i fakture za tri preostala kvartala koje su dostavljene u 2017. godini. Agencija je uplatu kontribucija vršila shodno Planu otplate kontribucija za 2017. godinu, koji je dostavljen Agenciji 28.11.2016. godine[65] i isti potpisan od strane ovlašćenih lica EUROCONTROL-a i Agencije. Planom otplata kontribucija za 2017. godinu planirane su kontribucije u iznosu od 347.386,00€, kao i da će se otplata – obustava kontribucija izvršiti u 10 mjesečnih rata od po 34.738,00€, počev od 20.01.2017. godine i zaključno sa 20.10.2017. godine.
Revizijom je utvrđeno da je obustavljeni iznos sredstava za kontribucije u 2017. godini iznosio 347.386,00€, a Agencija je na računu 5392- Troškovi kontribucije evidentirala iznos od 339.473,78€, odnosno iznos manji za 7.912,22€ od stvarno uplaćenih sredstava. Više obustavljena sredstva u iznosu od 7.912,22€[66] Eurocontrol je uplatio- vratio Agenciji 15.11.2017. godine.

Utvrđeno u postupku revizije:

- Agencija nije obaveze po dostavljenim fakturama za kontribucije za II, III i IV kvartal evidentirala odmah po prijemu istih, već je sve dostavljene fakture evidentirala na 31.12.2017. godine na računu 5392- Troškovi kontribucija (dugovno) i obaveze na računu 433- Dobavljači – Eurocontrol (potražno).

- Agencija uplate po osnovu kontribucija (obustavljena sredstva) u iznosu od 347.386,00€ nije evidentirala u poslovnim knjigama na računu 433- Dobavljač–EUROCONTROL (dugovno) odmah nakon što su obustavljena prilikom uplate rutnih naknada, već je evidentiranje istih izvršeno na kraju poslovne godine, na 31.12.2017. godine zbirno u iznosu od 339.473,78€ tj. u iznosu zaduženja- obaveze iz dostavljenih kvartalnih faktura, a ne u iznosu stvarno obustavljenih sredstava- uplata kontribucija (347.386,00€). Iznos za koji su razdužene obaveze kod dobavljača Eurocontrola manji je od iznosa stvarno obustavljenih sredstava od rutnih naknada, a koja su utvrđena naprijed navedenim planom.

S obzirom da Agencija nije vršila evidentiranje uplata kontribucije Eurokontrolu u momentu kada su obustavljene – uplaćene, ne postoji računovodstveni trag koji bi ukazao na to da su sredstva bila obustavljena u većem iznosu od fakturisanih, tako da nije ni vršeno storniranje navedene uplate kontribucije i njeno evidentiranje kao prihoda. Agencija je uplatu razlike sredstava od 7.912,22€ evidentirala samo kao da je redovni prihod od EUROCONTROL-a.

Kao što je već navedeno u dijelu –Računovodstvene politike, Agencija je u 2018.godini, poslovne promjene koje se odnose na uplatu prihoda od rutnih naknada i evidentiranje obaveza i uplata sredstava po osnovu kontribucija, izvršila u skladu sa pravilima urednog knjigovodstva.

[64] br. ACV 05/1-29/1-17 od 11.01.2017. godine
[65] br. 08/1-1848/1-16
[66] EUROCONTROL je 14.11.2017. godine pisanim putem- mejlom, obavijestio Agenciju da je u 2017. godini obustavio više sredstva po osnovu kontribucija za 7.912,22€,

Troškovi amortizacije (račun 540) – na računu Troškovi amortizacije iskazani su troškovi amortizacije u ukupnom iznosu od 116.057,07€, a odnose se na troškove po osnovu amortizacije nematerijalnih ulaganja – račun 5400 -iznos od 93,17€ i troškovi amortizacije nekretnina, postrojenja i opreme - račun 5409 - iznos od 115.963,90€.
Slijedi pregled imovine Agencije po grupama i obračunata amortizacija za 2017. godinu:

	Nem. ulaganja(licence i softveri)	Građevinski objekat ACV	Vozila	Kancelarijski namještaj	Ostala oprema	Kompjuterska oprema	Ukupno
Nabavna vrijednost	467,87	1.260.786,60	75.500,00	43.694,57	69.543,11	134.548,11	1.584.540,26
Amortizacija do 31.12.2016.g.	187,14	113.470,80	17.287,50	18.855,41	7.418,90	51.123,71	208.343,46
Amortizacija u 2017. g	**93,57**	56.735,40	11.325,00	9.944,41	6.724,60	31.234,49	116.057,47
Sadašnja vrijednost	187,16	1.090.580,40	46.887,50	14.894,75	55.399,61	52.189,91	**1.260.139,33**

Utvrđeno je da je Agencija izvršila obračun amortizacije, kao i njegovo evidentiranje u poslovnim knjigama na računu Troškovi amortizacije i računu Ispravka vrijednosti (posebno za svaku grupu osnovnih sredstava).

Troškove amortizacije u iznosu 116.057,47€ koji obuhvataju troškove amortizacije nematerijalnih ulaganja i troškove amortizacije nekretnina, postrojenja i opreme za 2017. godinu objašnjeni su na odgovarajućim pozicijama Bilansa stanja - Stalna imovina.

Troškovi neproizvodnih usluga (račun 550) - Agencija je u Glavnoj knjizi na ovom računu evidentirala troškove u iznosu od 66.319,42€, a odnose se na troškove usluga revizije u iznosu od 4.775,00€ i na troškove drugih neproizvodnih usluga u iznosu od 61.544,42€.

U postupku revizije testiran je iznos od 47.397,05€, od čega se iznos od od 4.760,00€ odnosi na usluge revizije finansijkih izvještaja Agencije („EuroRev“d.o.o), u skladu sa Ugovorom o reviziji. Najznačajniji dio troškova ostalih neproizvodnih usluga odnosi se na troškove obuke zaposlenih u iznosu od 29.416,25€ i to: iznos od 8.925,00€ za izradu plana zaštite obavezno štićenih objekata, shodno Ugovoru za izradu elaborata (plana) zaštite obavezno štićenih objekata, iznos od 7.861,20€ po osnovu obuke vezane za EU regulativu za oblast OPS-a za 15 lica, iznos od 3.900,00€ za obuku zaposlenog u Parizu (produženje roka važenja ovlašćenja za letenje), iznos od 2.731,05€ za izvršenu obuku za jednog zaposlenog – Procjena uticaja vazduhoplovnih prepreka na vazdušni saobraćaj, iznos od 4.999,00€ po fakturi za obnovu znanja na softverima koji se koriste za rad i simulacije sa radionavigacionim sredstvima tipa lokalajzer: ATOLL i LAGON, iznos od 1.000,00€, za organizovanje obuke za 30 zaposlenih u Agenciji – na temu Primjena Zakona o upravnom postupku sa akcentom na specifičnosti pojedinih oblasti.
Na usluge odnosa sa javnošću utrošen je iznos od 10.614,5€ shodno zaključenom Ugovoru, iznos od 1.654,00€, shodno Ugovoru o pružanju usluga nadogradnje sistemskog softvera, konfigurisanja i testiranja serverske infrastrukture informacionog sistema i iznos od 952,30€ po računu koji se odnosi na nabavku knjiga kao prikladnih poslovnih poklona domaćim i stranim partnerima.

Troškovi reprezentacije (račun 55) - Agencija je u Glavnoj knjizi evidentirala troškove reprezentacije u iznosu od 34.262,98€. U postupku revizije testiran je iznos od 16.271,15€, koji se odnosi na: nabavku propagandnog materijala, iznos od 6.138,02€ po ugovoru; za nabavku poklona za 8. Mart iznos od 2.800,00€; za novogodišnje poklon vaučere za 46 djece zaposlenih, iznos od 3.220,00€; za nabavku raznih alkoholnih pića koji se zajedno sa promotivnim materijalom, šalje poslovnim saradnicima, iznos od 693,17€; za obilježavanje dana Agencije iznos od 3.203,00€ i ostalo iznos od 216,96€.

Agencija je donijela Pravilnik o korišćenju službene i poslovne reprezentacije, kojim je utvrđeno šta se smatra troškovima reprezentacije, iznos dozvoljenih sredstava, ovlašćenja pojedinih lica u Agenciji u vezi sa upotrebom sredstava i način kontrole sprovođenja odredaba pravilnika u vezi sa upotrebom sredstava za troškove reprezentacije. Pravilnikom je određeno da se godišnji iznos sredstava na ime troškova reprezentacije može kretati najviše do iznosa koji je utvrđen finansijskim planom za tekuću poslovnu godinu, a da se može prekoračiti maksimalno do 10% tog iznosa, o čemu se informiše Savjet. Pravo na troškove reprezentacije imaju Direktor Agencije, a mogu imati i drugi zaposleni na osnovu dobijenog prethodnog odobrenja Direktora.

Članom 7 Pravilnika određeno je da nabavku i trošenje sredstava za reprezentaciju prate Službenik za javne nabavke i Savjetnik za finansijsko-materijalne i računovodsvene poslove i na kraju poslovne godine, podnose direktoru izvještaj o utrošku sredstava za reprezentaciju.

Agencija je u Finansijskom planu za 2017. godinu planirala troškove reprezentacije u iznosu od 35.000,00€, a isti su su ostvareni u manjem iznosu od plana.

U internom izvještaju troškova službene i poslovne reprezentacije[67] za period 1.1 – 31.12.2017. godine dat je pregled ostvarenih troškova reprezentacije po sektorima u ukupnom iznosu od 21.604,16€, dok je u glavnoj knjizi na računu 551 Troškovi reprezentacije evidentiran trošak u iznosu od 34.262,98€.

Troškovi premija osiguranja (račun 552) - Agencija je u Glavnoj knjizi na ovom računu evidentirala troškove osiguranja u iznosu od 13.261,17€, a odnose se na troškove osiguranja lica i imovine, kao i kasko osiguranje vozila, a u skladu sa zaključenim ugovorima u otvorenom postupku javnih nabavki.

Troškovi platnog prometa (račun 553) – na računu Troškovi platnog prometa iskazuju se usluge platnog prometa i druge bankarske usluge koje se plaćaju za obavljeni platni promet i izvršene druge bankarske usluge. Agencija je u glavnoj knjizi na ovom računu evidentirala troškove u iznosu od 18.785,52€, a odnose se na troškove platnog prometa u zemlji iznos od 6.389,19€ i troškovi platnog prometa u inostranstvu iznos od 12.396,33€ (od čega iznos od 4.905,00€ se odnose na naplatu provizije kod rutnih naknada).

Troškovi poreza (račun 555) **-** Agencija je u glavnoj knjizi na ovom računu evidentirala troškove u iznosu od 4.818,73€, a isti se odnosi na plaćeni porez na nepokretnosti za 2017. godinu, shodno Rješenju[68] Glavnog grada Podgorice.

Ostali nematerijalni troškovi (račun 559) **–** Agencija je u Glavnoj knjizi na ovom računu evidentirala rashode u iznosu od od 52.296,00€, a odnose se na pomoć pravnim licima u iznosu od 27.850,00€, pomoć fizičkim licima u iznosu od 19.500,00€, kotizacije u iznosu od 4.691,00€ i druge nematerijalne troškove u iznosu od 255,00€.
Utvrđeno je da je Savjet Agencije za civilno vazduhoplovstvo 30.10.2009. godine donio Odluku o odobravanju novčane pomoći, sponzorstva i donacija, a Direktor Agencije je dana 18.12.2013. godine, donio Uputstvo o proceduri razmatranja i odobravanja pomoći i donacija u Agenciji za Civilno vazduhoplovstvo.
Na osnovu navedene odluke, odobravaju se sredstva Agencije po podnešenim zahtjevima koji se odnose na humanitarnu, socijalnu i zdravstvenu pomoć, kao i pomoć, donacije i sponzorstvo u oblasti kulture, obrazovanja, sporta, infrastrukture i aktivnosti civilnog sektora. Savjet Agencije ovlastio je direktora Agencije da može odobriti novčanu pomoć, sponzorstvo ili donaciju u pojedinačnom iznosu do 2.000,00€, a preko toga iznosa odluku o pomoći donosi Savjet Agencije.

Utvrđeno je da su pravna i fizička lica podnosila zahtjeve za dodjelu pomoći i sponzorstva, a Direktor Agencije je donosio Odluku o odobravanju pomoći-sponzorstva, u skladu sa ovlašćenjem Savjeta Agencije.

Agencija je iznos od 3.000,00€ koji je uplaćen Paraglajding savezu CG, po osnovu Sporazuma o poslovno tehničkoj saradnji za organizovanje i podršku "Seminara o sigurnosti letjenja paraglajderom" evidentirala na na računu 5591 – Pomoć pravnim licima, umjesto na računu 559-Ostali nematerijalni troškovi (troškovi održavanja seminara).

Troškovi kotizacija iznosili su 4.691,00€, a odnose se na kotizaciju za obuke zaposlenih.

Rashodi po osnovu direktnih otpisa potraživanja (račun 576) - Agencija je na navedenom računu evidentirala otpis potraživanja od Eurocontrola po osnovu rutnih naknada u iznosu od 4.425,55€ (iznos od 3.624,05€ po osnovu rutnih nakanada i iznos od 801,50€ po osnovu kamata na neplaćene rutne naknade).
Central Route Charging Office –a Eurocontrola (CRCO Eurocontrola) je obavijestio Agenciju o otpisu dugova pojedinim avio kompanijama u pogledu njihovih neizmirenih obaveza po osnovu rutnih naknada za dugove veće od 50.000,00€. Dio koji se odnosi na Crnu Goru (primjenom procenta od 5,0048% na neizmirene

[67] Izvještaj br:08/1-69/1-18 od 16.1.2018. godine
[68] Rješenje br.15-422/18-141265 od 12.3.2018. godine.

obaveze od 72.411,51 koje otpadaju na Srbiju-Crnu Goru i KFOR) iznosi 3.624,05€ plus kamate u iznosu od 801,50€.
S obzirom da bi navedena rutna naknada predstavljala prihod od Eurocontrola, Agencija je u poslovnim knjigama iznos od 4.425,55€ evidentirala na računu 5911- Rashodi po osnovu otpisa potraživanja i na računu 6022 - prihod od Eurocontrola za iznos od 3.624,05€ (otpisani dug po osnovu rutnih naknada) i računu 6699 - Drugi finansijski prihodi za iznos od 801,50€ (za iznos kamata na neplaćene rutne naknade).

Gubitak poslovanja koje je obustavljeno (račun 591) - Agencija je na navedenom računu evidentirala ispravku materijalno beznačajne greške u iznosu od 100,00€ i odnosi se na povraćaj sredstava. Navedeno evidentirano kao prihod na računu 6407 – Prihod od povraćaja sredstava i kao rashod na navedenom računu.

2.6. Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala)

Iskaz o promjenama neto imovine (kapitala) Agencije za 2017. godinu prikazan je u tabeli:

ISKAZ O PROMJENAMA NETO IMOVINE (KAPITALA) - IPK (PD)

za godinu koja završava 31.decembra 2017.

	Pripada vlasnicima kapitala pravnog lica					**Manjinski interes**	**Ukupno kapital**
Naziv pozicije	Državni kapital	Ostale rezerve	Rezerve prevoda	Neraspor eđ. dobit	Gubitak		
Saldo na 1.1.2016.	3.349.692			1.671.535			5.021.227
Procjena vrijednosti							
Ulaganja raspoloživa za prodaju:							
- dobici/gubici po osnovu vrednovanja uključeni direktno u kapital							
- prenošeno na bilans uspjeha po osnovu prodaje							
Korekcija početnog stanja							
- dobici/gubici prenijeti na kapital							
- prenos na dobitak/gubitak perioda							
Prenos na kapital							
Porez na stavke direktno preuzete iz kapitala ili direktno prenijete na kapital							
Neto prihod priznat direktno u kapital							
Profit za period				534.192			534.192
Ukupno priznati prihodi i rashodi za period							
Dividende							
Emisija akcijskog kapitala							
Izdate opcije na akcijski kapital							
Saldo na 31.decembar 2016.	**3.349.692**			**2.205.727**			**5.555.419**
Promjena u računovodstvenoj politici							
Ulaganja raspoloživa za prodaju:							
- dobici/gubici po osnovu vrednovanja uključeni direktno u kapital							
- prenešeno na bilans uspjeha po osnovu							
Korekcija početnog stanja				11.629			11.629
dobici/gubici prenijeti na kapital							
Korigovano stanje							
Prenos na kapital							
Kursne razlike							
Porez na stavke direktno preuzete iz kapitala ili direktno prenijete na kapital							
Neto prihod priznat direktno u kapital							
Profit za period				360.159			360.159
Ukupno priznati prihodi i rashodi za period							
Dividende							
Obavezne rezerve							
Izdate opcije na akcijski kapital							
Saldo na 31.decembar 2017.	**3.349.692**			**2.577.515**			**5.927.207**

Državni kapital je na dan 01.01.2016. godine iznosio 3.349.692,00€ (nakon postupka procjene), a neraspoređena dobit 1.671.535,00€ i zajedno čine vrijednost ukupnog kapitala na taj dan u iznosu od 5.021.227,00€. Tokom 2016. godine došlo je do povećanja neraspoređene dobiti za 534.192,00€, tako da je ukupan kapital na 31.12.2016. godine iznosio 5.555.419,00€

U 2017. godini izvršena je korekcija početnog stanja, za iznos od 11.629,00€, koja se odnosi na razliku, između podataka o obračunatom i evidentiranom porezu na lična primanja i doprinosima za obavezno socijalno osiguranje i podataka (o porezima i doprinosima) dostavljenim Poreskoj upravi Crne Gore, za 2015. godinu. U Agenciji je izvršeno svođenje knjigovodstvenog stanja na činjenično stanje na dan 31.12.2017. godine. Ovo svođenje je izvršeno u skladu sa MRS 8-Računovodstvene greške, računovodstvene procjene i promjene računovodstvenih politika, a efekat pogrešnih obračuna je obuhvaćen preko kumulativnog poslovnog rezultata.

Nakon korekcije početnog stanja, sa iznosom od 11.629,00€ i dodavanja ostvarene dobiti u 2017. godini u iznosu od 360.159,00€, ukupan kapital na kraju 2017. godine je iznosio je 5.927.207,00€.

2.7. Bilans novčanih tokova

Novčani tokovi Agencje u periodu 01.01.2017. – 31.12.2017. godine prikazani su u sljedećoj tabeli:

	BILANS NOVČANIH TOKOVA - BNT (PD)		
	Bilans novčanih tokova - BNT (PD) direktna metoda		
	u periodu od 01.01. do 31.12.2017.godine		
	POZICIJA	**Iznos**	
		Tekuća godina	**Prethodna godina**
	1	3	4
Red. br.	**GOTOVINSKI TOKOVI IZ OPERATIVNIH AKTIVNOSTI**		
1	Gotovinska primanja od poslovne aktivnosti	3.765.330,00	3.588.032,00
2	Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenima	-3.390.857,00	-2.962.037,00
3	Gotovina generisana iz poslovnih aktivnosti		
4	Odlivi gotovine na ime plaćene kamate		
5	Odlivi gotovine na ime plaćenog poreza na dobit		
6	Odlivi gotovine na ime isplaćenih dividendi		
	Neto gotovina iz operativniih aktivnosti	374.473,00	625.995,00
	GOTOVINSKI TOKOVI IZ AKTIVNOSTI INVESTIRANJA		
7	Prilivi od prodaje postrojenja i opreme		2.584,00
8	Prilivi od prodaje dugoročnih ulaganja		
9	Prilivi od primljene kamate	5.235,00	7.217,00
10	Povraćaj kratk.plasmana		
11	Odliv po osnovu kupovine imovine, postrojenja i opreme	-71.910,00	-35.495,00
12	Odliv po osnovu kupovine imovine u svrhu investiranja		
13	Odlivi po osnovu ostalih investiranja (dugoročni plasman)		
14	Troškovi razvoja za kratkoročne plasmane		
	Neto gotovina iz aktivnosti investiranja	-66.675,00	-25.694,00
	GOTOVINSKI TOKOVI IZ AKTIVNOSTI FINANSIRANJA		
15	Priliv od evitovanja akcijskog kapitala		
16	Prilivi od dugoročnog uzajmljivanja		
17	Odlivi na ime ponovne kupovine sopstvenih akcija		
18	Odliv po osnovu povraćaja pozajmljenih sredstava		
19	Odliv po osnovu obaveza za finansijski lizing		
20	Odlivi po osnovu troškova transakcija		
	Neto gotovina od aktivnosti finansiranja		
21	**Neto povećanje gotovine i gotovinskih ekvivalenata**	307.798,00	600.301,00
22	**Gotovina i gotovinski ekvivalenti na početku perioda**	3.218.458,00	2.618.157,00
23	**Efekti kursnih razlika na kraju perioda**		
	Gotovina i gotovinski ekvivalenti na kraju perioda	**3.526.256,00**	**3.218.458,00**

Revizijom je utvrđeno da je Agencija Gotovinska primanja od poslovne aktivnosti u 2017. godini iskazala u Bilansu novačnih tokova u iznosu od: 3.765.330€, odnosno više za 177.298,00€ u odnosu na 2016. godinu kada su iznosila 3.588.032,00€. Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenim iskazane su u iznosu od 3.390.857€ i veće su za 428.820,00€ u odnosu na 2016. godinu kada su iznosile 2.962.037€.

Na osnovu navedenog gotovina generisana iz operativnih aktivnosti je pozitivna i iskazana je u iznosu od 374.473€.

Prilivi od primljenih kamata iskazani su u iznosu od 5.235,00€, dok su odlivi po osnovu kupovine imovine, postrojenja i opreme iskazani u iznosu od 71.910,00€. Na osnovu navedenog neto gotovina iz aktivnosti finansiranja je negativna i iznosi -66.675,00€.

U Bilansu novčanih tokova iskazano je Neto povećanje gotovine u odnosu na 31.12.2016. godine u iznosu od 307.798,00€.

Utvrđeno u postupku revizije:

- U Bilansu novčanih tokova – BNT pod rednim br. 1 - Gotovinska primanja od poslovne aktivnosti su iskazana u iznosu od 3.765.330€, a revizijom utvrđena 3.571.228,30€, a pod rednim br. 2 – Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenim iskazane u iznosu od 3.390.857€, a revizijom utvrđene u iznosu od 3.196.755,17€. Neto gotovina iz operativnih aktivnosti utvrđena u postupku revizije odgovara neto gotovini iskazanoj u Bilansu novčanih tokova i iznosi 374.473,13€.

Ostali podaci iskazani u Bilansu novčanih tokova odgovaraju podacima utvrđenim u postuku revizije.

Agencija je u postupku revizije, odnosno 28.05.2018. godine, sačinila novi izmijenjeni Bilans novčanih tokova – BNT za period 01.01.2017. do 31.12.2017. godine i isti dostavila Ministarstvu finansija dopisom br. 08/1-656/2-18 od 05.06.2018. godine.
U korigovanom Bilansu novčanih tokova – BNT za 2017. godinu izmijenjeni su sljedeći podaci:
- redni broj 1. Gotovinska primanja od poslovnih aktivnosti – iskazana u iznosu od 3.571.228,30€ i
- redni broj 2. Gotovinske isplate dobavljačima i zaposlenima – iskazane u iznosu od 3.196.755,17€.

Podaci iskazani u izmijenjenom Bilansu novčanih tokova odgovaraju podacima utvrđenim u postupku revizije.

2.8. Javne nabavke

Poslove javnih nabavki u Agenciji obavlja samostalni savjetnik za javne nabavke i komercijalne poslove, koji ima položen stručni ispit za rad na poslovima javnih nabavki (Uvjerenje br.01-96 od 11.1.2013. godine).
Agencija je, shodno čl. 29 Zakona donijela Pravilnik za postupanje prilikom sprovođenja postupka hitne nabavke u Agenciji za civilno vazduhoplovstvo, a shodno čl. 30 Zakona Pravilnik o postupanju Agencije za civilno vazduhoplovstvo prilikom sprovođenja postupka nabavke male vrijednosti. Navedeni pravilnici su objavljeni na internet stranici Agencije.

Agencija je u skladu sa članom 38 Zakona o javnim nabavkama donijela Plan javnih nabavki, čija je ukupna procijenjena vrijednost iznosila 745.000,00€. Savjet Agencije je Odlukom od 29.11.2016.godine dao saglasnost na Plan javnih nabavki za 2017. godinu.
Direktor Agencije je tokom godine donio 4 (četiri) Odluke o izmjeni Plana javnih nabavki[69], čija se ukupna vrijednost nije promijenila. Pregled planiranih nabavki sa izmjenama prikazan je u sljedećoj tabeli:

Vrsta predmeta	Plan JN od 31.1.2017. godine		Izmjene od 18.5.2017. godine		Izmjene od 20.11.2017. godine		Izmjene od 23.11.2017. godine		Izmjene od 29.11.2017. godine	
	Br.postupaka	Vrijednost	Br.postupaka	Vrijednost	Br.postupaka	Vrijednost	Br.postupaka	Vrijednost	Br.postupaka	Vrijednost
Robe	14	324.000,00	14	324.000,00	14	327.500,00	15	364.500,00	16	368.400,00
Usluge	16	421.000,00	17	421.000,00	17	417.500,00	17	380.500,00	17	376.600,00
Ukupno:	30	745.000,00	31	745.000,00	31	745.000,00	32	745.000,00	33	745.000,00

Agencija je shodno članu 118 Zakona o javnim nabavkama i njegovim izmjenama[70] od 30.06.2017. godine dostavila Upravi za javne nabavke Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama, nabavkama male vrijednosti i hitnim nabavkama u 2017. godinu[71] na sljedećim obrascima:

- Obrazac A za podnošenje podataka o dodijeljenim javnim nabavkama - evidentirano je ukupno 10 (deset) postupaka čija ukupna ugovorena vrijednost sa porezom iznosi 237.909,46€,
- Obrazac B za podnošenje podataka o dodijeljenim javnim nabavkama male vrijednosti (šoping) – nije bilo postupaka,
- Obrazac C za podnošenje podataka o dodijeljenim javnim nabavkama primjenom neposrednog sporazuma – evidentirano je 42 postupka čija ukupna ugovorena vrijednost bez poreza iznosi 21.593,73€,
- Izvještaj o sprovedenim postupcima i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama – evidentirano je ukupno šest postupaka čija ugovorena vrijednost sa porezom iznosi 82.768,91€,
- Izvještaj o sprovedenim nabavkama male vrijednosti - evidentirano je ukupno 42 postupka čija ukupna ugovorena vrijednost nabavke iznosi 28.207,99€,
- Izvještaj o sprovedenim hitnim nabavkama – nije evidentiran nijedan postupak.

[69] Br.01/2-906/1-17 od 18.5.2017.godine, br.01/2-906/2-17 od 20.11.2017.godine, br.01/2-906/3-17 od 23.11.2017.godine, br.01/2-906/4-17 od 29.11.2017.godine,
[70] "Sl list CG" 42/17
[71] Broj: 08/1-373-1do 6/18

U sljedećoj tabeli prikazana je planirana i realizovana vrijednost nabavki po vrstama postupaka:

Vrsta postupka	Planirano	Realizovano
Otvoreni postupak javne nabavke	716.600,00	339.147,97
Dostavljanje ponuda šopingom	5.000,00	0,00
Neposredni sporazum	19.500,00	21.593,73
Nabavke male vrijednosti	3.900,00	28.207,99
Ukupno:	**745.000,00**	**388.949,69**

Službenik za javne nabavke vodi evidenciju postupaka, shodno Pravilniku o evidenciji sprovedenih postupaka javnih nabavki, zaključenih ugovora o javnim nabavkama i evidenciji nabavki male vrijednosti i hitnih nabavki. Nabavke male vrijednosti su vršene preko službenika za javne nabavke, i u skladu sa Pravilnikom o postupanju Agencije prilikom sprovođenja postupka nabavke male vrijednosti.

Agencija je sprovela petnaest otvorenih postupaka javnih nabavki, za koje je zaključila ugovore o javnoj nabavci u 2017. godini u vrijednosti od 339.147,97€ i to za nabavku: računarske opreme i periferne računarske opreme (17.158,27€), licenci za softver (12.683,02€), agregata (54.437,50€), licenci za softver (36.998,56€), usluge odnosa sa medijima (19.873,00€), usluge nabavke avio karata (62.000,00€), sredstava za higijenu, vode i napitaka (7.431,58€), usluge čišćenja kancelarija (7.425,60€), kancelarijski, kompjuterski i propagandni materijal (30.389,09€), usluge registracije i osiguranja vozila (6.006,65€), nabavku goriva (15.000,00€), zakup interneta (1.785,00€), usluge fiksne i mobilne telefonije (51.000,00€), usluge osiguranja zaposlenih i imovine (10.932,58€) i usluge servisiranja službenih vozila (2.600,04€).

U postupku revizije utvrđeno je da:
- Odluke o imenovanju komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda su, shodno članu 59 Zakona o javnim nabavkama, donešene istovremeno sa Odlukom o pokretanju postupka javne nabavke;
- Izjave naručioca o nepostojanju sukoba interesa, shodno članu 16 Zakona, su potpisane od strane Direktora Agencije, službenika za javne nabavke, lica koje su učestvovala u planiranju konkretne javne nabavke, kao i članova Komisije za otvaranje i vrednovanje ponuda. Takođe, kao dio tenderske dokumentacije, bila je i izjava naručioca da će uredno izmirivati obaveze prema izabranom ponuđaču koja je potpisana od strane Direktora, shodno članu 49 Zakona;
- Izmjene i dopune, pojašnjenja tenderske dokumentacije i svi ugovori, objavljeni su na portalu Uprave za javne nabavke shodno članovima 55, 56 i 107 Zakona;
- U svim otvorenim postupcima rok za podnošenje ponuda određen je u kraćem trajanju (22 dana od dana objavljivanja tenderske dokumentacije na portalu javnih nabavki) iz razloga hitnosti;
- Shodno članu 78 Zakona, na svakoj ponudi je upisan datum, sat i minut njenog prijema, a ponuđaču je izdata potvrda o prijemu;
- Shodno članu 57 Zakona, za javne nabavke procijenjene vrijednosti preko 30.000,00€ pribavljene su garancije ponude (koje nijesu iznosile vise od 2% procijenjene vrijednosti javne nabavke) u cilju zaštite od neozbiljnih ponuda, garancije za dobro izvršenje ugovora (koje nijesu iznosile vise od 5% od vrijednosti ugovora) i druge garancije, radi zaštite od kršenja ugovora o javnoj nabavci;
- Ponuđači čije ponude su izabrane kao najpovoljnije, prije zaključivanja ugovora o javnoj nabavci, dostavili su originalne ili ovjerene kopije dokaza o ispunjavanju uslova za učešće u postupku javne nabavke, a shodno članu 74 Zakona.
- Agencija je sa ponađačima koji su izvršili isporuku licenci za softver, računarske opreme i periferne računarske opreme, radova i usluga prilikom nabavke uređaja za neprekidno napajanje – agregata, zapisnički konstatovala primopredaju robe i radova, a u svim ostalim postupcima javne nabavke kontrolu prijema robe vršio je Službenik za javne nabavke.
- Uvidom u ispostavljene fakture utvrđeno je da su iste obračunate u skladu sa prihvaćenim ponudama i tenderskom dokumentacijom.

Revizijom je utvrđeno:

- U Izvještaju o sprovedenim postupcima i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama evidentirana su četiri postuka u kojima su ugovori zaključeni u 2018. godini, a nijesu 3 (tri) postupka koja su započeta tokom 2016. godine, a ugovori zaključeni u 2017. godini. Navedeno nije u skladu sa članom 118 Zakona kojim je predviđeno da je naručilac dužan da nadležnom organu, najkasnije do 28. februara tekuće za prethodnu godinu, dostavi Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama.

- Upoređivanjem troškova po dobavljačima, iskazanim u Glavnoj knjizi, sa podacima iskazanim u Obrascu C za podnošenje podataka o dodijeljenim nabavkama primjenom neposrednog sporazuma i u Izvještaju o sprovedenim nabavkama male vrijednosti, utvrđeno je da Agencija nije evidentirala sve nabavke koje su se izvršile primjenom neposrednog sporazuma, odnosno, nabavke male vrijednosti, što nije u skladu sa članom 118 Zakona o javnim nabavkama.

- Komisija za otvaranje i vrednovanje ponuda, u postuku nabavke Usluga putničke agencije za rezervaciju avio karata, nije shodno članu 4 Pravilnika o metodologiji utvrđivanja računske greške u ponudi, u postupku javne nabavke[72], pisanim putem obavijestila ponuđača "Congress Travel" d.o.o. da je u njegovoj ponudi utvrđena računska greška, iznos te računske greške i način njenog utvrđivanja i nijesu od istog zatražili da u roku od 5 dana od dana dostavljanja obavještenja, dostavi pisanu saglasnost za ispravku finansijskog dijela ponude radi otklanjanja računske greške.

Preporuke:

- **Agencija treba da Izvještaj o sprovedenim postupcima javnih nabavki i zaključenim ugovorima o javnim nabavkama sačinjava u skladu sa čl. 118 Zakona o javnim nabavkama, odnosno da, u Izvještaju evidentira samo ugovore koji su zaključeni u periodu 01.01 – 31.12. godine na koju se Izvještaj odnosi.**
- **Agencija treba da postupa u skladu sa članom 118 Zakona o javnim nabakama, i da u Izvještaju o sprovedenim nabavkama male vrijednosti evidentira sve realizovane nabavke.**

SENATOR DRI
Zoran Jelić, rukovodilac Kolegijuma
_____

[72] "Službeni list Crne Gore", br. 024/15 od 11.05.2015. godine

Zakonska i druga akta korišćena u postupku revizije

- Zakon o vazdušnom saobraćaju („Sl. list CG“br. 030/12 i 030/17);
- Odluka o osnivanju Agencije za civilno vazduhoplovstvo („Sl. list CG“ br45/09);
- Zakon o računovodstvu („Sl. list CG“ br. 52/16);
- Zakon o reviziji („Sl. list CG“ br. 01/17);
- Zakon o privrednim društvima („Sl. list RCG“, br. 06/02, „Sl. list CG“, br. 17/07, 80/08, 40/10, 73/10, 36/11 i 40/11);
- Zakon o unaprjeđenju poslovnog ambijenta („Sl. list CG br. 44/10);
- Zakon o sprječavanju nelegalnog poslovanja („Sl. list CG br. 29/13 i 16/16);
- Zakon o javnim nabavkama („Sl. list CG“, br. 42/11 i 57/14);
- Zakon o porezu na dobit pravnih lica („Sl. list RCG“, br. 65/01, 12/02 i 80/04 i Sl. list CG br. 40/08, 86/09, 73/10, 40/11, 14/12, 61/13);
- Zakon o svojinsko pravnim odnosima („Sl. list CG“, br. 19/09, 40/11);
- Zakon o državnoj imovini („Sl. list CG“, br. 21/09, 40/11);
- Uredba o načinu vođenju evidencije pokretnih i nepokretnih stvari i o popisu stvari u državnoj svojini („Sl list CG“ br. 13/10);
- Pravilnik o kontnom okviru i sadržini računa u kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica („Sl. list CG“, br. 05/11);
- Pravilnik o načinu pripreme, sastavljanja i podnošenja finansijskih izvještaja nezavisnih regulatornih tijela, pravnih lica, akcionarskih društava i društava sa ograničenom odgovornošću u kojima država ili opštine imaju većinski udio u vlasništvu („Sl. list CG“, br. 12/08 i 35/10);
- Pravilnik o razvrstavanju osnovnih sredstava po grupama i metodama za utvrđivanje amortizacije (Sl. list RCG“ br. 28/02);
- Uputstvo o bližem načinu vršenja popisa pokretnih i nepokretnih stvari u državnoj svojini („Sl. list CG“, br. 47/11);
- Pravilnik o visini naknada po osnovu učešća u raspodjeli prihoda od terminalnih naknada („Sl. list CG“ br. 002/12);
- Statut Agencije za civilno vazduhoplovstvo ;
- Pravilnikom o sertifikaciji vazduhoplova i vazduhoplovnih proizvoda, djelova i uređaja i za sertifikaciju projektnih i proizvodnih organizacija. ("Službeni list CG", br. 53/12, 10/13, 13/14, 57/15 i 12/17).
- Naredbe o visini naknade za provjeravanje obučenosti vazduhoplovnog ovlašćenog osoblja. ("Službeni list RCG", br. 18/2004)
- Pravilniku o kontnom okviru za privredna društva i druga pravna lica (Sl. List Crne Gore, br. 5/11).
- Druga interna akta Agencije i drugi propisi koji se odnose na sistem javnih finansija.